

LUPA ONNISTUA

—

10 VUOTTA LUOVAA KIRJOITTAMISTA HÄMEEN KESÄYLIOPISTOSSA

TOIMITUS
Pia Houni, Ulla Vehmasaho

ULKOASU JA TAITTO
Jaakko Vartiala

JULKAISIJA
Hämeen kesäyliopisto

ISBN 978-952-9802-96-8

SISÄLLYSLUETTELO

Sinä lukija	9
Hämeen kesäyliopiston kirjoittajakoulutus 10 vuotta.	13

OPETTAJAT MUISTELEVAT – TAITO JOTA VOI OPETTAA

Niina Hakalahti.	20
Pia Houni	23
Taija Tuominen	27

OPISKELIJAT MUISTELEVAT – LUOVAA KIRJOITTAJAA ETSIMÄSSÄ

Päivi Ahdeoja	32
Tuula Andersson	34
Armi Hirsimäki.	39
Marketta Hölttä	41
Ilkka Iivari	45
Maria Ilonen	49
Sinikka Jokela	52
Laura Jääskeläinen.	55
Taina Kaasalainen	58
Kati Kanto.	61
Kaija Lehmuskallio	66
Saara Mäkipihlaja	69

Virpi Paananen	73
Jari Papinoja	84
Pekka Pastila	86
Leena Pursiainen	88
Helena Räsänen	90
Kaija Saarelma	92
Ilona Tanskanen	95
Ria Tuomas-Kettunen	103
Kati Vajakka	106
Antero Vartiainen	109
Ulla Vehmasaho	110
Lea Vuorilampi-Kalmari	115

TEKSTIT PUHUVAT – LYRIIKKA

Tuula Andersson	122
Armi Hirsimäki	125
Kaija Lehmuskallio	130
Minna Lehtinen	136
Pekka Pastila	138
Helena Räsänen	140
Kaija Saarelma	142
Ulla Vehmasaho	144
Lea Vuorilampi-Kalmari	147

TEKSTIT PUHUVAT – DRAAMA

Lasse Akselin	152
Jari Papinoja	156

TEKSTIT PUHUVAT – PROOSA

Tuula Andersson	168
Armi Hirsimäki	178
Marketta Hölttä	182
Maria Ilonen	186
Saara Mäkipihlaja	190
Leena Pursiainen	193
Ria Tuomas-Kettunen	196
Antero Vartiainen	200
Ulla Vehmasaho	203

TEKSTIT PUHUVAT – MUUT TEKSTIT

Päivi Ahdeoja	214
Armi Hirsimäki	216
Ilkka Iivari	218
Kati Kanto	221
Erkki Juhani Melartin	226
Helena Räsänen	233

SINÄ LUKIJA,

Hämeenlinna on kirjailijakaupunki. Se on myös kirjoittavien ihmisten kaupunki. He, jotka eivät siellä asu, matkustavat sinne kirjoittaakseen. Sanan ilmaisuvoima kutsuu ja vetää puoleensa. Kirjoittamiseen liittyvä yksin työskenteleminen muotoutuu jaettavaksi, kun kirjoittamisesta on lupa puhua ja jakaa tekstejään toisten kanssa. Kommentoida ja saada kommentteja.

Kirjoittajakoulutuksesta on Suomessa keskusteltu kohtuullisessa määrin viimeisen kymmenen vuoden aikana. Keskusteluleirit katselevat samaa virtaa joen vastakkaisilta rannoilta. Toisten mielestä virran pitäisi antaa vain juosta valtoimenaan, luonnon oikkuna. Vastarannalla taas nähdään, että joen virtauksia voi säädellä ja ohjailta saavuttaen näin paremmin toimivan joen. Erilaisille mielipiteille on tilaa. Ne kaikki pitävät yllä kirjoittamiseen liittyvää mielenkiintoa ja vaalivat tahoillaan suomen kielen ja kirjallisuuden perintöä, sekä myös sen uudistumista.

Hämeen kesäyliopisto on ollut rohkea edellä kävijä kirjoittajakou-

lutuksen suhteen. Kymmenen vuotta sitten käynnistyneet kirjoittamisen yliopistotasoiset opinnot ovat vuodesta toiseen edenneet katkeamattomina. Tämä on hieno saavutus. Se on juhlan arvoinen saavutus. Jyväskylän yliopiston tutkintovaatimusten mukaiset kirjoittamisen perus- ja aineopinnot on näiden kymmenen vuoden aikana suorittanut lähes 200 ihmistä. Se kertoo kirjoittajien sanomisen tarpeesta, innostuksesta ja opiskelun tärkeydestä.

Tässä kirjassa juhlietaan tätä koulutusta. Jokainen vuosien saattamana mukana ollut opiskelija on tehnyt kirjoittamisen opiskelun todeksi. Jokainen mukana ollut opettaja on omalla osaamisellaan pitänyt kirjoittajat yhdessä. Heidän tekstejään on julkaistu, heistä on tullut kirjailijoita tai aktiivisesti työssään kirjoittavia ihmisiä. Heillä kaikilla on varmasti vahva ja lämmin suhtautuminen kirjoittamiseen, kirjallisuuteen. Tässä kirjassa juhlietaan Hämeen kesäyliopistoa. Rehtori Jari Tiainen ja koulutussuunnittelija Varpu Kuuliala ovat olleet todelliset kulttuurin edistäjät näiden kymmenen vuoden matkalla. On syytä kiittää tästä työpanoksesta. Varpu on ollut koulutuksen puunrunko ja vihreät oksat. Jari on osaltaan tehnyt päätöksiä koulutuksen jatkuvuuden puolesta ja tukenut myös muuta kirjoittamisen koulutusta vaikka Santorinilla ja Ateenassa.

Tämän kirjan tekstit on kerätty kaikille opiskelijoille menneellä kutsulla muistella omaa kirjoittamisen opiskeluaan ja mahdollisuutena tarjota myös tekstinäytteitä mukaan. Tekstejä ei ole kovalla kädellä valikoitu, sen sijaan niitä on pienesti editoitu. Teksteistä välittyy kirjoittamisen vaikeus, haikeus ja ihanuus. Arjen makuinen olotila ajatuksen ja tekstin synnyttämisen äärellä. Ne saattavat innostaa lukijaa myös omaan kirjoittamiseen. Opiskelijoiden lisäksi kirjassa kolme opettajaa muistelevat kymmenen vuoden taivaltaan. Heidän lisäksi Ulla Vehmasaho on haastatellut Jari Tiaista ja Varpu Kuulialaa.

Kun pysähtyy kirjoittajien kokemusten äärelle ja lukee heidän ajatuksiaan, ei voi olla huomaamatta kirjoittamiseen liittyvää voimaa. Tämä voima on kokemusta, tunteita, jakamista ja ennen kaikkea intohimoa kirjoittamista kohtaan – kuten alla olevat sitaattit kirjoittajien lausumana osoittavat.

”Hämeenlinna on kirjoittajaineni syntymäpaikka ja ohjaajani siellä ovat olleet taitavia vauvan päästäjiä ja hoitajia.”

”Kirjoittamisen edetessä aivoissani puhkeili flow-kokemuksia, joita kirjoittaminen selvästi voimisti ja lisäsi.”

”Kannustan kaikkia, ketkä kysyvät kannattaako alkaa opiskella kirjoittamista. Kyllä, koska siitä saa valtavasti henkistä pääomaa ja käytännön työkaluja kirjoittamiseensa!”

”Olen lyhyessä ajassa saanut kokea valtavasti iloa, herkistymistä ja voimaantumista kuunnellessani vertaiskirjoittajien tekstejä sekä antaessani ja saadessani palautetta.”

”Opintojen edetessä maailma alkoi laajeta, mielikuvitus ja uskallus nousta. Kirjoittamalla elämä jäsentyy. Tulen kokonaisemmaksi, alan taas ymmärtää itseäni ja muita.”

”Astuessani ensimmäisen kerran luokkaan minua jännitti. Mietin, kuulunko tänne. Kuuluin minä. Olin tullut kotiin.”

”Uskallan kirjoittaa oikeista asioista, oikeilla nimillä. Eikä minua enää pelota.”

Tärkein on vielä sanomatta – kirjoittaminen ja sen opiskelu jatkuvat edelleen Hämeenlinnassa. On syytä kiittää kymmenestä vuodesta, mutta samalla katsoa pitkälle eteenpäin. Kirjan toimittajat kiittävät syvään kumartaen kirjoittajia lähetetyistä teksteistä. Jaria ja Varpua ja Niinaa haastatteluista.

Kiitämme myös graafikko Jaakko Vartialaa kirjan taittamisesta ja kannen suunnittelusta.

Helsingissä ja Tampereella 29.3.2013

Pia Houni, Ulla Vehmasaho

HÄMEEN KESÄYLIOPISTON KIRJOITTAJAKOULUTUS 10 VUOTTA
haastattelu Ulla Vehmasaho

Hämeenlinna on viimeisen kymmenen vuoden ajan ollut useammankin kirjoittajaminän syntymäpaikka. Syntyneitä vauvoja on tuhtien teoreettisten perus- ja aineopintojen lisäksi ruokittu myös kevyemmällä ravinnolla, kuten eri teemojen ympärille rakennutuilla luovan kirjoittamisen työpajoilla. Vanhemmat ovat olleet hyvin tyytyväisiä lapsesta, jonka he ovat itsestään löytäneet ja jota ovat alkaneet kasvat-
taa. Tyytyväisiä ovat olleet myös vauvanpäästäjät. Työ on ollut antoisaa, vaikkakin haasteellista.

Hämeen kesäyliopisto on järjestänyt kirjoittamisen opetusta suunnitelmallisesti vuodesta 2003. Ennen tätä oli jo järjestetty joitakin kursseja.

– Kiinnostus kirjoittamista kohtaan yleensä alkoi lisääntyä ja kurssilaisemme kaipasivat myös teoreettisempaa taustaa kirjoittamiselle. Päätimme kokeilla, haimme ja saimme Jyväskylän avoimesta yliopistosta oikeuden toteuttaa perusopinnot, ja siitä se lähti, Hämeen ke-

säyliopiston rehtori, opetusneuvoksen arvon 2012 saanut Jari Tiainen kertoo.

– Perusopintoja on tarjottu joka vuosi ja koulutus on myös aloitettu, aineopinnot on toteutettu tähän mennessä kolme kertaa. Syksyllä 2013 ovat molemmat opinnot taas tarjolla.

“NOUSIN SANTORININ KONEESEEN VUOSI TOISENSA JÄLKEEN. LAITTOIN
KYNÄN LIIKKEELLE KALDERAN LUMOSSA.”

Perus- ja aineopintojen opiskelijat ovat halunneet jatkaa luovaa kirjoittamista myös opintojen jälkeen.

– Opiskelijat ovat aktiivisia, monessa mukana olevia ihmisiä. Kun he aloittavat, he innostuvat ja haluavat lisää, kesäyliopiston koulutussuunnittelija Varpu Kuuliala tietää.

– Olemme järjestäneet erilaisia kirjoittajapajoja, kuten luovan kirjoittamisen paja, novellipaja, sketsipaja, dekkaripaja ja laulupaja. Näistä harrastepajoista on siirrytty myös teoriaopintoihin, molemmat syöttävät toisiaan. Oma ryhmänsä ovat vielä Riihimäen elämäkertakurssien kirjoittajat. Pentinkulman päivillä on kirjoitettu Väinö Linnan maiseissa vuodesta 2002 saakka. Terapeuttisen kirjoittamisen kurssikin on pidetty.

Sitoutumista kirjoittamiseen osoittaa matkakurssien suuri suosio, kirjoittajat ovat valmiita panostamaan harrastukseensa myös rahallisesti. Kreikassa Santorinin saarella on järjestetty kirjoittajakurssi ja syksyisin vuodesta 2003, Gran Canarialla laululyriikan paja tähän mennessä kaksi kertaa ja filosofinen kirjoittajakävely Ateenassa.

Varsinkin Santorini on saanut vakipaikan kirjoittajien sydämessä.

Santorinin hengestä on tullut käsite. Kirjoittajia tulee sinne ympäri Suomen ja he palaavat uudelleen ja uudelleen.

“KIRJOITTAMISEN OPETUS? EI TEORIA TAI VIITEKEHYS, VAAN RYHMÄSSÄ OPPIMISEN JA OIVALTAMISEN UPEA KEHITYSPROSESSI.”

Palaute Hämeen kesäyliopiston järjestämästä kirjoittajakoulutuksesta on ollut hyvää. Varsinkin opettajat, nuo taitavat vauvanpäästäjät, saavat kiitosta niin oppilaita kuin kesäyliopistoltakin.

Alusta saakka teoriaopintojen opettajina ovat olleet Taija Tuominen, Niina Hakalahti ja Pia Houni. Oppilaat toteavat palautteessaan yksimielisesti, että opettajat eivät tukahduttaneet kenenkään intoa eivätkä tappaneet kuvitelmia omasta osaamisesta. He kannustivat kirjoittamaan, kirjoittamaan ja vielä kirjoittamaan. Kehittämään sitä mikä tekstissä oli hyvää.

Myös kirjoittajapajojen vauvanpäästäjät ovat olleet pidettyjä ja asiansa osaavia: sanoitus Veksi Salmi ja Heikki Salo, hitit Olli Heikkinen, lyriikka Vilja-Tuulia Huotarinen, dekkari Tapani Bagge, komedia Jussi Tuominen sekä Ateenan aforismikurseja vetänyt Torsti Lehtinen. Sannataidetta Verkatehtaalla, luovan kirjoittamisen pajoja ja elämänkertakirjoittamista on ohjannut Taija Tuominen.

Opetuksen lisäksi myös ryhmän merkitys on palautteessa nostettu arvoonsa. Ryhmän tuki on merkittävä: vuorovaikutus, tekstien jakaminen toisten kanssa, rento, mutta päämäärätietoinen keskustelu, luottamus. Kirjoittamisen lisäksi on opittu paljon myös omasta itsestä ja elämästä yleensä.

Opetuksen tasosta kertoo myös se, että opintonsa keskeyttäneitä

teoreettisissa opinnoissa on ollut äärimmäisen vähän. Varpu Kuulialan mukaan hekin, jotka ovat esimerkiksi työkiireiden takia joutuneet jättämään opinnot kesken, ovat usein palanneet suorittamaan ne myöhemmin loppuun.

“ASTUESSANI ENSIMMÄISEN KERRAN LUOKKAAN MINUA JÄNNITTI. MIETIN, KUULUNKO TÄNNE. KUULUIN MINÄ. OLIN TULLUT KOTIIN.”

Jos on opiskelijoita jännittänyt, jännitti aluksi järjestäjiäkin. Ja jännittää edelleen.

– Kurssit ovat muihin kesäyliopiston kursseihin verrattuna poikkeuksellisen työläitä ja kalliita järjestää. Kurssit ovat lähiopetusta, verkkotalustaa ei ole käytössä, joten tekstejä ja palautteita välitetään edelleen paperipostina ja aineistoa kopioidaan paljon, Jari Tiainen selvittää.

Varpu Kuuliala nostaa esiin myös markkinoinnin ja opintojen aikatauluttamisen.

– Vaikka kirjoittamisen suosio kasvaa, kurssien myynti on aina kovan työn takana. Tähän saakka on kuitenkin perusopinnot saatu alkamaan joka vuosi, aineopinnot on jouduttu kerran perumaan. Myös aikataulujen laatiminen on työlästä. Kurssien tahti on tiukka, vain kaksi lukukautta ja paljon tunteja, lisäksi opettajat ovat osittain samoja eri kursseilla. Aikataulujen yhteensovittaminen vaatii lukuisia neuvotteluja. Harrastekurssit ovat helpompia.

Haasteista huolimatta kirjoittajakoulutusta halutaan jatkaa.

– Kirjoittajat ovat mahtavia tyyppejä, tekstit kehittyvät julkaistaviksi saakka, Jari Tiainen innostuu. – Kirjoittajakoulutuksen järjestäjälle tähtihetkiä ovat tietysti myös ne, kun opiskelijat käyttävät tätä

avoimen väylän mahdollisuutta suorittaakseen yliopistotutkinnon.

Varpu Kuuliala, joka saa myös runsaasti sähköpostia opiskelijoilta, on samaa mieltä.

– Opiskelijat ovat poikkeuksetta todella innostuneita, iloisia ja hyväntuulisia. Heidän kanssaan on hyvä työskennellä.

“MINÄ TEIN SEN! ASTUIN ULOS JA TULIN ESIIN, NÄKYVÄKSI. EN ENÄÄ
PIILOTELLUT RIVEJÄNI PÖYTÄLAATIKOIHIN. ANNOIN ITSELLENI LU-
VAN ONNISTUA.”

Kysyttäessä Jari Tiaisen ja Varpu Kuulialan omaa suhdetta kirjoittami-
seen, molemmat vastaavat vältellen, että se ei oikein ole heidän lajinsa.
Varpu Kuuliala sanoo suhteensa tekstiin olevan läheinen, hän ihailee
kirjoittajia ja lukee paljon. Jari Tiainen tunnustaa pientä poltetta ole-
van

– Kyllä Taija minua on houkuttanut kirjoittamaan, mutta en vain ole
saanut aikaiseksi. Sukututkimusta vähän ja pientä päiväkirjaa. Mutta
kuten Varpukin, tunnen suurta sympatiaa kirjoittamista ja kirjoittajia
kohtaan. Sielu on mukana. Olemme ylpeitä siitä, että meillä Hämeen-
linnassa on tarjota koulutusta, joka tuottaa hyvää mieltä ja hyviä kir-
joittajia, eläviä kirjoittajayhteisöjä, julkaisukelpoisia tekstejä ja on väylä
tutkintoon. Kuten eräs opiskelijoista kiteytti: annamme kirjoittajille
luvan onnistua.

Väliotsikot ovat lainauksia opiskelijoiden palautteesta.

OPETTAJAT MUISTELEVAT

—

TAITO JOTA VOI OPETTAA

PALKITSEVINTA ON OIVALLUKSEN IHME

Niina Hakalahti

haastattelu Ulla Vehmasaho

Kun kirjailija, kirjoittamisen opettaja Niina Hakalahdelta kysyy, mikä kirjoittamisen opettamisessa on parasta, vastaus tulee heti:

– Innostuneet ja motivoituneet opiskelijat. Mikään ei ole opettajalle sen parempaa. Oivalluksen ihme tapahtuu aina uudelleen ja uudelleen ja tuloksena on enemmän kuin koko ryhmä yhteensä, Hakalahti toteaa.

Hakalahti opettaa Hämeenlinnassa lyriikkaa. Se on laji, johon liittyy melkoisesti jopa pelkoa aiheuttavia lukkiutuneita käsityksiä.

– Muistan erään oppilaan jolle lyriikka oli erityisen vaikeata. Mutta sitten kun oivallus syntyi ja kehittyi, hän teki jopa harjoitustyönsä lyriikasta ja vielä uudestaankin nostaakseen arvosanaansa. Näiden lukkojen murtaminen ja nollostai tai jopa miinuksesta voittajaksi nouseminen on opettajallekin äärimmäisen palkitsevaa, Hakalahti sanoo.

Lukkoja on varmaan auennut enemmänkin, koska oppilaiden palaute Hämeen kesäyliopiston opettajista ja heidän opetuksestaan on

ollut hyvin myönteistä. Hakalahti antaa osan kiitoksista kesäyliopistolle:

– Hämeen kesäyliopisto on luonut hyvät ja järkevät puitteet opetukselle. Käytännön järjestelyt sujuvat ja siellä myös kunnioitetaan opettajan vapautta ja itsemääräämisoikeutta. Minusta on hieno juttu, että opetusta on ollut tarjolla näin kauan ja niin monet ihmiset ovat saaneet mahdollisuuden opiskeluun ja sen tuomiin elämyksiin elämässään.

Kirjoittajakoulutuksen tilanne on Hakalahden mielestä valtakunnallisestikin hyvä, mutta rohkaisua ja rohkeutta tarvitaan edelleen.

– Kaipaisin vielä lisää uskallusta nähdä kirjoittaminen laajempänä kokonaisuutena. Eri lajeja ei kannattaisi niin kovin mustasukkaisesti varjella. Kirjoittamisessa on aina kyse samoista perusasioista, kirjoitti mitä lajia tahansa.

Hakalahti liittyy kirjoittamisen perusihmisyyteen. Hän näkee kirjoittamisen oleellisena osana eloonjäämisstrategiaa, kirjoittamalla voi ymmärtää ja kesyttää maailman kaaosta.

– Kirjoittaminen, ja taide yleensä, tuo tyydytystä ja merkitystä sekä tekijänsä että kokijansa elämään. Sillä on sekä fyysistä että psyykkistä terveyttä edistäviä vaikutuksia. Se antaa myös hallinnan tunteen, maailma on täynnä tietoa ja tapahtumia, kirjoittamalla niistä saa kunnan niskaperseotteen.

Hämeen kesäyliopisto on aloittanut kirjoittamisen teoriaopetuksen, perus- ja aineopinnot, harrastajakurssilaisten toivomuksesta. Opiskelijat ovat siis olleet motivoituneita myös teorian opiskeluun. Mutta mihin teoriaa tarvitaan?

– Itselläni on yliopistotutkinto kirjallisuudesta enkä voisi kuvitella tekeväni tätä työtä ilman teoriaa. Tietty määrä teoriaa ja varsinkin kirjallisuuden tuntemus ovat hyvin tärkeitä asioita, ne antavat opetukselle ryhtiä. Vaikka minunkin tuntini voivat vaikuttaa hatusta vedetyiltä,

niiden viitekehys on aina tarkkaan harkittu. Tarjoan teorian piilotet-
tuna, ystävällisessä muodossa. Uskon teorian tukevan myös kirjoittajia,
kun rutiini tulee selkäytimestä, on luovuudelle enemmän aikaa.

Kuten kirjoittaminen, myös kirjoittamisen opettaminen on vuoro-
vaikutusta. Tässä pallottelussa myös opettaja oppii jatkuvasti.

– Tottakai oppii, kun tekee fiksujen ihmisten kanssa töitä, Haka-
lahti iloitsee.

– Kirjailija Juha Hurme on sanonut osuvasti, että 'Jokainen pie-
ni runokin on maailman hapettamista'. Runoissa tulkinnallisuus on
tärkeätä ja toisten tulkintoja kuunnellessani myös omat tietoni ovat
lisääntyneet ja maailmani on avartunut. Happea on riittänyt.

KIRJOITTAMINEN – ITSEN JA MAAILMAN JÄSENTÄMISTÄ
Pia Houni

Seison makuuhuoneessani. Puhelin soi. Taija Tuominen. Hän selostaa innostuneella äänellä jostain kirjoittajakoulutuksesta. Hän kysyy haluaisinko tulla opettajaksi draaman ja dramaturgian osuuteen. Kyselen lisää. Suljen puhelimen. Olen juuri lupautunut hänen ja Niina Hakalahden työtovereiksi Hämeen kesäyliopiston kirjoittajaopintoihin. Innostavaa ajatella luovaa kirjoittamista laajemmasta näkökulmasta kuin yhden kurssin mittaisena. Opiskelijat sitoutuisivat opintoihin vuodeksi ja saisivat siitä akateemisen arvosanan.

Tästä puhelusta lienee nyt aikaa noin 11 vuotta. Muistan yllättävän selkeästi tuon tilanteen. Olin väitellyt Teatterikorkeakoulussa reilu pari vuotta aiemmin. Lähes samoihin aikoihin olin dramatisoinut Peter Høegin Rajatapaukset ja nyt oli työn alla Jostein Gaardnerin Pasiassimysteeri. 2000-luvun alkuvuodet olivat tärkeitä. Elin monessa suhteessa liikahdusten paikkoja, jotain olin saattamassa valmiiksi ja jotain uutta kutsumassa tulevaksi. Tärkein muistamisen syy lienee tuosta

puhelusta käynnistynyt yhteistyö Hämeen kesäyliopiston kanssa. Siitä alkoi myös kollegiaalinen jakaminen Taijan ja Niinan kanssa näiden menneiden vuosien läpi. Kun ajattelee niitä toista sataa opiskelijaa joiden kanssa on kirjoittamisen hetkiä jakanut mielen täyttää lämmin ja voimakas olotila – yhteistyön ja esille pulpahteleavan luovuuden malja.

Kirjoittamisen opettamiseen on viimeisen kymmenen vuoden aikana liittynyt monenlaisia keskusteluja. Lienee selvää, että Waltarin tai Kirstilän kirjailijaoppaiden kirjoittajakuvasta on liikahtettu jo laveammille vesille. Kirjallisuus itsessään, saati kirjoittavien ihmisten kentät ovat noista klassikko-oppaiden päivistä muuttuneet. Muutama vuosi sitten aiheesta käytiin pienimuotoista debattia Parnassossa ja muissa alan lehdissä. Retkiseurueet jakaantuvat keskusteluissa kahtia. Toisten mielestä kirjoittamisen koulutusta pitää kehittää eteenpäin ja hyvän eräoppaan johdolla vallata uusia alueita. Osa taas leiriytyy ”luonnon myyttisyyteen” ja haluaa nähdä kirjoittamisen sen tuotoksena syntyvänä teoksena. Kun itse on sitoutunut vahvasti kirjoittamisen opetukseen (myös monessa muussa oppilaitoksessa kuin Hämeen kesäyliopistossa) on tietysti vaikea mennä väittämään ainoastaan luonnonlahjakkuuden varassa olemisesta mitään. Sen sijaan voi pysähtyä miettimään muutamia faktanäkökulmia. Taija Tuomisen esikoiskirjailijatutkimuksen mukaan valtaosalla kirjailijaksi pyrkivillä on tänä päivänä yliopisto-opintoja ja suoritettuja tutkintoja. Muut tutkimukset tukevat tätä havaintoa. Monille kirjailijoille koulutus on ollut tärkeää sen hetken rinnalla, että tehnyt vakavan päätöksen kurinalaisesta kirjoittamisesta. On hyvä muistaa, että kirjoittamisen opintojen päämääränä ei ole ainoastaan sorvata ammattikirjailijoita, vaan ymmärtää kirjoittamisen taidot laajemmassa mittakaavassa. Kielen kulttuurissa kirjoittamisen taito palvelee monenlaisia kirjoittajia, kuten erilaisiin päämääriin pyrkimistä. Pidän tärkeänä kirjoittavan ihmisen mielenlaatua joka haluaa jatkuvasti opiskella ja oppia uutta. Kirjoittamisen opintoihin liittyy

myös yksi tärkeä seikka, ne eivät ole sidoksissa ikään. Ihmisten taidot ja päämäärät ovat yksilöllisiä. Vanhempi kirjoittaja saattaa olla motivoitunut yliopistollisesta arvosanasta siinä missä nuori kirjoittaja. Samoin voi oma suhde kirjoittamiseen olla itsensä ja maailmansa jäsentämistä. Erilaisuudesta ponnistavat kirjoittajat harjaannuttavat opiskeluissaan ymmärrystä ja ajattelun taitoa. Kirjoittaminen vaatii erityistaitoja, joita voi ja suorastaan pitää opettaa. Lajityypistä riippuen näitä taitoja voivat olla tekstilajin rakenteelliset ja ilmaisulliset piirteet. Tekstilajien historia, adaptaatiot ja uudet muodot ovat kirjoittajan tietokirjakirjamateriaalia. Draaman kohdalla voisi listata pitkän listan taitoja, joihin hyvää opetusta tarvitaan. Lista voi liikkua henkilökuvan rakentamisesta dialogin monimuotoiseen dynamiikkaan, voidaan oppia rytmistä, iskuista, dynamiikasta, tauoista, pituudesta, käännteistä, dramaturgisesta rakenteesta ja kirjoittajan suhteesta aihe maailmaan (vain muutamia mainitakseni). Draamassa kirjoittaja voi kulkea perinteisen tekstivetoisen draaman lähtökohdista nykyteatterin esitys-dramaturgisiin käytäntöihin. Draaman kirjoittajan paikat ovat niin moninaiset, että niihin liittyvää opetusta myös annetaan suomalaisissa taidekorkeakouluissa (tosin vain hyvin pienelle ja valikoidulle opiskelijaryhmälle). Näytelmän, kuunnelman tai elokuvakäsikirjoituksen tekeminen on erilainen työprosessi ja vaatii erilaisia taitoja.

Yksi Prometeuksen soihtu kirjoittamisen opetuksessa on korvaamaton. Se on kirjoittamisesta puhumisen ja tekstien jakamisen mahdollisuus. Sitä ei voi toteuttaa yksin tai kirjoittajaoppaiden kautta. Se tapahtuu suhteessa toisiin ihmisiin. Monet opiskelijat ovat todenneet vuosien aikana tullessaan voimautuneiksi ylittäessään sisäisen kriitikonsa uskaltaessaan näyttää omia tekstejään toisilleen. Palautteen saaminen voi hermostuttaa, itkettää tai vihastuttaa, mutta se myös vahvistaa ja kehittää kirjoittajan laatua eteenpäin. Kirjoittamisesta puhuminen toisten ihmisten kanssa on tärkeää kirjoittajalle. Monelle

tämä on vapauttava ja innostava kokemus, sillä toinen kirjoittaja ymmärtää tekemisen pieniä nyansseja. Kirjoittajalle vertaisryhmässä tasa-arvoisuus laatua, oma tekeminen hyväksyttävää ja keskeneräiset tekstit mahdollisuuksia, joiden kautta tekijä tulee kuulluksi.

Kirjoittamisen opettajalta kysytään joskus opetuksen vaikutusta omaan kirjoittamiseen. Se vaikuttaa. Parhaassa tapauksessa kirjoittamisen opettaminen tuottaa innostusta omaa kirjoitustyötä kohtaan, terästä omien tekstien ratkaisuja. Kahleitakin saattaa syntyä lahjakaiden opiskelijoiden keskellä, ajankäytön tai ideoiden suhteen. En tosin koskaan ole tavannut kirjoittamisen opettajaa, joka ei suhtautuisi työhönsä palavalla innostuksella. Oma kirjoittaminen on kuitenkin tärkeätä, oman luovan tilan vaaliminen on lähde, josta käsin opiskelijoille voi ammentaa. Opetuksen keskiössä ei ole opettajan oma kirjoittajan työ, mutta sen dynamiikka välittyy ja tihkuu kaikessa läpi. Tiedän myös, että opettajan omiin teksteihin saattaa kohdistua erityistä lukijatarkkuutta – katsotaanpa, miten hän itse ratkaisee tämän tekstin kun meitä ohjeistaa näin ja näin – tässäkin kohtaa opettaja voi heittää itsensä kylmään veteen uimaan ja oivaltaa olevansa yhtä alaston ja viluinen kuin jokainen kirjoittaja.

KIRJOITTAMINEN ON VALITTU TIE

Taija Tuominen

Muistot tulevat pala palalta ja yksi pala tuo tullessaan toisen. Kesäyliopiston yhteydenotto, kahvihuoneen paperit ja innostuneet keskustelut. Punatiilisen rakennuksen luokkahuoneet, pulpetit ympyrässä, pöydät notkumassa kirjoja ja ikkunoiden takana Vanajavesi.

Keltaisen kivitalon korkeat luokat ja kaikuvat käytävät. Virastomestari ja myöhemmin Securitaksen vartija avaamassa ovia odottajille. Vaihtuvat vuodenaajat ja vuodet.

Olen kohdannut näiden yli kymmenen vuoden aikana Hämeen kesäyliopistossa kymmeniä kirjoittamisen opiskelijoita ja meistä on tullut ystäviä, sillä kuten Sylvi Kekkonen kirjoitti aforismissaan ”Vain ne, jotka kiihtyvät samoista asioista, ymmärtävät toisiaan”.

Kirjoittamisessa erityisesti viiteryhmä on tärkeä, sillä vaikka tekstin tekee yksin, niin aina kirjoittava ihminen tarvitsee jonkun joka lainaa silmiään, antaa palautetta ja ideoita, keskustelee ja innostaa. On tärkeätä, että viiteryhmä on hyvä.

Muistoissa tulevat matkalaukkujaan luokkaan kiskovat kauempaa tulevat opiskelijat, kaupungin hotelleihin ja ystävien sohville majoittuvat, lähikunnista saapuvat ja paikkakuntalaiset.

On ollut pieniä ryhmiä ja isoja ryhmiä, joissa on yhdessä naurettu ja itketty. Ja ennen kaikkea luettu ja kirjoitettu. On ollut huikeita oivaluksen hetkiä. Niitä hetkiä jolloin löytää oman tiensä.

Mikä on novellin ja romaanin ero? Miten esteistä pääsee eroon? Mikä on kirjoittamisen prosessi? Miten voi omasta elämästä kirjoittaa? Miten voi palautetta antaa ja vastaanottaa. Pikku hiljaa on lisääntynyt myös teoria ja sen merkityksen oivaltaminen.

Vaikka jotkut luokkahuoneet jäivät taakse ja niistä jää mieleen joitakin hetkiä ja yksityiskohtia. Kadonneen kirjailijan jäljillä -dokumentti, jota tuijotimme suljettujen verhojen takana. Sen lopussa yksinäinen kirjailia Dow Mossman löysi lopussa ystävät.

Niin meillekin on käynyt.

Elämän merkittävät hetket ja käännekohdat pysyvät. Kirjoittaminen on valittu tie. Se on matkalippu, josta ei tiedä mihin se johtaa. Meidän tiemme risteävät, kohtaavat ja jatkuvat. Milloin kirjamesseilla, kirjastoissa, yliopistoissa, eri tilaisuuksissa, blogeissa, sähköposteissa. Milloin kaduilla ja toimistoissa. Kreikan kuumilla rannoilla elämäker-tää kirjoittamassa tai toisissa luokkahuoneissa. Me löydämme toisemme myös lehtien sivuilta, tieteellisistä teksteistä ja kaunokirjallisten teosten kansista ja niiden sivuilta.

Me löydämme toisemme samasta rakkaudesta ja hehkusta.

OPISKELIJAT MUISTELEVAT
—
LUOVAA KIRJOITTAJAA ETSIMÄSSÄ

OPINNOISTA HYÖTYÄ ARKITYÖHÖN
Päivi Ahdeoja

Arkityössäni olen näyttelysihteeri Tuusulan taidemuseossa. Kaipasin sen rinnalle jotain luovaa ilmaisua. Kirjoittamisesta olen unelmoinut aina. Lapsena kirjoitin näytelmiä, lukiossa runoja ja novelleja. Sitten kirjoittaminen jäi vuosiksi satunnaisiin runoihin, kunnes aloin kiinnostua tietokirjoittamisesta. Omassa työssäni kirjoitan yleisölle: näyttelyn tiedotteita, yleisötekstiä näyttelyistä sekä lisätekstejä taideteoksista näyttelyn kävijöiden luettavaksi. Joskus harvoin saan kirjoittaa myös julkaisuihin. Kirjoituskurssista vastausta siihen, jos minusta silti tulisi kirjailija vielä.

Draaman, romaanin alun ja runojen kirjoittaminen oli jännittävä kokemus, jossa omat muistot, unelmat ja alitajunta muokkautuivat mielikuvituksen avulla joksikin muuksi. Silti omimmaksi koin kursilla tietokirjoittamisen. Sanomalehtikirjoittamisen opetuksesta opin jotain omaan kirjoittamiseeni, miten tehdä väliotsikoita, miten tehdä lehtihaastattelua tai reportaasia yms.

Asun Nurmijärvellä ja Hämeenlinnaan matkasin lähiopetukseen

linja-autolla tai omalla autolla. Parhaiten mieleeni ovat jääneet runon kirjoittamisharjoitukset, limerickit yms. sekä improvisoivat kirjoitus-harjoitukset, jotka vapauttivat omaa luovaa ilmaisua. Draaman kirjoittamisen teoreettinen tutkimus avasi uusia näkökulmia ja oman dialogin harjoittelu oli jännittävä elämys.

Kurssimme vetäjänä oli kirjailija Taija Tuominen, joka on innostava ja kannustava opettaja. Hänen ansiostaan sain jatkaa kurssini myöhemmin loppuun, kun kevätlukukauteni keskeytyi työkiireiden takia. Kirjoitin tuolloin lisätyönä Pekka Halosen elämäkertaa kuvaavan tekstin Retretin kesän 2005 Pekka Halonen -näyttelyn katalogiin ja uppouduin varsinaisen työni lisäksi Halosen ajan lähteistöön niin syvälle, että opiskeluun ja luovaan omaan kirjoittamiseen ei jäänyt aikaa. Sitten syksyllä 2006 päätin kysyä mahdollisuutta jatkaa opinnot loppuun ja se onnistui. Suoritin esseinä kirjoittamisen perusopintojeni puuttuvat kurssit draaman, romaanin yms. osalta. Romaanin sijasta valitsinkin lopputyökseksi tietokirjoittamisen ja hyödynsin Kouvolan taidemuseon kesän 2007 näyttelyyn liittyvään julkaisuun Satuja ja myyttejä, Kertomusten kultakausi Akseli Gallen-Kallelasta Martta Wendeliniin minulta tilattua artikkelia. Siitä tuli osa harjoitustyöni artikkelisikermää. Muut artikkelit käsittelivät satukirjailija H. C. Anderseniä sekä Leonardo da Vinciä Milanossa. Kirjoittamisen teorian opiskelu auttoi selvästi artikkelin rakenteen luomisessa, kaunokirjallisen kielen tapailussa ja vapautti ilmaisua. Tavoitteena oli asiateksti, mutta senhän ei tarvitse ole tylsää faktaa peräjälkeen kirjoitettuna.

Jälkikäteen luovan kirjoittamisen opinnoista oli eniten hyötyä juuri työssäni ja sen jälkeen olen tehnyt pari taiteilijahaastatteluaakin Tuusulan kulttuuripalveluiden omaan Kultu-lehteen. Kirjoittaminen on nykyään tiiviisti osa omaa työtäni, mutta silti joskus haaveilen kirjoittavani vielä proosaa tai runoja. Ehkä osallistun vielä joskus luovan kirjoittamisen kurssiin ja pääsen taas vapaan kirjoittamisen alkuun.

KUINKA PÄÄDYIN KIRJOITTAMAAN?

Tuula Andersson

Helpohko vastata, minä en osannut kirjoittaa kun aloitin, olin ihan raakile kirjoittajana. Todellakin, olin aloittanut kirjoittamisen heti kun ensiluokan syksynä kirjoittamisen taidon omaksuin; kirjoitin kirjeitä sukulaisille, päiväkirjaa usein ja intensiteetillä, ja harrastin runojen lausuntaa koulun kulttuurikilpailuissa ja luin kaikkea mitä käsiini sain.

Ilmoittauduin kurssille lehti-ilmoituksesta kiinnostuttuani. Pohdiskelin, kääntelin paperia valehtelematta viikon pöydällä, epäilin omia kirjoittamisen lahjojani, koska en todella omannut kokemusta kuin hiukan. Kirjoittamiseni oli ollut ammattiin kuuluvaa pienimuotoista tiedottamista perheille päivähoidossa, ei kaunokirjallista tai tietopainotteista, paitsi omalta alaltani arjen toimista päiväkodissa. Tiesin ja arvelin, että kutsussa mainittuja kirjoittajia ilmoittautuisi kursseille taitavia, olisin aloittelija joukossa, ja arvelu osoittautui oikeaksi.

Pärjäsin hyvin, se täytyy sanoa, sain tehtävät suoritettua, kuuluisa viimeinkin oli läsnä jatkuvasti. Olin vuorotteluvapaalla, jolle tietysti

kasasin paljon muutakin mukavaa tekemistä, kuten pienen koiranpennun. Arjessa oli aikaa enemmän kuin työaikana, joten onnistuin istumaan aikoja koneen äärellä, ja siinä olikin suuri haasteeni. Tietokone ei ollut kaverini, sen käyttäminen ei ollut tuttua ja kaikki mikä piti tapahtua noin vain, vei minulta aikaa ja aikaa. Tuskastuin aivan totaalisesti pariin kertaan, kuten kun piti postittaa jotain enkä saanut liitetiedostoja asiallisesti haluamallani tavalla liikkeelle.

Teknisistä vaikeuksista kärsin ja voitin ne täpärästi. Näin kolmi-
sen vuotta myöhemmin kun atk on tutumpaa ja kone minun kaverini, muistan iloita omasta ahkeruudestani ankeana alkuaikana. Kannustus oli tietenkin tärkeää, sitä sain opettajilta paljon, arvostin sitä ja edelleen osaan nähdä sen arvon edistymisessäni. Kannustan itse kaikkia ketkä kysyvät kannattaako alkaa opiskella kirjoittamista. Kyllä, koska siitä saa valtavasti henkistä pääomaa ja käytännön työkaluja kirjoittamiseensa!

Kirjoittamisen peruskurssilla opin suhteellisen lyhyessä ajassa niin valtavasti tekstien analysoimisesta ja erilaisen tekstin omasta tuottamisesta, etten omatoimisesti samaan olisi kyennyt. Opetus on ollut mukaansatempaavaa, opettajat persoonina mieleenpainuvia ja asialleen omistautuneita, eli opettamiseen ja elämysten antamiseen, jotta oppimisedellytykset maksimoituvat! Olen lyhyessä ajassa saanut kokea valtavasti iloa, herkistymistä ja voimaantumista vertaiskirjoittajien tekstejä kuunnellessa ja palautetta tunneilla antaessani ja vastaanottaessani.

Kirjoittaminen on hyvin henkilökohtainen prosessi, ja oman ilmaisen kehittymiseen tarvitaan paljon työtä. Harjoittelu sujuu parhaiten kirjoittamalla! Kirjoita, kirjoita, kirjoita! (Kuulen Taijan äänen!) Kirjoita aamulla unet jo ennen sängystä nousua, kirjoita siitä mikä on vaikeaa, kirjoita ilot ja rakastumiset, kirjoita, kunhan kirjoitat! Pidä kynä aina laukussa, pidä päiväkirjaa, pidä luetteloa kiinnostavista sanoista, synonyymeistä, murresanonnoista, voimasanoista ja kokeile uutta, pidä kynä liikkeessä!

Oma elämänasenteeni on paljolti taitavan ja ihmisenä erityisesti arvostamani opettajamme Taijan opetuksen kaltainen: Ihmettele koko ajan, niin arki ei ole tylsää, vaikkakin toisinaan hankalaa tai kiireistä. Asenne ratkaisee niin arjessa kuin pitkässä juoksussa, ja kun muistaa että kilpailu ei ole tärkeää vaan oman tien löytäminen ja sen kulkeminen, on saavuttanut kirjoittamisessaan olennaisimman. Pidä korvat ja silmät ja mieli aina avoinna! Vaikka olisit väsynyt, huolissasi, tai et jaksakaan kirjoittaa, kaikki minkä koet on taustatyötä kirjoitukselle, joka syntyy, kun annat aikaa itse kirjoittamiselle. Kun on mennyt kuukausia, olet päässäsi muokannut elämäkertaa, romaania, jopa dekkaria!

Oma romaani vieläkin kypsyy, sillä elämässä on aikoja, jolloin ei vain voi kirjoittaa kyllin intensiivisesti, aikaa ei ole, tai voimia. Ajattelen, että kun pikkuhiljaa rakennan, karsin, hankin faktoja, saan mahdollisesti romaanini kirjaksi. Tiedän, että halu oppia uutta on minun kimmokkeeni, en ole kyllin kunnianhimoinen, en kyllin traumatisoitunut... Tarkoitin, että kirjoittaminen on minulle voimavara, mutta käytännössä perusopinnoista saamani opetus on ollut henkisiä voimavaroja ja itseäni uskomista vahvistava kokemus, ja tuotan tekstiä, kun saan sen päivittäisen kirjoittamisen arkirutiiniksi jälleen.

Ponteni kirjoittaa on halu saada oman aikani kuvaus, oman sukuni kuvaus osittain fiktiiviseksi kaunokirjalliseksi teokseksi, ja kun olen aivan rehellinen itselleni, haluni tallentaa historiaa ihmisten elämäkokemusten kautta on tänä kirjoittamattomuudenaikanani voimistunut. Haluan saattaa isäni elämänsä aikana kuvaamia ja kotonaan kehittämiä valokuvia kirjalliseen, muiden ihmisten luettavaan muotoon, mahdollisuuksia olisi runojeni rinnalla käyttää omia tai kummankin valokuvia, materiaalia on, toteutus vaatii perslihäksia!

Opiskelu on antanut vahvat eväät ja ennen kaikkea välineet kuinka tehdä omaa kokemusta ja taiteellista näkemystä näkyväksi. Opetuksen taso Hämeen Kesäyliopistossa on korkea, henkilökohtaisia kokemuk-

sia ja oivalluksia on opiskelun varrella ollut pitkin matkaa valtavasti. Tuntityöskentely oli innostavaa, haastavaa, ei meitä helpolla päästetty, jutustelu oli päämäärätietoista, olo rento, koska oppimisympäristö ja -olosuhteet muokkaantuivat kurssilaisten kautta, saimme valita taukojen paikkaa ja meille annettiin mahdollisuus vaikuttaa tunnin ilmapiiriin, me olimme kokonaisuus.

Rakastan keskustelua, olen elementissäni, kun saan puhua ja kuulla mielipiteitä toisten kirjoituksista, maailmanmenosta ja asenteista, näihin meillä jäi aikaa opiskeluun sisällytettynä, vaikka toisinaan oli kova tahti ja sai tehdä työtä, että ehti omaksua opetettavat asiat. Varsinkin Pia Hounin tunnit olivat haasteellisia, hän antoi meille aikaa keskustella, mutta opetukseen sisältyi hyvin suuria kokonaisuuksia omaksuttavaksi, huomasin lukevani muistiinpanoja kerta kerran jälkeen. Toisaalta Piialla oli loistava tapa saada uuden lajin salat meille julki, hän myös odotti, että käytyämme teatterissa näytöstä katsomassa osaamme analysoida sen ja kuvailla kirjallisesti näkemäämme. Ei ole sama eläytyä näytökseen, kuin kuvailla muille sen rakennusosiot, tai antaa kritiikkiä teoksen kirjallisesta osiosta tai näyttelijäsuorituksista.

Sain hyvää harjoitusta analysoimisesta ja kirjoitin minäkin omaa näytelmää pari kohtausta, joista sain palautetta opettajalta ja kurssilaisilta. Tämä toisten tekstien lukeminen ja velvollisuus ja oikeus antaa palautetta opetti hyvin paljon, kuinka antaa rakentavaa kritiikkiä tai kiitosta. Molempia piti tuottaa ja koin sen mielenkiintoiseksi, vaikkakin haastavaa se oli. Tuntityöskentelyssä voi katsoa nonverbaalia viestintää. Mietin, kuinka valtavan vaikeaa on lukea lehdestä omaan teokseen kohdistuvaa kritiikkiä, siitä minulla ei ole henkilökohtaista kokemusta. Työnäytteestä saamani palaute Nina Hakalahdelta oli rakentavaa ja sainhan hyvän arvosanan, mikä oli kiitos tekemästani työstä. Nykyään kritiikkiin saa harjoitusta jo sosiaalisessa mediassa, minä tosin kuulun joukkoon, joka kieltäytyy siitä ajanvietteestä.

Kritiikin antaminen ja saaminen on taitolaji sinänsä, suomalaisena koen, että keskustelu on paljolti mustavalkoista, vihapuhetta tai muuten argumentit ovat pohdiskelemattomia. Tyyliin, jos et ole puolellani, olet minua vastaan. Päätöksen tekeminen omassa henkilökohtaisessa arjessa voisi olla pohdittua, ei aina kannata uskoa ensimmäistä tuttua tai juttua joka osuu kohdalle. Oma harkinta ja lähteiden tarkastelu objektiivisesti voisi olla lähtökohtana; en voi syyttää toista, jos en tiedä tai ainakin yritä tutustua hänen lähtökohtiinsa ja käytöksensä syihin. Jokaisesta asiasta saa filosofisen tai myös vaikean, pohdinnan ei tarvitse tuntua hankalalta, ei se saa vaikeuttaa päätöksen tekemistä.

Omassa arjessa voi ja tulee olla tarkkailijan asenne, minulle se ainakin kuuluu, olen iloinen kirjoittamisen taidoista, joita haluan käyttää toisten hyödyksi tai tiedottamiseen, tai omien mielikuvituksen tuotteideni ilmaisemiseen, sitä on kirjoittaminen. Valtaa ja vastuuta. Kuitenkin kaunokirjallisen teoksen kirjoittajalla on mielestäni vapaus käyttää eläviä henkilöitä aineksina teoksessaan, mikään tarina ei voi syntyä ilman kosketusta johonkin todellisuudessa elettyyn ja koettuun. Kirjallisuus on minulle aina ollut tärkeä kokemusmaailma, toisen oma tulee minuksi.

Olen töissä päiväkodissa ja koulutukseltani lastenhoitaja, suoritin erityispedagogiikan perusopinnot 2005, mistä on ollut päivittäistä hyötyä arjen työssäni. Se myöskin helpotti opiskeluani kirjoittamisen parissa. Kuitenkin tieteellinen kirjoittaminen on opeteltavissa oleva asia, se vie aikaa ja siihen täytyy panostaa, jos aikoo suoriutua aineopinnoista. Minulla ei ole juuri nyt mahdollisuutta tarvittavaa aikaa ottaa, silti jo aloitetut opinnot ovat olleet minulle monella tavoin hyödylliset. Sain opponoinnin tehtyä, oman tutkielmani suunnitelma on hyväksytty, olen saanut kahdessa vuodessa aikaan itse asiassa paljon. Olen valtavan kiitollinen omasta rohkeudestani lähteä mukaan kirjoittamisen opintoihin, vaikkakin aineopinnot ovat nyt lepotilassa... Ehkä tutkinto vielä polttelee tarpeeksi, toivottavasti!

JÄIN KOUKKUUN
Armi Hirsimäki

Aloitin kirjoittajaopinnot Vapaehtoiskeskus Pysäkin kursseilla. Hämeenlinnaan muutettuani liityin kirjailijayhdistys Vana-66 kirjoittajapiiriin. Lisäksi opiskelin Suomen Aforismiyhdistyksen kursseilla.

Varsinaisen innoitukseni sain Hämeen kesäyliopiston ilmoituksesta. Aforismikurssi Kreikan Santorinilla lumosi minut. Opiskelin sen jälkeen kirjoittamisen perusopintoja ja samaan aikaan luovaa kirjoittamista. Ateenassa olin draamakurssilla.

Jäin koukkuun. Innostava opetus ja tekstien luominen, tarkastelu, arvostelu ja kirjoittajakaverit toivat vanhuuteeni sisältöä. Jatkoin viime syksyyn asti opiskelua kotimaassa ja syksyisin Santorinilla. Opiskelua haittaava vika lopetti kesäyliopistossa kuusi vuotta kestäneen opiskelun. Toistaiseksi kirjoittelen vain kotona.

Tähän mennessä julkaistut kirjat:

Elämäkerralliset teokset

- *Rajalla*, 2006 (Poikani järkyttävä poislähdöstä ja sen tuoma syvä suru. Kirjoittaminen toimi terapeuttisesti.)
- *Loviisan korkeaveisu*, 2009 (Lapsuus Etelä-Pohjanmaalla)
- *Köyhänä, nöyränä ja naimattomana*, 2012 (Opiskeluvuodet ja työ diakonissana)

Aforismikokoelma

- *Kuin kuun kuvajainen*, 2012

KIRJOITTAMINEN ON ELÄMÄN POHTIMISTA
Marketta Hölttä

Ainekirjoitus oli koulussa lempiaineeni. Olisin halunnut toimittajaksi, mutta ajauduin opiskelemaan matematiikkaa. Ja kun huomasin aineyhdistelmäni johtavan vakuutusyhtiön konttoriin laskemaan todennäköisyyksiä ihmisten vahingoille, pakenin merille.

Ennen perheellistymistä kirjoitin usein mieleni kuohuista käsilaukussa mukana kulkevaan mustakantiseen vihkoon tai laivan radiohytin kirjoituskoneella irtopapereille. Miettimättä syytä talletin vihot ja liuskat isäni vanhaan ruskeaan nahkasalkkuun. Se kulki mukanani muutoista toiseen.

Vuosikymmeniä myöhemmin uuvuin, Leinon sanoin 'sydänjuurihin saakka'. Diagnoosin koodia en muista, sairauslomalla olin kolme kuukautta. Pörnauttiani edeltäneet kolme vuotta olin toiminut kuin kone, vailla sydäntä. Lähes sokeana kaikelle muulle paitsi työlle. Olin suunnitellut, miettinyt ja mallintanut ratkaisuja tiedonkulun ongelmiin. Kirjoittanut raportteja, strategioita, projektisuunnitelmia ja

muistioita kielellä, jossa ei ollut elämän makua. Ja pomo sanoi: “Hyvä, oikein hyvä!” Eikä se juuri muuta sanonut. Tai tehnyt.

Suuren organisaation tiedot olivat hajallaan. Ne muodostivat miehessäni vanhan, moneen kertaan korjatun, ilman pohjapiirustusta rakennetun huojuvan talon, jossa kukaan ei tiennyt, millainen viereinen huone oli tai mitä siellä tapahtui. Ennen koneellistumistani olin kuvitellut löytäneeni avaimet huoneitten elämän yhdistämiseen. En ymmärtänyt silloin, etteivät ruostuneet lukot avaudu bittiteknikoilla eikä ovien portinvartijat hyväksy uusia kulkijoita.

Kun heräsin pörnautin jälkeen kuukauden uniputkesta tunsin olevani kadoksissa, ihan kuin kehossani olisi asunut vieras ihminen. Aloin jäljittää minuuttani elämän varrelta otetuista valokuvista. Niitä kootessani löysin vanhan salkun, se oli ollut avaamattomana yli kaksi vuosikymmentä.

Omaa lapsuutta ja nuoruutta muistellessani aloin kiinnostua vanhempieni ja isovanhempieni elämästä. Mitä vanhempani olivat tehneet aikana, jota en voi muistaa tai jolloin en vielä ollut olemassa? Entä heidän vanhempansa ja esivanhempansa? Koska ja missä he tarkkaan ottaen olivat eläneet, miten ansainneet elantonsa? Lähdin kuvaamaan hautakivien syntymä- ja kuolinaikoja, niistä tiesin pääseväni eteenpäin. Tuntui etten selviä kriisistä jollen pääse juurilleni, tiedä sitä, mistä olen tullut.

Seuraavana talvena menin sukututkimuskursseille ja aloin tutkia vanhoja kirkonkirjoja. Tilasin Suomalaisen Kirjallisuuden Seurasta maallikon ymmärtämiä kansatieteellisiä artikkelikokoelmia. Vanhempieni ja esivanhempieni elämä alkoi hahmottua. Oman elämäni ymmärtäminen edellytti heidän elämänsä ymmärtämistä, heidän tarinansa kirjoittamista. Silloin huomasin kadottaneeni äidinkieleni, se ei ollut ollut projektiraporttien, strategioiden, toimintasuunnitelmien eikä IT-maailman kieli.

Aloitin luovan kirjoittamisen opinnot muutama vuosi pörnautin jälkeen. Ensimmäisillä kursseilla olin kipsissä. Taija, Nina, Pia ja monipuolisesti värikkäät kurssikaverit onnistuivat murtamaan sen pala palalta. Lähijaksojen ilmapiiri rentoutti ja vapautti, siinä oli helppoa inspiroitua muitten kuuntelemisesta ja omien ajatusten heräämisestä. Tuntui kuin pitkään uinuneina olleet, aikaisemmin tunnistamattomat energiat olisivat lähteneet liikkeelle, oudot portit auenneet. Naisten tupakkakööri irrotti viimeisetkin kipsin palaset; jokin hämmästyttävä, näkymätön, yhteinen ymmärrys vallitsi kymmenien vuosien ikäeroista huolimatta.

Opettajat innostivat. Aluksi ihmettelin että eikö täältä saa kunnon kritiikkiä, jotta tietäisi, miten pitäisi tekstiään parantaa. Sitten aloin ymmärtää, että opettajat pyrkivät nostamaan esille jokaisen teksteistä jotain hyvää. He eivät tappaneet kenenkään kuvitelmia oman tekstin erinomaisuudesta lannistamalla aloittelevaa kirjoittajaa, vaan innostivat keskittymään ja edelleen kehittämään sitä, mikä tekstissä oli hyvää.

Runokursseilla kirjoitin elämäni ensimmäiset runot. Olin hämmästyntynyt siitä, että yleensä sain runon näköistä tekstiä aikaiseksi. Niistä tekeleistä kurssikavereiden palaute oli parasta mitä voi saada.

Opintojen edetessä maailma alkoi laajeta, mielikuvitus ja uskallus nousta. Harjoitustehtävät kuljettivat muistoihin, jotka saivat uuden elämän paperilla. Tajusin että pelkästään ajattelemalla en pääse pintaa syvemmälle. Kirjoittamalla elämä jäsentyy, asioilla ja niiden suhteilla on oma logiikkansa, joka paljastuu sana sanalta. Kirjoitetut sanat alkavat elää alitajunnassa, ne generoivat uusia ajatuksia automaattisesti muistin ja edellisen inputin seurauksena. Huomasin että kirjoittamalla tulen kokonaisemmaksi, alan taas ymmärtää itseäni ja muita, pikkujuttuja. Proosakurssien harjoitustehtävissä aloin kirjoittaa tarinoita 70-luvun merimieselämästä. Niitä oli helppo poimia muistin kätköistä eikä niissä tarvinnut liottaa itseään pohjamutiin.

Tarkoitukseni oli yrittää täydentää tarinat romaaniksi aineopintojen kursseilla. Silloin huomasin, että pystyäkseen rakentamaan uskottavia henkilöitä, pitäisi kirjoittaa heidän menneisyytensä auki. Pitäisi rakentaa heille historia, jonka ainakin osittaisena seurauksena olisivat heidän mielenliikkeensä ja asenteensa sekä tapahtumat, jotka olisivat jollain lailla väistämättömiä heidän aikaisempien kokemustensa perusteella. Jotta voisin ymmärtää, miksi he toimivat ja ajattelivat kuten tekivät 60-luvun nuorina, aloin pohtia 60-luvun tapahtumia ja murrosta subjektiivista näkökulmaa yleisemmällä tasolla. Nyt kirjoitan 60-luvun jälkipuoliskon nuorten elämää kuvaavaa romaania nuoren, valtakulttuurista vastustavan nuoren naisen näkökulmasta.

Ennen luovan kirjoittamisen opintoja katselin kirjallisuutta kuin ikkunan takaa sen kummallisemmin analysoimatta tai kuvittelematta että joskus pääsisin ikkunan takana olevaan tilaan. Nyt voin kuvitella, että pääsen koputtelemaan kirjallisuuden maailmaan ovia; ymmärrän kirjoittamisen prosessia ja ymmärrän ettei kukaan synny kirjailijaksi. Ymmärrän, että romaanin tai novellikokoelman kirjoittaminen vaatii loputtomasti ajattelua, suunnittelua, tosiasioiden tarkistamista, kirjoittamista uudelleen ja uudelleen, karsimista ja korjaamista ja mikä vaikeinta, pitäisi osata asettua luomiensa henkilöiden saappaisiin. Pitäisi uskaltaa mennä heidän pänsä ja kehonsa sisään, olla he, ihan kuten näyttelijät tekevät.

Luultavasti kirjoitan niin kauan kuin pääni ja pakaralihakseni antavat myöten. Kohta koittavat eläkepäivät tuovat lisää resursseja kirjoittamiseen. Jos en saa tekstejäni julkaistua, julkaisen ne netissä. Sukutarinoille saattaa löytyä kysyntää sen verran, että teen omakustanteen. Kirjoittamista en voi enää lopettaa, se on osa elämää.

LAISKURISTA LUOVAKSI KIRJOITTAJAKSI

Ilkka Iivari

Luontainen laiskuuteni on oikeastaan hyve, sillä sen takia olen päässyt käyttämään luovuuttani. Kukaan ei ole niin hyvä keksimään helppoja keinoja välttää itsensä rasittamista kuin luovasti laiska. Sellainen minä olen.

Heti tuli mieleen muistoja lapsuudesta. Keväisin kiskottiin vasiikoita laitumelle. Kaikki sorkat ojossa laittoivat hanttiin ja arkipäivän aforismien lennellässä ilmassa vasikan paskan seurana me niitä mulleja isän kanssa vietiin eteenpäin. Silloin minä keksin, että onhan talossa vetämään tottunut hevonen. Miksi me kiskotaan, annetaan hevosen se tehdä. Tämä oli ehkä sitä käytännön elämän luovuutta.

Mitä on minun toisenlainen luovuuteni? Usein kuvailen sitä kavereilleni, että tämähän on helppoa, kun voi valmiita sanoja järjestellä. Ei minun tarvitse uusia sanoja luoda. Siinäpä se, he toteavat. He eivät kuulemma osaa mitään. Eivät vain kaiva luovuuttaan esiin. Taitavat olla vielä laiskempia kuin minä. Purankin tähän tuon sanan luovuus,

vaikkapa alkukirjainten mukaan. Siitähän sen helposti saa tehdyksi, luoduksi ja laiskasti. Siis käyn hommiin liikoja rasittamatta, mutta jonkinlaisella luovuudella. Ehkä löydän vastauksen kysymyksen aseteluunkin. Tätäkin tapaa olen harrastellut, kun olen tilauksesta riimitellyt jotain kavereilleni.

Luovuuden lähteille pääsin varsinaisesti, kun kyllästyin poliisin yksitoikkoisiin tiedotteisiin. Kukaan ei niitä lukenut, eikä varsinkaan opastukset menneet läpi. toimittajilla oli automaattinen delete aina päällä. Kirjoitellessani tiedotteita kaksi kertaa päivässä käytin uudenlaista tyyliä. Varsinaisen reseptin taisin tehdä niihin. Välillä riimittelin. Joskus runoilin. Huumoriakin heittelin. Hupsista. Palautetta pukkasi mediaväeltä yltäkylläisesti. Sen päätin, etten vakavissa asioissa käytä muunlaista luovuutta kuin eräänlaista virkakieltä. En kuitenkaan suostunut kommentoimaan asioita sanoilla ”tutkinnallisista syistä en voi kertoa”. Sitä mitä en voinut kertoa, sen aina perustelin. Ymmärrys oli molemmin puolista ja yhteistyö pelasi. Sain luovuudella aikaan myös sen, että ohjeetkin läpäisivät julkaisukynnyksen. Välillä se vaati murtotiedotteen kirjoittamista dialogiksi ja välillä runoilua. Luovuutta siis käytin, kun en laiskana viitsinyt kirjoitella tiedotteita, joita ei koskaan julkaistaisi.

Uskallusta luovuus on vaatinut. Ujokin kun olen ollut, vaikka sitä ei moni varmaan nykyään uskoisi. Esiintyminen oli vielä lukiossa tosi kamala kokemus. Poliisina kuitenkin joutui joka keikalla esiintymään ja kait se virkapuku antoi jonkinlaista varmuutta. Tampereen yliopistossa sitten päätin, että nyt on minun tilaisuuteni opetella esiintymään ja antaa luovuudellekin tilaa. Onneksi opiskelukavereissani oli sellaisia, jotka eivät koskaan halunneet esittää mitään. Niinpä minä sain tilaisuuden. Sen jälkeen en ole enää jännittänyt kuin terveesti ennen esiintymistä. Uskallan käyttää omaa tyyliäni, enkä ole enää perisuomalainen, joka miettii mitä nuo minusta ajattelevat.

Opiskelusta on siis ollut hyötyä luovuudelle jo vuosia sitten. Viimeiset vuodet näiden kirjoittamisopintojen parissa ovat täydellistä aikaa. Voi kirjoittaa mitä vaan omalla tyylillään. Porukassa niitä ruoditaan ja oppii joka kerta jotain uutta. Opinnot ovat kaiken lisäksi tosi hyvin kasattuja ja ne opettajat. En uskalla näin sateisena aikana kehua heitä liikaa. Kulkevat nenä pystyssä ja hukkuvat sateessa, vaikka kyllä totta voisi aina puhua. Aivan hurmaavan innostavia he kaikki ovat. Taitavat olla todella luovia ihmisiä. Haluan edes lähelle sitä ja siksi opiskelen kirjoittamista eri muodoissa.

Vertaistuki on minulle tosi tärkeää. Työssä sen huomaa, että haakeutuu luovien ihmisten seuraan. Harmaat tasamaan tallajat eivät saa aikaa läheskään niin paljon kuin räiskyvän rennot ja ennen kaikkia verbaliivirtuoosit. Heidän seurassaan saattaa huumorikin puhjeta kukkaan. Kirjoittajat ovat varkaita, olen oppinut jossain kirjoittamistunnilta. Kerrankin voi poliisina rehellisesti varastaa. Kyllä muistikirjaan kirjautuu osuvia juttuja ja tapahtumia, joita voi sitten omassa kirjoittamisessaan käyttää. Ehkä sekin on jonkinlaista luovuutta, että huomaa hyvät koukut jutuissa.

Urautuminen on vaarallista. Siksi olen noin viiden vuoden välein vaihtanut tehtäviä poliisivoimahallinnossa. Uuteen tehtävään mennessä on aina joutunut käyttämään luovuuttaan, kun ei osaa eikä tiedä, mutta jotenkin hommista on selvittävä ja helpolla. Taas tuo laiskuus tuli pintaan, mutta sehän on minun luovuuden ydin. Urautuminen kirjoittamisessa on minulle vaarallista, sillä välillä törmään siihen, että aina pitäisi olla humoristinen. Pitänee pyrkiä luomaan myös muunlaisia, sillä vain sillä lailla opin uutta. Muuten teen omalle kirjoittamiselle omia esteitä. Pitänee yrittää tehdä useampi latu vierekkäin, jotta voin ohittaa esteen, enkä uraudu liikaa.

Uusien asioiden oppiminen on minulle ollut aina haaste. Laulamaan ja soittamaan en aio ruveta, sillä siihen ei auta edes luovuus.

Pitäisi olla muutakin kuin Lapin pakkasissa paleltunut nuottikorva. Elinikäisen oppimisen olenkin viime aikoina vienyt kirjoittamisen opiskeluun. Luulin aina, ettei kirjoittamista voi opettaa tai oppia. Onneksi kirjoittauduin kirjoittamispintoihin ja huomasin taas kerran, ettei luulo ole tiedon väärä. Opintojen rinnalle on tullut palava halu lukea vielä enemmän kuin ennen. Ainahan minä olen lukenut. Lukio-aikanakin luin kirjan illassa. Oppikirjat jäivät hiukan hatarammalle lukemiselle. Haluan oppia ja luoda itsestäni jotain uutta. Kaikkea uutta ei tarvitse ostaa, senhän voi tehdä itse. Köyhässä elämässä on taulutkin maalattava itse.

Sharpenberg. Siinä se on. Yksi minun luomista persoonista. Tähän herraan saankin käyttää paljon aikaa ja luovuutta. On se sen verran eriskummallinen persoona ja erakko. Välillä tuntuu, että haluaisin samaistua häneen. Eihän se sitä ole. Minähän taidan luoda omasta itsestäni piilossa olevia asioita ja kirjoittaa ne svetisistisesti ulos Sharpenberginä.

Summa summarum minähän taidan olla ihan oikeasti luova ihminen, mikäli minä oikein ymmärrän mitä luovuus on. Olen saanut siihen lisäselvyyttä luovan kirjoittamisen tapaamisissa. Valmiina LUOVUUTEEN.

KYNÄNMITTAISELLA MATKALLA

Maria Ilonen

2000-luvun alussa sisäinen kirjoittajani alkoi heräillä sitten teinivuosien. Oli se ollut siellä aina, mutta hieman nukuksissa. Hämeen kesäyliopiston lehtistä selatessani vuonna 2003 Kirjoittamisen perusopinnot hyppäsivät silmille. Tuo olisi minun juttuni! Runoja oli taas alkanut pulpahdella. Opettajana olisi Tuomisen Taija, joka oli minua opastanut kouluikäisenä kirjoittajanalkuna Hämeenlinnan kaupunginkirjaston kirjoittajakoulussa. Hakemus lähti postiin.

Astuessani luokkaan ensimmäisen kerran minua jännitti. Pälyilin ihmisiä ympärilläni ja mietin, kuulunko tänne. Kuuluin minä. Olin tullut kotiin. Tänne olin aina kuulunut. Ensimmäisen kerran omaa tekstiä ryhmälle lukiessani kieli kuivui kurkkuun ja sanat jähmettyivät nieluun, sydän pompotti kahtasataa ja häpesin tekstinriekaleitani. Tekstiharjoituksen aihe oli joko ruokamuisto tai oma nimi. Molemmista kirjoitin opintojen alussa. Hävettivät nekin tekstit. Muiden tekstit kuulostivat aina paremmilta. Mutta oppimista vartenhan siellä

oltiinkin ja kehitystä on onneksi tapahtunut.

Palaute oli aina kannustavaa, lämmintä. Kirjoittamisen opinnot ovat kehittäneet minua kirjoittajana. Ilman niitä en olisi sitä mitä olen nyt, en ihmisenä enkä kirjoittajana. Tekstit olisivat jääneet vain häivähdykseksi siitä, mitä oikeasti halusin kertoa. Enää en kierrä siitä vierestä, vaan menen syvälle ytimeen. Uskallan kirjoittaa oikeista asioista, oikeilla nimillä. Eikä minua enää pelota. En mieti, saako joku tietää tekstieni perusteella liikaa minusta, ajatuksistani. Sen kuin tietävät. Ilman opintoja olisi ollut vaikeaa kehittyä mihinkään suuntaan. Olen saanut tarpeellista kritiikkiä sekä kannustusta jatkaa.

Kirjoittamisen perusopinnot jatkuivat kirjoittamisen työpajoihin ja viimein odotettuihin kirjoittamisen aineopintoihin. Aineopintojen valmistuttua tunsin olevani tyhjän päällä. Ilman säännöllisiä kirjoittajataapaamia elämä tuntui tyhjältä. Ilman kiinnekohtaa kirjoittamisen päämäärä katoaa, kynästä tulee laiska.

Kirjoittajaopiskelijan tieni kulki viime syksynä Kreikan Santorinille elämäkertakirjoittamisen merkeissä. Ensi syksyn Santorinin kurssista kolahtikin juuri kirje postiluukusta tänään. Lasken jo kuukausia, vai viikkoja. Santorinilla tekstini lähti oikeille raiteille. Kirja valmistuu. Ei vielä, mutta joskus. Lokakuun kirjoittamisen pajassa toivottavasti syntyy nivaska tekstiä.

Vuosien ajan kirjoittajaopinnot tapaamisineen ja ihmisineen ovat olleet henkiin herättävä voima. Kaltaistensa joukossa on hyvä olla: niin koti-Hämeenlinnassa kuin Kreikan Santorinillakin. Ihmiset kurseilla ovat vaihtuneet, osa on kulkenut samaa tietä jo useita vuosia. Yksi on kuitenkin aina pysynyt – tunnelma.

Kirjoittamisesta on tullut näkyvämpi osa elämäni. Ennen kaikki tekstit jäivät pöytälaatikkoon tai tietokoneen uumeniin. Onneksi jäivät. Kurseilla tekstit ovat vasta muokkautuneet päivänvalon sietäviksi. Romaani on vielä kesken, keskeneräisiä käsikirjoituksia on parikin.

Muuta tekstiä on kuitenkin tullut julki, kuten kolumneja Hämeenlinnan Kaupunkiuutisissa. Pari tekstiä on ollut kirjoituskilpailuteksteistä kootuissa antologioissa.

Toivon kirjoittamisen olevan jonakin päivänä suurempi osa elämääni. Viime vuoden opiskelin Laajasalon opiston lehtitoimittaja-linjalla. Haaveissa on tulevaisuudessa toimittajan ja kirjailijan työn yhdistäminen. Olisi mahtavaa elättää itsensä sillä, minkä tekemisestä pitää.

Elämäkertakirjoittamisen perusteet viime syksynä kuorivat esiin muun muassa Jarpan, Lollon & Pollon sekä Tappaja-aasi Anteron. Hämyisinä iltoina tuli seikkailtua luotien ja lehmänkallojen seassa. Kirjoittajakurssilla on siis myös äärimmäisen jännittävää. Varsinkin kun pohtii, selviääkö vuorilta kylään ennen auringonlaskua. Me kirjoittavat ihmiset emme ole hiljaisia kynän kanssa keskustelevia hämyveikkoja, vaan huumori kukkii. Santorinin viikon aikana tuli naurettua viikkojen edestä.

Vuoden päästä syksyllä on aikuisen kirjoittajaopiskeluideni kymmenenvuotisjuhlat. Olisiko silloin jo aika esikoisromaanin nähdä päivänvalonsa. Alun perin sen esikoisteoksen piti kyllä olla runokokoelma. Suihkin kynällä sinne tänne. Runoja putkahtelee silloin tällöin. Romaanikäsikirjoitus on jatkuvasti työn alla, joko ajatuksissa tai tekstiä synnyttämällä. Kulkiessani autioituneiden talojen ohi, kuvittelen sinne siellä eläneet ihmiset.

Kirjoittaminen lienee minun elämäntieni. Se yksi ja ainoa, jonka kulkemisesta olen varma. Matka on vasta alussa ja pitkä. Kirjoittajaopinnot ovat antaneet tienviittoja, neuvoneet mistä risteyksistä käännyä. Määränpäätä emme voi tietää, eikä se olekaan olennaisinta. Tärkein on matka, kaikkine harharetkineen. Loppujen kirjoittaminen on aina ollutkin minulle vaikeampaa kuin alkujen.

Kirjoittaminen on joskus maailmassa helpointa, joskus se on vaikeinta.

“LISÄÄ VOLYYMIA”
Sinikka Jokela

Sonatan etupenkillä
punainen ruusu ja poika.
CD toistaa Rammsteinia
Rosenroth ah Rosenroth
(Ruusunpuna oi ruusunpuna)

– Lisää volyyimia, poika pyytää.
Ruusu nyökkää heavyn tahdissa.

Musiikki valtaa auton.
Ruusu heiluu. Lehdet tärisyvät.
Tiefe Wasser sind nicht still
(Syvät vedet eivät virtaa paikallaan)

Tahti kiihtyy. Basso vyöryy tilaan.
Verenpunaiset terälehdet
jyrisevät sävelten tahdissa.
– Ruusu on tulella, poika huutaa.
Katso, kuinka se vavahtelee.

Ääni voimistuu sietokyvyn rajoille.
Auto on täynnä metallirytmää.
– Kuuntele rumpuja ruusu.
Der Jüngling steigt den Berg mit Qual.
(Poika kiipeää vuorta tuskissaan)
Ruusu on hajoamaisillaan.

Hiljaisuus

Yllä olevan runon kirjoitin kirjoittamisen perusopintojen runousjak-solla. Runossa kuvasin silloin 10-vuotiaan lapsenlapseni kokemusta. En itse ollut tuota tapahtumaa näkemässä, mutta kuulemani perusteella koin sen näin. Myöhemmin ymmärsin kirjoittaneeni itsestäni.

Aloittaessani kirjoittamisen perusopinnot en todellakaan tiennyt mihin hyppäsin. Tarkoitukseni oli vain oman, tiedottamisen myötä tylsistyneen ja yksinkertaistuneen kirjoitustapani kohentaminen sekä monipuolistaminen. Heti ensimmäisestä tapaamisestamme lähtien oi-valsin olevani oikeassa, minulle ominaisessa paikassa ja ympäristössä. Kokemus oli järisyttävä. Ympärilläni oli samoin ajattelevia, eri-ikäisiä, eri ammateissa toimivia ja ympäri Etelä-Suomea asuvia kirjoitta-jia. Ihailin muiden tekstejä ja imin vaikutteita, kuin imupaperi. Oma kielenkäyttöni tuntui kömpelöltä tuossa lahjakkaassa seurassa. Alun ihmettelyn jälkeen rohkaistuin lukemaan ääneen omia tuotoksiani, kurssimme loputtua taisin olla niitä innokkaimpia lukijoita. Samaa

tahtia vapautuivat mielikuvitukseni ja kokeilunhaluni. Kehittymiseni kirjoittajana oli huikeaa ja nopeaa. Katsonkin, että minunkaltaisillani on mahdollisuus hyötyä kirjoittamisen opinnoista erittäin paljon. Onnistumisen iloa tunsin erityisesti silloin, kun pystyin huijaamaan kuulijat teksteilläni. Myöhemmin eräällä erillisellä kirjoittajakurssilla, luettuani tekstini, kuulijat olivat vakavan ja osaaottavan hiljaisia, kunnes vapautin heidät säälimästä minua. Huomautin kaiken kirjoittamani olevan valetta. Olin siis oppinut fiktion keinot, hurraa.

Aineopinnot olivat luonnollinen jatke perusopinnoille. Tuntui hyvältä syventää perusopintojen aikana saatuja valmiuksia. On kuitenkin myönnettävä, että kiivaan työtahdin ja kirjoittamisen opiskelun yhteensovittamisessa tuli silloin tällöin vaikeuksia. Onneksi perheeni on joustava ja puolisoni innokas tekemään kotitöitä. Opiskelijakavereiden tuki ja kannustus oli myös tärkeää. Kirjoittamisen opinnot innostivat minua jatkamaan opintoja myös kirjallisuuden puolella.

Ai niin, mitä tuossa runossa onkaan minusta itsestäni? No, sehän kertoo täydellisesti omista tunnoistani kirjoittajana. Ruusu kuvaa kirjoittamisen välineitä, jotka jollakin tavalla piilivät sisälläni. ”Lisää volyy-mia”, lisää ja lisää pyysin opettajiltani ja opiskelukavereiltani. Mieleni avautui ja ajatukseni ”nyökkäsivät” myöntävästi. Tekstini alkoivat elää. Saatoin kirjoittaa aamusta iltaan. Puolisoni lähti töihin ja hänen takaisin tullessaan istuin edelleen koneen ääressä. Kirjoitin syömättä, juomatta ja taukoja pitämättä, vailla uupumista. ”Veren punaiset terälehdet”, sormet, hyppivät ja jylsivät näppäimistöllä. Ajatukseni olivat kuin ”tulessa”. Kirjoitusaiheita syntyi enemmän, kuin ehdin niitä kirjata muistiin. Sitten opiskelut olivat ohitse, uupumus yllätti. Minä en hajonnut, mutta kirjoittamisessani on ollut useamman vuoden ”hiljaisuus”.

MIETTEITÄ KIRJOITTAMISEN KURSSISTA JA KURSSILTA
Laura Jääskeläinen

Olin vähän hukassa itseltäni. Jäin eläkkeelle pitkäaikaisesta työpai-
kastani eikä lähtö ollut ongelmaton. Kun suljin työhuoneeni oven vii-
meisen kerran päätin että tähän taloon en enää jalallani astu. Toisin
kuitenkin kävi.

Kirjoittaminen on aina ollut minulle keino selviytyä milloin mis-
täkin kolhusta elämässä. Äitini kuoli kun olin 18-vuotias. Minulle tuli
pakonomainen tarve kirjoittaa – ja niinpä panin kaikki tunteeni pape-
rille. Jostain syystä, mitä en vieläkään tajua, vein muistokirjoitukseni
paikallislehden toimitukseen, joka jostain kumman syystä julkaisi sen.
Samoin tapahtui kun isäni kuoli 13 vuotta myöhemmin. Joku vaan tart-
tui käteeni ja ohjasi sitä ja antoi sanat, jotka tulivat paperille. Ja taas
paikallislehteen meni sekin tekeleeni. Ei minulta silloin itseluottamus-
ta puuttunut.

Kirjoittamalla puran edelleenkin pahaa oloani, mutta myös toisen-
laisia tunteita. En ole verbaalivirtuoosi, vaan minun ilmaisukei-

noni on aina ollut kirjoittaminen. Kaikenlainen julkinen esiintyminen on minulle ollut jo kouluajoista lähtien kauhun paikka. Kuinka monta vuodatusta päiväkirja onkaan saanut vastaanottaa.

Ystäväni kehotuksesta uskaltauduin ilmoittautumaan kesäyliopiston kirjoittamisen peruskurssille keväällä 2007. Se oli paras päätös, mitä olin tehnyt aikoihin. Kirjoittamisen kurssi oli minulle kuin terapiaa. Sain vahvistusta sille, että olen hyvä kirjoittaja, ja mikä parasta – lyöty itsetuntoni alkoi kohota. Se oli saanut kovan kolauksen eläkkeelle jäämiseni yhteydessä, ja nyt tuntui kuin olisin syntynyt uudestaan.

Asiansa osaavat ihanat ja kannustavat opettajat ovat todella tärkeässä tehtävässä. Heidän kädessään ja sanomisissaan on monen epävarman kirjoittajan tulevaisuus kirjoittajana. Yksikin negatiivinen ilmaus ohjaajan suusta voi lannistaa orastavan kirjoittajan alun.

En voi kylliksi kiitellä omia kirjoittamisen kurssin opettajiani. He kaikki olivat huipputyyppejä. Heillä oli ilmeisesti Luojalta saatu synnynnäinen lahja, mutta myös varmasti kokemuksen ja työn kautta tullut intuitio kohdella jokaista ohjattavaa opiskelijaa näiden omien voimavarojen ja piilevien vahvuuksien mukaisesti.

He saivat sytytettyä minuun innon, joka oli kauan ollut nukuksissa. Elämäni tuli sitten pari sellaista muutosta, jotka hetkeksi tyrehdyttivät tämän innon. Tulin isoäidiksi – ja tuore isoisä sairastui muistisairauteen. Silti minä kirjoitan. Kirjoittamista on entistä enemmän. Kirjoitan koko ajan.

Kirjoitan päiväkirjaa – tietenkin. Olen aina kirjoittanut. Kirjoitan lapsenlapsilleni, vaikka he ovat vasta 4- ja 2-vuotiaat. Olen kirjoittanut muistiin kaiken heidän syntymästään lähtien, jopa ajasta ennen heidän syntymäänsä, siitä kun sain ystävänpäiväkortin mukana ultrakuvan ensimmäisestä lapsenlapsestani Julianista. Silloin hän oli vielä ”Dot”-piste. Kirjoittaminen auttaa selviytymään arjesta, ja siitä, että en näe

lapsenlapsiani kovin usein, kun he eivät asu Suomessa.

Mitä sitten osallistuminen kirjoittamisen kurssille on minulle antanut? Se merkitsi minulle todella paljon siinä vaiheessa, kun jäin tyhjän päälle. Kun aktiivielämä, näin kuvittelin silloin, oli ohi. Sain tutustua toisiin samanhenkisiin kirjoittaviin ihmisiin, joille kirjoittaminen oli samanlainen elinehto kuin minulle itselleni.

Toinen asia, jonka opin, oli se, ettei sillä ole väliä vaikka ei koskaan haluaisi julkaistavan ainoatakaan aikaansaannostaan. Pääasia on että kirjoittaa. Ja minähän jatkan kirjoittamista. Olen jo julkaissut – ne äitini ja isäni nekrologit. Ja vähän muutakin.

AINA TULEE JOTAKIN
Taina Kaasalainen

Aloitin kirjoittamisen opinnot Hämeenlinnassa syksyllä 2005. Kirjoittaminen oli ollut minulla syvälle haudattu haave tai toive. Tunne siitä, että se mitä minä kaikista eniten haluaisin tehdä, oli kirjoittaa. Kirjoittaa sitä, mitä ajattelin ja koin, kirjoittaa menninkäisiä mustikanvarpujen sekaan ja kuolemia malvan lehdille. Mustikanvarvut varistivat lehtensä ja malva luopui vaaleanpunaisista kukinnoistaan. Mutta menninkäiset ja kuolemat eivät siirtyneet mustiksi merkeiksi valkoiselle paperille.

Ajattelin, että jos tietäisin enemmän kirjoittamisesta, niin osaisin paremmin kirjoittaa. Hain siis opintoihin. Perusopinnot olivatkin mielenkiintoiset, opin paljon siitä, mitä kirjoittaminen on, miten tehdään lehtijuttu, romaani tai näytelmä, mistä tunnistaa runon ja mikä on draamankaari. Opettajat olivat loistavia, kirjoittamisen asiantuntijoita ja kannustavia ohjaajia (Kiitos Taija, Piia ja Niina!). Kaikista opintojaksoista kirjoitettiin oppimispäiväkirjaa, mikä auttoi jäsentämään jak-

solla opittuja asioita:

Mitähän tähän oppimispäiväkirjaan kirjoittaisi? Tuntuu, että kaikki on jo sanottu. Joo, olen oppinut paljon. Tiedän nyt, että romaanin kirjoittaminen on mahdollista. Ensin täytyy olla halu kertoa tarina. Sitten pitää itse tietää tarinan juoni. Sitten täytyy tehdä jonkin verran selvitystyötä ja kehitellä tarinaa. Tämä kaikki voi tapahtua yhtäaikaaisesti. Lisäksi tarvitaan pitkäjännitteisyyttä. Halua kirjoittaa säännöllisesti. Ja keskittymiskykyä edes hetkeksi päivittäin. Sitten olisi hyvä olla joku, tai muutama ihminen, jonka kanssa voisi keskustella juonenkuvioista, rakenteellisista ratkaisuista ja muista kirjoittamiseen liittyvistä asioista. Lisäksi pitäisi vaellella. Ai, miksikö? Vaeltelu on tärkeää, tapahtui se sitten omassa päässä tai fyysisesti jossakin. Vaeltelemalla löytyy ideoita ja ratkaisuja. Tässä taisikin olla kaikki. Niin ja pitää lukea: paljon ja koko ajan.

Perusopinnoista ehkä parhaiten on jäänyt mieleen Runous-opintojakso ja opettaja Niina Hakalahti. Niin paljon en varmasti nauranut millään muulla jaksolla, ja minä en edes pitänyt runoista. Jos olisin voinut, niin en olisi valinnut tätä opintojaksoa lainkaan, mutta vaihtoehtoja ei ollut. Näin jälkeen päin on kuitenkin sanottava, että onneksi oli pakko valita runous. Ei minusta runotyttöä tullut, mutta rakkauteni sanoihin sai uuden selityksen.

Opintojen jälkeen pohdin aineopintoja tai romaanin kirjoittamista. Kumpikaan ei toteutunut silloin. Tuli kaikkea muuta. Kävin kuitenkin romaanipajassa ja yritin pitää kirjoittamista yllä. Toisen alan opinnot veivät aikaa ja hautasin kirjoittamisen syvälle, syvälle mustikanvarpujen ja malvojen juurelle.

Vuodet vierivät ja osallistuin joillekin lyhyille kirjoittamisen kurs-

seille. Se – kirjoittaminen – kihelmöi sisälläni, jossakin ohutsuolen mutkassa, mutta lääkitsin sen aina ajatuksillani: ei ole aikaa, ei pysty keskittymään, ei jaksa.

Vuonna 2010 aktivoituin jälleen ja hain aineopintoihin. Aineopinnot syvensivät tietämystäni kirjoittamisesta prosessina ja eri tekstilajeista. Kirjoittamisen tutkimus ja Roz Ivaničnin kirjoittamiskäsitykset veivät minut mukanaan pitkäksi toviksi. Vieläkin palaan niihin ajatuksiin ja mietin, onko minulla koskaan mahdollisuutta tutkia kirjoittamista perusteellisemmin.

Representaatio on jäänyt erityisesti mieleeni aineopinnoista. Hymyilen aina kun näen sanan. En enää muista kenen ajatuksia representaatiosta tutkimme, mutta teksti oli niin vaikeaselkoista, että ajattelin, että en saa ikinä aineopintoja suoritettua, jos vaatimustaso on tällainen. Kuitenkin representaatiokin avautui ja seminaarityö tuli tehtyä ja aineopinnot suoritettua.

Kirjoittamisen opinnot ovat olleet minulle tärkeitä. Tunnen kasvaneeni ihmisenä, oppineeni sekä kirjoittamisesta että ihmisistä enemmän. Kirjoittaminen ei liity työhöni oikeastaan mitenkään, mitä nyt raportteja yms. väsäilen. Mutta koska en halua enkä voi päästää kokonaan irti kirjoittamisesta, yritän saada suoritettua vielä lähitulevaisuudessa HuK-tutkinnon ja ehkä, ehkä eläkepäivinä vihdoinkin on aikaa tehdä progradu tutkielma kirjoittamisesta. Paitsi jos tulee jotakin muuta.

RAKKAUDESTA KIRJOITTAMISEEN

Kati Kanto

Tärkeintä ei olekaan muoto, vaan halu kirjoittaa. Itävaltalais-saksalais-sveitsiläinen runoilija Rainer Maria Rilke kirjoittaa kirjeessään Franz Xaver Kappusille 17.2.1903: ”On vain yksi menettelytapa. Menkää itseenne. Ja tutkikaa sitä perustaa, millä kirjoittamisenne on.” Totta. Tarvitsee mennä kaiken alkulähteelle ja kysyä itseltään, miksi haluan kirjoittaa, mitä varten kaikki on. ”Teillä tällöin on jotain: lapsuutenne, sen ruhtinaalliset rikkaudet, sen muistojen aarteet. Kääntäkää huomionne siis sinne.” Mitä muuta meillä on menneisyys, kaikki, mikä on tapahtunut? Se on menneisyyden muisti, unenomainen häivähdys siitä, mikä on ollut ja mikä on tuleva, ehkä. Emme tiedä, miksi kaikki on ollut ja miksi tuleva, siksi on vain kirjoitettava siitä, mitä ehkä on voinut olla, mitä ehkä on voinut tulla, mikäli olemme ymmärtäneet kaiken juuri niin kuin se on joskus ollut.

Olennaista on, että olemme istuneet mummomme makuuhuoneessa ja katselleet, miten hän kampa pitkä, ruskeaa tukkaansa, miten

hän kiepauttaa sen sykeröksi ja sitoo hiusneuloilla kiinni. Olemme katselleet hänen lukemattomia pieniä purkkejaan, nappirasioitaan, kangaspalasiaan, peiliään, jossa on kaunis ruusukuvio toisella puolella. Olemme hiipineet saunaneteiseen ja katselleet, miten vesisade laskeutuu harmaalle kiviportaalle, katselleet papan kanssa pääskysten siivistä lähtevää viimaa.

Haen takataskustani avaimen ja alan kirjoittaa. Kompastun sanojeni köyhyyteen, alitajuntani sekavaan kimppuun sanoja ja lauseita, joissa ei tunnu olevan minkäänlaista järkeä, sattumanvaraisia lauseita, joita alan yhdistellä. Joku kirjoittaa musteella, tahroja paperille. Toinen kirjoittaa ruusun lehdillä, toinen pajunkissalla, toinen kivellä, oksalla, ruoholla, lumella, maahan, kirjaan, puuhun, betoniseinään. Kaikki on mahdollista. Kaikki voidaan tehdä tuosta vain ja käden käänteessä. Mutta ei kaikki ole niin yksinkertaista.

Voisi olla kaikenkattavaa idealismia poimia mustikoita ja alkaa kirjoittaa niistä runoa. Mikäli niistä on jotain sanottavaa. Mikäli niissä on sellaista, että voit odottaa, että joku tulee ja löytää sinun pienen kirjäkäärösi viidenkymmenenviiden vuoden kuluttua ja sanoo, että sinä olet kirjoittanut jotain erinomaista, jotain mikä todella on tätä päivää. Kyllä, voit olla silloin tyytyväinen ja painaa pienen sinetin rintaasi vasten ja sanoa, että minähän olen todella osannut kirjoittaa. Ja kaikki taputtavat silloin pieniä käsiään ja ovat hyvin tyytyväisiä paitsi itseensä, että ovat tuollaisen löydön tehneet, että myös hyvin onnellisia siitä, että kaikki on juuri niin kuin he olivat sen halunneet olevan. Ja sinä istuit kuin viilipytty suuren saarekkeen keskellä ja imet itseesi tuota julkisuuden ihastuttavaa ja aina niin kirpaisevaa ja raikasta raparperimehua ja nieleskelet anismunkkiani kuin kuka tahansa pieni poika tai tyttö pienen, taivaalle ammutun paukkupatruunan jälkeen.

Entä lapsuus? Minä en muista, miten kaikki tapahtui, toki muistan jotain, tuoksuja, tunnelmia, sen, miltä kuuma hiekka tuntui jalkapoh-

jan alla, kun kävimme pikkuserkun kanssa uimassa. Luin hänelle ääneen Viisikko ja SOS-kirjoja; miten Paul meni luolaan ja Dick näytti valoa, miten Tim haukahteli ja Anne valmisteli mahtavia makkaravoileipiä sillä aikaa. Aku Ankasta luin, miten Aku ajaa pallollinen viltti kainalossa Tupun, Hupun ja Lupun kanssa rannalle ja syö siellä kolmipalloista tuuttia. Sinne ne katoavat nokkien uumeniin. Minä haluaisin kirjoittaa kaikkea sellaista, mikä ei ole makaaberia, silti ei saisi liikaa käyttää myöskään sivistyssanoja. Mitä ihmettä minä sitten kirjoitan?

Yhtäkkiä näen, miten pieni pupujussi istuu rusetti kaulassa väännelemässä kaulaa uuvuttavassa konferenssissa. Hän vain aivastelee ja niiskuttaa, kun ympärillä ui sankka parfyymipilvi ja toivoo, ettei kukaan vain huomaisi häntä. Hän tähyilee tarjoilupöytää ja huokaisee helpotuksesta, huuh, onneksi tarjolla on salaattia ja leipää, jotka ovat hänen lempiherkkujaan. Hän istuu uskollisesti paikoillaan ja ompelee salaa reikäpistoliinaansa. Hän aikoo antaa sen lahjaksi keinoemolleen. Hän istuu ja kohentelee lasejaan ja koettaa näyttää mahdollisimman tärkeältä, hän niiskuttaa ja samalla kaivaa pitkää korvaansa ja saa ankaran napautuksen takana olijalta. Mies ei näe edessä olevaa kaaviota, koska hän, pupu rapsuttaa korviaan. Pupu kääntyy taaksepäin ja vaikuttaa hyvin katuvalta. Mies takana rauhoittuu ja sanoo, että täällä on hieman kuuma, kyllä sinua voi hyvin ymmärtää, kun olet tuollaisessa turkissa. Turkissa? Voi kauhea, nyt hänet on paljastettu. Pupu painaa käpälät silmilleen ja alkaa tirkistellä niiden läpi kauhuissaan, mitä ympärillä tapahtuu. Ei kukaan kuitenkaan kiinnitä häneen mitään huomiota. Ehkä hän kuuli väärin, mies puhui varmaan jotain Turkin matkasta, tai ei! Hänhän syö turkinpippuria, hän on varmaan aivan hulluna niihin ja pahoitteli rousketta. Sillä rouske sieltä kuuluu, jatkuva maiskutus. Pupu nuuhkii ilmaa, haju on pippurin. Kyllä, siitä se oli. Hän on niin helpottunut, että menee aivan kaksinkerroin, huokaisee tyytyväisenä.

Erilaisuus on kaiken alku ja juuri kirjoittamisessa. Ei ole mitään

olemassa ilman muukalaisuuden tunnetta, täytyy olla olemassa jokin särö, josta ottaa kiinni, jonka turvin tehdä työtä, luoda jotakin uutta, tuoda ihmisten tietoisuuteen. Täytyy uskoa, että ei ole olemassa kehtään, joka voisi riistää sinulta tätä utuista hämärää, jonka turkin alta voi viittilöidä näkymättömiä lakeijoita luoksesi ja antaa heille tehtäväksi tuoda kaupasta valkoista paperia ja kyniä ja kumeja ja teroittimia ja sitten vielä alkaa kirjoittaa. Puitteiden ei tarvitse olla niin mahtavat.

Kaikki riippuu motivaatiosta. ”Siitä joka tuntee pakottavaa ja palavaa tarvetta muokata ajatuksiaan sanallisesti, rakentaa lauseita ja mais-tella sanojen hienoimpia sävyjä, voi tulla kirjailija”, kirjoittaa Claes Andersson. 2002 ilmestynyt Andersonin teos *Luova mieli* osoittaa, kuinka pitkä harppaus on Aristoteleen maailmasta tultu tähän päivään. ”Kirjailija on yleensä kiinnostava ja taitava silloin, kun hän pystyy valehtelemaan uskottavasti – eli luomaan illuusion totuudesta.” Tässäkö onkin kaiken ydin; saada valehdella vapaasti?

Osallistuin kirjoittamisen perusopintoihin Hämeenlinnassa 2010 – 2011. Valehtelun vapaudesta, siitä, miten kirjoittamisen suhteen kaikki keinot ovat sallittuja – olen oppinut paljon. Lähdin mukaan opintoihin pelkästä mielenkiinnosta, rakkaudesta kirjoittamiseen. Halusin myös oppia asiasta enemmän. Ennen Hämeenlinnan kirjoittamisen opintoja olin osallistunut kirjoittajakursseille ja opettanut kirjoittamista myös itse. Kirjoittaminen ja sen parissa työskentely on minulle elämäntapa, se on ollut sitä aina.

Kirjoittaminen vaatii aikaa ja muokkausta. Se vaatii paljon kärsivällisyyttä. Tätä kaikkea olen oppinut kirjoittamisen opintojen aikana. Olen saanut paljon uutta asiaa itselleni, olen löytänyt valtavan paljon uusia voimavaroja itsestäni, uusia ajatuksia ja mahdollisuuksia toteuttaa itseä. Olen tutustunut uusiin lajeihin, kirjailijoihin, mennyt sinne, missä en olisi uskonut itse koskaan olevani. Olen saanut uusia ihmisiä, uusia ajatusmalleja kirjoittamiseen ja elämään.

Erityisesti muistan ryhmäni, sen ihmiset, tekstit, palautteet. Opetajat ovat jääneet mieleeni ihmisinä, jotka halusivat kannustaa eteenpäin. Kirjoittamisen opinnot ovat olleet sysäämässä kirjoittamaan, oppimaan samalla elämästä ja ihmisistä – ennen kaikkea itsestä.

KIRJAINMERKKI ON KÄÄPIÖ, JONKA YLLÄ ON JÄTTILÄISEN VIITTA
Kaija Lehmuskallio

Miten jännittävää olikaan pienenä koululaisena kirjoittaa kaunokirjoitusvihkoon ensimmäiset sulavat kaunokirjoituskirjaimet. Jokaisella kirjaimen osalla oli peräti oma nimikin. Se oli vuoropuhelua nimetyn kanssa. Ihmiskunnan suurin kommunikaation keksintö on ollut luova oivallus – keksi puhutulle äänelle merkki – syntyi alfabeettinen kirjoitustaito. Keksinnön tekee uudelleen jokainen ihminen, lapsi, joka oppii tämän kirjoittamisen ja lukemisen salaisuuden. Hän ratkaisee ihmeellisen koodin, jolla ei ole ääriä maailmassa. Kuki käyttää tätä taitoansa tarvitsemallaan tavalla eri tarkoituksiinsa. Kirjoitus on v i e s t i joltakulta jostakin asiasta jollekulle jossakin tarkoituksessa, myös itselle. Erikoistutaan kirjoittamaan kuka arjen asioihin, tiettyyn infoon, kuka hallittuun tietoon, kuka tieteeseen, kuka fiktion – sanataiteen proosaan, draamaan, runoon. On tarve, intohimo!

Yliopistotyössäni kirjoitin kymmenet vuodet tiede- ja tietotekstejä tietyin tarkoin vaatimuksin tiedeyhteisöille, opiskelijoille sekä konk-

retisoiden yleisölle. Se oli elämäntapani. Kun jäin eläkkeelle dosentuuristani, kirjoitin silloin vielä arvopedagogisen teoksen *Rajaukko ja kasvukannikka – Arvoista suuntaavaan kasvatukseen* Hämeenlinnassa kotikaupungissani. Luennoin myös aiheesta silloisessa Kanta-Hämeen kesäyliopistossa. Useana kesänä olin pitänyt myös luentosarjoja peruskoulun ja lastentarhan opettajille sekä erityisopettajille lukemisen ja kirjoittamisen opetuksesta ja oppimisesta. Kesäyliopisto oli innoittava ilmapiiri. Se oli omaksunut täysin sisäistyneenä periaatteen “life long learning”. Selasin usein Hämeen kesäyliopiston opinto-ohjelmaa samassa hengessä. Minulle tarjoutui mm. tilaisuus jatkaa taidehistorian opintojani, ja eräänä kauniina päivänä näin ilmoituksen Kirjoittamisen perusopinnot Jyväskylän yliopiston kirjoittamisopintojen vaatimuksin. Opintojen sisältö tarjosi minulle tilaisuuden siirtyä kateederista pulpettiin opiskelemaan erilaista kirjoittamista, kuin mihin olin totunut. Hetki oli ratkaiseva tuleville vuosilleni. Saatoin pohtia ja harjoittaa yksilöllistä luovaa kirjoittamista, jota aina silloin tällöin olin kokeillut, mutta en työstänyt.

Osallistuin jännittynein odotuksin Kirjoittamisen perusopintoihin. Opettajien Taija Tuomisen, Pia Hounin ja Niina Hakalahden inspiroivassa opetuksessa ja harjoituksissa availtiin luovan kirjoittamisen saloja ja purettiin ylikriittisiä lukkoutumia. Sanataiteen proosa – novelli ja romaani, draaman jännitteet ja lyriikan – runon syvät lähteet alkoivat elää kirjoittajassa omaa vallankumoustaan maailman näkemiseen sekä fiktiona että faktana. Möyhensin omaa kirjoittamistani irtoamaan tutuista paradigmoista ja sallin kunkin sanataiteen muodon puhua minulle yrityksen ja erehdyksen oppia. Ryhmässä kirjoittaminen, toisten tekstien kuunteleminen teki korvan herkäksi ja erilaiset arvioinnit sekä omista että toisten teksteistä hio kieltä ja kirjoittamisen ideaa yllättävien tuntemattomien teiden löytymiseen.

Kirjoittamisen perusopinnot johtivat sitten minut Hämeen kesä-

yliopiston Kirjoittamisen työpajaan Taija Tuomisen laajentavaan, tarkkan ja kunkin kirjoittajan yksilöllisen ilmaisun tukemiseen. Itselleni vahvistui oma kauan muhinut proosatekstini luonnos käsikirjoitukseksi. Runomaailma yllätti minut äkisti Hämeen kesäyliopiston Kreikan Santorinilla järjestämällä Luovan kirjoittamisen kurssilla 2007. Kurssia oli mahdollista jatkaa ja teinkin sen vielä kolmena vuotena peräkkäin. Siellä oma runokieleni haki paikkaansa ja johti runokokoelmieni alkuakordeihin. Kokoelmani *Sen verran siirtyy kuu* ilmestyi 2011 ja *Yön vebryt vibreä* 2012.

Hämeen kesäyliopisto on ainutlaatuisella tavalla mahdollistanut sanataiteen opetusta ja oppimista maassamme sekä synnyttänyt toiminnallaan useita uusia kirjoittajia julkaisuineen. Se on avannut väyliä ihmisen syvään potentiaaliseen luovuuteen ja edistänyt sanan olemuksen tuntemusta luovuttamattomalla tavalla. Sellaisesta kulttuurityöstä toivoisin monen kirjoittajan ja korkeakoulun pääsevän osalliseksi. Maailmassa toimii laaja Summer university -verkosto, johon Hämeen kesäyliopisto on jättänyt lähtemättömän jälkensä.

Runoilija Paavo Haavikkoa mukaellen voin kaikesta tästä lausua Hämeen kesäyliopiston rehtorille opetusneuvos Jari Tiaiselle, koulutussuunnittelija Varpu Kuulialalle ja Kirjoittajaystävillemeni oman ajattoman kiitokseni: *Sanat, kaikki – heidän vibreytensä.*

KIRJOITTAMISEN VAIKEUS JA IHANUUS

Saara Mäkipihlaja

– Kyllä sinä pärjät siellä, sanoi ystäväni ehdottaessaan minulle kirjoittamisopintojen aloittamista.

Olin edellisenä keväänä käynyt rintasyövän viimeisessä hoidossa. Tukani oli kasvanut pienelle kiharalle, kuntoni oli heikko, liikkuminen hengästytti ja masennus oli vallannut olemiseni. Pelkäsin muiden ihmisten tapaamista. Työni yliopistolla oli päättynyt ristiriidoissa juuri ennen syövän diagnosointia. Kaikin puolin olin tyhjäksi puristettu ja olemisen ympäristöni oli kaventunut.

Ystäväni kannustus tuli oikeaan aikaan. Pääsin kirjoittamisen perusopintoihin vuonna 2007. Voimattomuudestani huolimatta innostuin kirjoittamisesta. Se tuntui omalta. Olin työssäni kirjoittanut paljon virallisia kirjeitä, artikkeleita, oppikirjan ja väitöskirjan. Niissä oli tietty kaava, joka alkoi kyllästyttää, oma persoonallisuus ja inhimillisyydet eivät saaneet näkyä. Ne olivat luovuuden kuihduttajia ja kaukana

elämästä.

Kirjoittamisen monipuoliset opinnot ja osaavat opettajat kuljettivat minut uuteen ja rikkaampaan elämään. Kaikilla opettajilla oli suuri merkitys kirjoittamiselleni. Niina Hakalahti antoi tietoa ja uskoa runojen kirjoittamiseen. Olin joskus kirjoittanut muutaman runon itselleni. Opin, että tiivistäminen on oleellista. Innostuin haiku-runoista. Se oli kuin matematiikkaa, josta olin nuorena koulussa pitänyt. Runot tuntuivat läheisimmiltä.

Pia Houni tutustutti draaman alkeisiin. Se oli minulle aivan uusi ja vieras alue, mutta opettajan rauhallisessa opetuksessa sain rohkeuden lähestyä sitä. Innostuin siitäkin. Näytelmien ja elokuvien katsominen sai laajemman ulottuvuuden. Artikkelien kirjoittaminen muistutti eniten sitä mitä olin työssäni tehnyt. Oppimista siinä kuitenkin oli. Maria Lassila-Merisalo oli tarkka opettaja, ei päästänyt vähällä.

Taija Tuominen satoi kaiken yhteen ja työskenteli kanssamme proosan parissa. Se jatkuu edelleen Luovan kirjoittamisen ryhmässä. Hänen rento tapansa suhtautua elämään ja kirjoittamiseen vapauttaa helposti kaikenlaisten ajatusten kirjoittamiseen, mikään ei tunnu olevan hänelle vierasta, voi kirjoittaa minkälaisia ajatuksia tahansa. Hän paneutuu jokaiseen tekstiin ja ihmiseen intensiivisesti.

Kaikki opettajat olivat ammattitaitoisia ja paneutuneita asiaansa. Vaikka asia ei ollut minulle tuttua, heidän kanssaan oli helppo opiskella. Opinnot sisälsivät teorioita ja harjoituksia. Opettajat olivat innostuneita ja veivät minut automaattisesti mukanaan kirjoittamisen maailmaan. Olin hämmästynyt monenlaisista harjoituksista, erilaisista lähestymistavoista tekstien tuottamisessa. Kirjoittamisen alussa mietin miten pystyn mitään kirjoittamaan, niin paljon erilaisia tekijöitä olisi otettava huomioon. Rauhallinen eteneminen poisti tällaiset ajatukset. Opin jokaisella kerralla lisää ja kertosin vanhoja. Kertaus olikin tarpeellista ja harjoittelu. Niiden avulla asia kerrallaan hakattiin pikku-

hiljaa kirjoittajaminääni.

Aluksi en rojhennut tuottaa juuri mitään, en ainakaan ääneen lukea tekstiäni. Opettajat loivat kuitenkin vapaan ilmapiirin, jossa saatoin tuoda esille herkimpiäkin alueita. Ajan kanssa saatoin jo jakaa omaa tekstiäni muille. Opinnot auttoivat minua kirjoittamisen tuntemukseen ja itseluottamukseen. Uudella alueella kulkeminen antoi elämäleni uuden suunnan – alun.

En jatkanut kirjoittamisen aineopinnoissa. Olin saanut tarpeekseni opinnoista ja suorituksista työelämäni aikana. Ne olisivat olleet hyödyllisiä tässä vaiheessa, mutta ahdistava mielikuva entisestä elämästä vei voiton.

Vuonna 2009 aloitin Luovan kirjoittamisen työpajan perusopintojen antamalla rohkeudella ja ryhmässä olleen Armi-”äidin” opastuksella. Olin rohkaistunut riittävästi aloittaakseni oman elämäntarinan kirjoittamisen. Ehdoton kannustajani sen aloituksessa oli opettajalla Taija Tuomisella. Hän auttoi teeman valinnassa, mistä lähteä liikkeelle. Hän yhdisti minun kissakiinnostuksen elämäntarinaani: Mikon dynastia.

Tartuin rohkeasti elämäntarinaani. Se ei ollut helppoa. Oman itsen löytäminen ja muille paljastaminen olikin korkean kynnyksen takana. Varsinkin kun edeltävät sairaudet olivat painaneet minut olemisen alkutekijöihin. Ryhmäläisten myönteinen ja avoin palaute rohkaisi eteenpäin. Myönteisyys henki kaikissa ryhmän tapaamisissa. Muuten en varmaankaan olisi jäänyt kirjoittamaan. Se oli niin herkkää tekemistä, varsinkin aluksi.

Kirjoittaminen auttoi minua itseäni rakentamaan elämäni uudelleen, palaset löysivät paikkansa. Oman menneisyyden uudelleen käsittely nosti monenlaisia tunteita ja kokemuksia pintaan. Niille tuli uusi merkitys kun tarkastelin niitä pidemmällä elämän jatkumolla. Samaan aikaan käymäni psykoterapia tuki kirjoittamistani ja päinvastoin.

Ryhmässä tuli uusia ystäviä, odotin tapaamisia. Jokaiselle kirjoit-

tajalle muodostui oma ääni ja seurasin mielenkiinnolla heidän tekstiensä etenemistä. Jotkut jäivät välillä ryhmästä pois ja jotkut jatkoivat kanssani. Tällainen oli Eero, jonka kirjoittamaa Pirtukeisarin elämää seurasin mielenkiinnolla. Sen tarinan päätyttyä sain seurata saman Pirtukeisarin matkaa uudessa kartanossa.

Oma tarinani, Mikon dynastia, eteni hiljakseen. Usein tuntui, etten saa mitään kunnollista aikaiseksi ja olin lopettamassa sen. Ryhmään tuotuna teksti ja kirjoittaminen saivat uutta puhtia ja jatkoin taas. Ohjaajani Taija Tuominen sinnikkäästi kehotti minua jatkamaan. Olin tyytyväinen kaikista kannustuksista. Voi miten ihana tunne oli kun sain synnytettyä muutaman lauseen, johon olin itsekin tyytyväinen. Ihmettelin olinko minä sen kirjoittanut.

Elämäkertani on nyt loppusuoralla, aika pitkällä suoralla vielä. Olen päättänyt tehdä sen loppuun ja sen jälkeen kirjoitan jotain muuta. Olen saanut oivalluksen, että minullakin on sanottavaa ja voin tuoda sen julki kirjoittaen. Olen nyt työkyvyttömyyseläkkeellä ja olen tehnyt itselleni selväksi mihin käytän elämäni ajan. Se on tällä hetkellä luovaa toimintaa, kirjoittamista ja kauan sisälläni kytenyttä maalaimista. Muut asiat tulevat jos ja kun on niiden aika.

VALIKOIDUT PALAT
Virpi Paananen

Kingstonia aukkoon ja kaivamaan: Omat opiskelutyöt: Kirjoittamisen perusopinnot, Kirjoittamisen aineopinnot. 59 tiedostoa, 2.84 megatavua, satoja kirjoitettuja sivuja.

Alan lapioida ja leikata, mutta putsata en aio. Leikkelen suurilla saksilla ja ihan miten huvittaa. Elämässä ei ole juonta, mutta kun laiteetaan leikkelykset aikajärjestykseen, säilyy sentäs joku tolkkku.

SELVITYS, SIBELIUKSENKATU 25 B, HÄMEENLINNA

Pyrin opiskelemaan kirjoittamista ennen muuta täydennyskoulutuksena äidinkielen opettajan työhöni. Tehtäväni on vetää myös ns. luovan kirjoittamisen valinnaiskursseja. Erityisesti sitä ajatellen kaipaan

ohjattua, tavoitteellista omakohtaista kirjoittamista. Luen itseni myös tavoitteellisten harrastajakirjoittajien kohderyhmään, vaikka harrastus onkin ollut opiskeluaikojen jälkeen satunnaista ja vähäistä. Olen kiinnostunut mahdollisuuksista kanavoida ajatuksia julkaisukelpoiseen formaattiin ja mielellään saada tekstejä julkaistuksi. Työtahtini on kuitenkin sellainen, että ilman pakotetta tekstejä syntyy vähän, jos lainkaan. Siksi haluaisin koulutukseen, jossa tekstejä täytyy syntyä.

OPPIMISPÄIVÄKIRJA, KIKPOI5, NYKYKIRJOITTAJAN KUVA

Tämä on hyvin subjektiivinen päiväkirja, suorastaan puolueellinen: se on häikäilemättömästi opiskelun puolella. Jos ei ole toistakymmenen vuoteen opiskellut oikein mitään, pelkkä opiskelijana olemisen ilosää helposti syrjään kriittisimmät äänenpainot. – Kiitos siitä, että sain ja saan opiskella.

Opiskelija ei totisesti ole raataja ja kieltäytyjä vaan suuri hedonisti. Milloin olenkaan opiskellut tällaisin työtavoin: luentoja ja harjoituksia tiiviissä tahdissa vuorotellen, sisäkkäin? On aivan erinomaista, kun luentojen lomassa saa keskustella ensin itsensä kanssa ja vasta sitten tuoda julki aivoituksensa – tai olla tuomatta. Olin hiukan pelännyt, ettemme ehkä ehtisi kirjoittaa lähijaksojen aikana mitään. Ainakin tällä ensi jaksolla pelko osoittautui turhaksi. Lupaavimmin siivilleen nousivat Muistan matkan –tehtävä ja löytämisen ja kadottamisen teemoista ammentanut teksti.

Aivan erityisen mukavaa oli istua ja olla ja nähdä, miten toinen opettaa kirjoittamista. ”Juuri noin”, ajattelin, ”luonnehtimalla ja tulkintoja esittämällä saadaan palautteesta sellaista, että kirjoittaja tulee

noteeratuksi, ymmärretyksi ja tuntemaan omaa kirjoittajanlaatuaan, muttei suuresti arvostelluksi tai edes arvioiduksi.”

Kun oma teksti-ihanne alkaa hahmottua, näkee sen ongelmalliset heijastumat omassa tekstissäänkin paremmin kuin ennen. Kun ihailee tiivistä sanontaa, editoi oman tekstinsä helposti liian tiiviiksi ja vaikeaselkoiseksi. Kun muutenkin on taipumus monimutkaisten ajatusrakennelmien kyhäilemiseen, soppa on helposti valmis. Hämäryyttä vastaan haluan näissä opinnoissa taistella.

ENNAKKOTEHTÄVÄ, KIKPO22, RUNOUS

Nykyään avaan runoteoksia harvakseltaan ja keskityn niihin kokoelmina vielä harvemmin. Se ei kuitenkaan johdu siitä, että olisin lakanut pitämästä runoista. Eeva-Liisa Mannerista tai Paavo Haavikosta en kyllä pidäkään, kun en heitä juuri ymmärrä. Mutta tarkasti ja elävästi kieltä käyttävä, sanomansa kultakimpaleeksi tiivistävä ja oivaltaen maailmaa tutkiva runous – tervetuloa!

Siis lukijana jatkan kyllä mielelläni, mutta että kirjoittamaankin runoja? Sopisi varmaan yrittää, vaikka hiukan epäilyttää, että maailman runous tulisi vallan hyvin toimeen ilman minuakin. Aforistista proosarunoa? Villiä riimittelyä? Yrittänyttä ei laiteta.

OPPIMISPÄIVÄKIRJA. KIKPO22, RUNOUS

Runo meidän. Runo meidän, joka olet poimittavissa./ Pyhitetty olkoon sinun omakohtaisuutesi./ Tulkoon sinun Mansikki-tasosi./ Tapahtukoon sinun intertekstuaalisuutesi/ epäpuhtaassa runossa/ niin kuin Helkavirsissä./ Anna meille meidän virheemme anteeksi (ja tee niistä luovuutta)/ niin kuin mekin anteeksi annamme niille runoilille,/ jotka ovat meitä aliarvioineet./ Äläkä johdata meitä kaavamaisuuteen/ vaan päästä meidät ennakkoluuloista./ Sillä sinun on lukija,/ voima/ ja vaikutus/: ainakin tämänpuoleisessa./ Aamen.

OPPIMISPÄIVÄKIRJA, KIKPO55, LEHTIJUTTU

Opetusratkaisuna yhdistelmä teoriaa ja esimerkkitekstien tutkimista on ollut hyvin elämänmakuinen ja tuonut ammatillista konkretiaa. Opintojakso nosti esille sitä koko ajan taustalla ollutta ajatusta, että jospa sittenkin elättäisin itseäni kynällä joskus, jonkin verran ainakin... Varsinkin kolumneja ja arvosteluja haluaisin ehtiä ja oppia kirjoittamaan. Pöytälaatikkoon en osaa kirjoittaa; jos tekstiä ei ole aikomustaan julkaista, pelkkä ajattelu riittääköön.

Mitä opit draamasta?: Ristiriidan merkityksen.

Oliko jaksossa ristiriitoja?: Ei, mutta olisi pitänyt olla. Ellei ole, toiminta jää helposti pliisuksi. Ristiriidat vievät asioita eteenpäin. Ristiriita on draaman sydän.

Pitkö tuon jakson sitten olla varsinaisesti draamaa?: Opinto-oppaassa luki. Ja kyllä siellä muut elementit olivat: dialogia varsinkin, ja toimintaa, sitä oli paljon. Tavoitteita riitti: konkreettisia (tuotokset, suoritukset) ja henkisiä (kirjoitustaidot, löytämisen ilo). Mutta sieltä puuttui antagonisti, ehkä se johtui siitä se draamallisuuden vaje.

Siis muut paitsi ristiriita löytyivät: ekspositio, peripetia, loppuratkaisu ja ne välimuodot? Niinkö?: Niin että olisi saatu vastaukset kaikkiin kysymyksiin? Ehei, älä luule. En minä nyt tarkoita mitään ikaikaista aristotelistä draamaa vaan näitä uudempia. Keskeneräisiä ihmiskohtaloita, kullakin omat historiansa ja tulevaisuutensa. Kesken jääviä töitä: kuvia, joista piti kirjoittaa ja joista suunniteltiin jotain mutta loppu jäi hyvän päivän varalle. Ei elämässä muutenkaan saada kaikkea tehtyä mikä aloitetaan – pääasia että aloitetaan, alettu työ jatkaa eloan siellä missä sille maaperää ja kosteutta riittää.

Olit siis modernin draaman koulussa?: Modernin muoto, perinteisen sisältö. Niin sitä luonnehtisin. Dialogista pidin varsinkin.

OPPIMISPÄIVÄKIRJA, KIKPO65, HARJOITUSTYÖ

Haluaisin oppia kirjoittamaan napakoita tekstejä aiheesta kuin aiheesta – siinä perustelut harjoitustyön lajinvalinnalle. Vaikka opinnoissamme kaikki kirjoittaminen on ollut antoisaa, lehtikirjoittamisen ja esseen jaksoissa tunsin suurinta onnistumisen iloa. Olen leikitellyt ajatuksella yrittää kirjoittaa aiheista X ja Y lehtiin Z ja Ö ja katsoa, julkaiseeko joku juttujani. Kun kokosin tuoreita juttujani harjoitustyöksi, sain niille ainakin yhden luki-jan.

HOPS-MUISTIINPANOJA AINEOPINTOJEN ALUSSA

Opiskelen kolmesta syystä. Haluan aikaa kirjoittamiselle, joka on omin ilmaisutapani, josta pidän kovasti ja jossa olen aina kokenut onnistumisen elämyksiä. Uskon vielä tarvitsevani ryhmän ja struktuurin, jonka puitteissa tekstejä on pakko tehdä ja niistä saa palautetta. Kolmas – virallinen – syy on se, että tarvitsen kirjoittamisen opettajana koulutusta työhöni. Mutta koska työnantajani maksaa kurssimaksuista vain puolet, olen täällä paitsi opettajana myös ihmisenä.

Oppiminen on matka. Alussa ollaan paikassa A, josta sitten taivalletaan paikkaan B. Matkan jälkeen ihminen ei ole koskaan sama kuin ennen matkaa. Opiskelu on muuttumista, repimistä ja rakentamista, suunnantarkistusta ja keinojen keksimistä, uusia näkymiä ja joskus myös taaksepäin katsomista.

Jos katson opintojakson lähtölaukaukseksi Hannu Niemisen julkisuusartikkelin tankkaamisen punakynän kanssa ja maalisuoraksi Tapani Kilpeläisen kolumnin siemilun nautiskellen ja hymähdellen, kokonaisuus oli fiiliksen osalta varsin nousujohteinen. Tekstit yhteenlaskien ja runsailla luento-osuuksilla sekä antoisalla keskustelulla täydennettyinä tieteellisestä kirjoittamisesta rakentui oiva paketti. Niemiseltä opin, että on hyvä tietää aiheestaan; on hyvä olla teoreettista tietoa. Kilpeläiseltä taas opin, että on hyvä osata kirjoittaa luki-jaystävällisesti ja että tekstile on eduksi, jos on myös kokemuksellista tietoa.

Pidän luentotyöskentelystä, varsinkin jos myös opiskelijat pääsevät ja ryhtyvät keskustellen rakentamaan opiskelua. Opiskelijoiden ryhtyminen riippuu tietysti heistä itsestäänkin, mutta myös opettajasta. Aidon vuorovaikutuspyrkimyksen huomaa, samoin sen, miten opettaja (tai opetus) kestää epäilyä ja erilaisia näkökulmia. – Sinulla [opettaja] on taito saada ryhmä rakentamaan opetusta kanssasi. Sitä on upea seurata ja kokea.

Kirjoitin perusopintojeni harjoitustyöksi kolumnisarjan alkuun hyvin henkilökohtaisen tekstin Hymytyttö vasaroi. Se oli jälkeinpäin ajatellen rohkea teksti. Paljastin siinä menneisyydestäni teon, joka ei ollut toki rikos mutta eräänlainen pyhäinhäväistys kuitenkin: tuhosin sekä oman hymytyttöpatsaani että mieheni hymypojan, kun teimme muut-

toa Sodankylästä Helsinkiin vuonna -84. Ehkä eniten rohkeutta vaati se, että suostuin muistuttamaan tuosta hetkestä itselleni, mutta samalla saatoin alttiiksi myös maineeni vakaana ihmisenä.

Kolumnin kirjoittamisesta oli kulunut kuukausia, kun tajusin yhtäkkiä olleeni niin rohkea, että olin lähtenyt lentoon. Tekstissäni rikoin hymypatsaat järjestelmällisesti ja siististi vasaralla, mihin kolumnin nimikin viittaa.: Millä vasaralla? Eihän meillä mitään vasaraa oikeasti ollutkaan! Kun ensi kerran tajusin miettiä hymypatsaiden likvidoinnin käytännön toteutusta, näin itseni murentamassa patsaita koputtelemalla niillä olohuoneemme harmaata linoleumilattiaa.

Se, että muokkailee todellisuutta kirjoittaessaan fiktiota, ei liene kovin rohkeaa, mutta kun tekee sen kolumnissa huomaamattaan, on noussut kotkan siiville.

OPPIMISPÄIVÄKIRJA, KIKAZI2, TEKSTIEN ARVIOIMINEN

Kun kirjoitin arviointia omasta mininovellistani, huomasin olevani tutussa tilanteessa: näinhän kirjoittaessani ajattelen, kriitikon hahmo istuu olkapäälläni ja kurkkii näyttöruudulle lähes väsymättä.

Lähiopetuksessa ryhmätyö oli minulle hankala, kun ryhmissä pyrimme saamaan arviointiperusteista yhteenvedoa, koostetta, lajitelmaa. Huomasin hermostuvani siitä, että joku venytti ja vanutti omaa pientä otostaan päätymättä mihinkään yleisempään; minusta tuntui siltä, että kaikki eivät olleet tehneet kotiläksyjään kunnolla. Samaan rahaan hermostuin myös siitä, että joku toinen oli tehnyt suuria päätelmiä mielestäni heppoisin perustein ja huomioon ottamatta kirjallisuushistoriallisia tosiasioita. Ärtymykseni jäi toivottavasti lähinnä sisäpuolel-

leni, mutta pelkään, etten täysin kyennyt sitä kätkemään. Ryhmätöissä täytyy olla armelias, pitkämielinen ja kannustava. Se oli vaikeaa; se on vaikeaa; se tulee olemaan vaikeaa minulle ehkä aina. Jos osaisin, kiittäisin harjoittelutilaisuudesta.

Onneksi purkutilanne oli iloinen ja rento – lähes unohdin ärtykseni, taisin unohtaa tyystin. Ryhmätöiden purku oli opiskelua parhaimmillaan: kykyjen kohtaamista, hyväntahtoista huumoria ja paljon tuhtia asiaa.

OPPIMISPÄIVÄKIRJA, KIKÄ315, JOHDATUS TUTKIVAAN TYÖHÖN

On hyvin terveellistä osallistua opintojaksolle, josta periaatteessa voisi yrittää vanhojen opintojen perusteella hakea hyväksilukuakin, jos kehtaisi ja viitsisi. En siis hakenut, vaan istahdin pulpettiin avoimin mielin – ainahan tekisi hyvää kerrata ja päivittää, oi, tuo moderni sana. Kyllä tekikin hyvää. Huomaan kuunnelleeni opetusta kahdesta näkökulmasta: prosessoin jälkikäteen kirjallisuuden graduani, ja toisaalta noukin murusia omaan opettajuuteeni ammattikoululaisten opinnäytetöiden ohjaajana.

Vaikka kävelenkin nyt kandityön ohi, en yhtään epäile tutkimusjakson mielekkyyttä. En pysty vastaamaan kysymykseen ”Miten aiot tätä hyödyntää?” muuten kuin vastakysymyksellä: ”Miten olisi mahdollista, että jostain opiskelusta ei edes jotain hyvää koituisi?”

Näissä kirjoittajaopinnoissa eettinen ongelmointini alkoi jo ensimmäisen ennakkotehtävän teossa. Kirjoitin tosiasiapohjaisen esseen eräästä yläkoulun koulukiusaamisepisodista, johon ajauduin poikani äitinä mukaan. Olin täynnä hengen paloa, sillä asian hoito ei jättänyt minua kylmäksi. Kirjoittaminen olisi sujunut vieläkin lennokkaammin, jos en olisi joutunut kamppailemaan parinkin eettisen ongelman kanssa.

Ensiksikin halusin kirjoittaa eläviä repliikkejä ja referoida henkilöiden puheita, jopa niitä, joista oli vain toisen käden tietoa. Ei ollut helppoa. Sanoiko hän todella juuri näin? Enhän tulkinnut pojan puheita väärin? En tänä päivänäkään ole varma, etten laittanut ihmisten suuhun omia luomuksiani. Toinen huolenaiheeni oli se, että tunnistin itsessäni antipatiat erästä tekstin henkilöä kohtaan ja halusin kirjoittaa hänestä silti (tai juuri siksi) hyvin tarkasti. Tehtävä oli haastava. Kuinka voisin osoittaa henkilön käytöksen ristiriitoja ja hänen suoranaisten typeryytensä tahdikkaasti? En olisi halunnut osoitella enkä tuomita, mutta juuri sitä hän loppujen lopuksi halusin...

”Yösijaa ei saa, joka sanoo. / Sanon silti”, kirjoittaa Helena Anhava, ja runoilija Niilo Rauhala puolestaan linjaa: ”Siitä syystä / että monet ajattelevat toisin / kuuntelen sydämeni ääntä.” Hyvä kirjoittaminen ei kasva pelosta vaan rohkeudesta. Myös eetikko voi olla rohkea; juuri eetikon täytynee olla rohkea. Se on eri asia kuin kirjoittaa mitä sattuu.

Lopetan leikkelyn, vaikka uljaat loppusanat jäivät leikkaamatta. Niitä ei ole sanottu vielä, sanotaankohan koskaan. Mutta niin vain Kingstonilta nirhaistiin valikoiden Reader’s Digest, lukijan lyhennelmä. Tuota se oli, ja paljon muuta, enimmäkseen muuta.

Työnnän sakset laatikon perälle. Hamuilen neulatyynyä ja lankarullia.

Jos sakset olivatkin muistelijan apu, kirjoittajalle rakkaimpia ovat neula ja lanka. Niillä nivotaan palasia yhteen, elämän riekaleita ja hippuja, repaleisiakin tilkkuja. Kirjoittajaopintojenkin terävintä kärkeä oli neula, johon silmät sirrillään pujotettiin milloin minkäkin väristä lankaa ja alettiin harsia. Osa harsimuksista purettiin, osaan tehtiin vahvat saumat, joihinkin jopa brodeeraus. Ja se ompeluseuraväki piti niitä kaikkia töitä arvossa, kun se tajuaa elämää ja yrittää palan sieltä ja toisen tuolta yhteen liittää.

LYHYT KIRJOITTAMISEN HISTORIA

Jari Papinoja

Kerrankin oli minun vuoroni käyttää kouluni talousarvioon kirjattua koulutusmäärärahaa. Tämä tapahtui vanhan Valkealan aikaan. Nykyisin vanha Valkeala on kadonnut kartalta, kuten myös koulutusmäärärahat koulun talousarviosta.

Opekon koulutuskalenterissa oli tarjolla kahden kilon mittainen luovan kirjoittamisen kurssi Heinolan kurssikeskuksessa. Se oli siis aikana, jolloin kurssilaiset mittasivat kurssin pituutta erinomaisen ruokalan tuottamien lisäkilojen perusteella.

Olin kirjoitellut koululaisille pieniä näytelmiä koko työurani ajan, joten arvelin, ettei luovan kirjoittamisen opiskelusta haittaakaan olisi. Ei ollut. Kivaa oli. Kauhistus iski vasta jälkikäteen.

Miten kummassa luovan kirjoittamisen perusopinnot Hämeen kesäyliopistossa Hämeenlinnassa saattoivat maksaa vain vähän enemmän kuin kolmen päivän kirjoituskurssi Heinolassa? Lähes samalla rahalla sai opetusta useina päivinä koko lukuvuoden ajan.

Suunnistin siis Hämeenlinnaan. Samalla saatoin tavata vanhempiani, jotka asuivat naapurikunnassa.

Opinnoissa oli imua. Lähes kaikki opettajat olivat innostavia ja kannustavia. Kirjoittajaryhmäni oli hauskaa porukkaa. Hyvää ei pidä jättää kesken. Voimat ja into riittivät aineopintoihinkin.

Kirjoittelen edelleen lähinnä pieniä näytelmiä koululaisille. Ilokseksi se on aavistuksen helpompaa, jonka olen tietysti kompensoinut sillä, että näytelmät ovat paljon haastavampia nykyisin.

Leipätyöni saralla kirjoittamisen ”osaaminen” on siis lisännyt hiuketta ja harmaita hiuksia koulun muutenkin hektiseen arkeen. Vapaa-ajallani television ääressä osaan nykyisin pohtia ja analysoida ääneen elokuvien erilaisia pilkahduksia ja käännekohtia.

LEIKKIÄ SANOILLA

Pekka Pastila

Meitä oli kirjoittamisen peruskurssilla 22 innokasta ja tiedonhaluis-
ta kirjoittajaa. Mukana pari miestäkin Ilmari ja minä. Vähän jännit-
ti naisten paljous ja avoin keskustelu, mutta hyvin omasta mielestäni
tuossa joukossa pärjäsin. Opin ennen kaikkea keskustelemaan ja poh-
timaan asioita ja sulattelemaan erilaisia mielipiteitä ja hyväksymään
sen tosiasian, ettei yhtä totuutta ole olemassa. Minulle, eläkkeellä ole-
valle miehelle, tuollaisen totuuden oppiminen oli iso asia ja avasi uu-
den maailman luovaan kirjoittamiseen.

Olin työssäni kirjoittanut satoja pöytäkirjoja, muistioita ja lausun-
toja. Kylmää ja kankeaa virastokieltä, jossa jokaisella sanalla oli täsmäl-
linen merkityksensä. Tuntui hienolta päästä kirjoittamaan tekstiä, jossa
sanoilla sai leikkiä tai sai antaa mielikuvituksen laukata ja toiset saivat
arvalla, mitä olin yrittänyt kertoa.

Taija Tuominen pystyi pitämään innostusta yllä kurssin kaikissa
vaiheissa ja antoi kaikille mahdollisuuden esitellä omia hengenluo-

muksiaan. Saimme asiallista arvostelua ja ohjausta, eikä isossa porukassa arviot tuntuneet pahalta, vaikka ne eivät aina niin hyviä olleekaan. Kannustus oli kuitenkin päällimmäisenä. Jokainen meistä oli hyvä tekstin tekijä.

Kurssilta sain innostuksen kirjoittaa omia pieniä tarinoita omasta elämästäni. Parhaimpana saavutuksena kyläkirja kotikylästäni. Pienet tunteisiin vetoavat merkinnät päiväkirjassani ovat saaneet entistä enemmän sijaa. Minäkeskeisyys on siirtynyt taaemmaksi ja läheiset ihmiset ovat tulleet entistä tärkeimmiksi.

Ehkä eniten opin runoista. Kirjoitin Niina Hakalahdelle: ”Minun pitäisi tietää jotakin runoudesta tai ainakin tilittää suhdettani siihen. Suhteesta, joka ei ole edes alkanut, on vaikea kirjoittaa. Runous on minulle kuin mielenkiintoinen henkilö, jonka on tavannut vain kerran, mutta johon haluaisi tutustua syvällisemmin.”

Tutustuin runoihin ja kokeilin niiden kirjoittamista. Runoilijaa minusta ei tullut, mutta vieläkin kirjoitan muutaman rivin, jostakin minua kiinnostavasta ajankohtaisesta asiasta päiväkirjani sivuille ja nautin omista luomuksistani.

KIRJOITTAMINEN JA ELÄMÄ
Leena Pursiainen

Ensimmäisen humalluttavan kirjoituskokemuksen olen saanut kansakoulun ensimmäisellä luokalla, kun opettaja lähetti Itä-Häme-lehteen kirjoittamani sadun ”Petteri Pelkurin seikkailut”. Silloin tajusin voivani kirjoittaa mitä vain ja milloin vain. Paljon myöhemmin opin, ettei kirjoittaminen ihan niin yksinkertaista olekaan.

Kun huomasin Hämeen Sanomissa ilmoituksen kirjoittajakurssista, en tarvinnut harkinta-aikaa. Halusin oppia niin paljon kuin mahdollista kirjoittamisen teoriasta. Opettajat, kirjoittajaryhmä, teoreettinen tieto, kaikki oli pelkkää herkkua. Jo vuosia olin opiskellut työn ohessa, mutta tämä ei ollut velvollisuutta, tämä oli juhlaa.

Kritiikitön lukeminen, ahmiminen vaihtui analysoivaan lukemiseen (ja vei aluksi kaiken nautinnon). Säännöllinen kirjoittaminen oli yllättävän palkitsevaa, ennen kurssia se oli lähinnä ollut inspiraation hakemista ja sen varassa työskentelyä. Ryhmästä muodostui hyvin nopeasti tärkeä, kritiikin antaminen ja saaminen, sen tajuaminen, miten

monella tavalla minun tekstini voidaan lukea ja tulkita, kaikki avarsi. Opetus ja opettajat olivat loistavia. Miten valtavan paljon uutta löysin! Kun sitten peruskurssin jälkeen aloin suorittaa kandidaattiopintoja, tunsin kasvaneeni monta senttiä. Itseluottamus lisääntyi huimasti. Kirjoittamisen pakko on säilynyt edelleen, usein on noustava keskellä yötäkin tekemään muistiinpanoja.

Julkaisemisen intohimo hävisi aika nopeasti. Kaksi kustantajaa roikkui sitkeäsi kannoilla, mutta he tarjosivat palvelukustannetta. Tottesin, että niin kauheaa hinkua minulla ei todellakaan ole, että kiinnittäisin vähää rahojani mokomaan. Kirjoitan siis edelleen, ja osallistun kirjoituskilpailuihin, mutta päättäköön perikunta, mitä tekee sille viiko- ja paperivuorelle, jonka jälkeeni jätän...

KIRJOITTAMISEN OPETUS OPETTAA ITSENÄISEKSI
Helena Räsänen

Aloitin Hämeen kesäyliopiston opinnot luovan kirjoittamisen kurssilla Ateenassa ja jatkoin kirjoittamisen perusopintoihin Riihimäelle. Kirjoituskursseilta haetaan tietysti apua ja nostetta omaan kirjoittamiseen, mutta kirjoittamista sinänsä on kuitenkin vaikea opettaa. Voi kertoa hyvän tekstin laadullisista kriteereistä ja sanoa tekstistä oman vaikutelmansa tai mielipiteensä, ei lopullista totuutta. Jokaisen on löydettävä itse mitä ja miten haluaa kirjoittaa, ja sen voi oppia vain kirjoittamalla. Kirjoittamisen opettamiseen pätee sama kuin kasvatukseen: tavoite on opettaa itsenäiseksi. Itsenäiseksi niin, että tulee tietoiseksi oman tekstinsä laadusta, on itse itsensä paras mentori. Siihen asti kuitenkin opettajien ja vertaisryhmän tuki ja palaute on tärkeää.

Kirjoittamisen perusopintojen aikana tulin taas vähän tietoisemmaksi itsestäni kirjoittajana ja opin myös siitä, miten muut kirjoittavat. Vapaa, omaperäinen teksti herättää aina iloa, oli se sitten oma tai jonkun toisen. Kritiikkiä ei kurssilta herunut, kannustusta sitäkin

enemmän. Löysin kirjoittamisesta myös tarpeeksi kiinnostavan sivuaineen ja sain vihdoin vuosikymmeniä kesken olleen yliopistotutkinnon valmiiksi. Kirjoittaminen jatkuu yhä. Se on aina yhtä vaikeata, mutta kirjoittaessa voin parhaiten olla se joka olen. Ja joskus harvoin kirjoittaminen ja täydellinen läsnäolo kohtaavat.

A NIIN KUIN AFORISMI

Kaija Saarelma

On raukea työpäivän jälkeinen iltapäivä vuonna 2007. Selaan päivän postia ja olen heittämässä pois Hämeen kesäyliopiston tulevia kursseja esittelevän lehden. Sieltä pomppaa silmiini Santorini. Näen sinistä ja valkoista! Tunnen ohimenevää huimausta, kun ohitan hohtavia kalkittuja seiniä, sinisiä kupoleja, kipuan portaita ja seisahdan kalderan reunalle. Näkymä saa haukkomaan henkeä. Tuijotan Nea Kamenin kraatteria. Seison lehti kädessä ja elän takaumaa yli kymmenen vuotta sitten, jolloin kävin perheeni kanssa lumoavalla saarella.

Istun alas ja pitelen lehteä. Tuntuu kuin polttava laavavirta olisi tempaissut minut mukaansa. Se vie jalat alta, varoittamatta. Ajattelen: ”Tämä on menoa!” Kun tunnekuuhu tasoittuu, siirryn sanaan aforismi. Olen kuvataidetta harrastaneena aina pitänyt pelkistävästä mutta merkityksellisestä kuvakerronnasta, joka viettelee katsojan oivalluksiin. Aforismi, mietelmä, mietelause, on tiivistämistä, oleellisen löytämistä, rivien väliin kirjoittamista.

Tunnen itseni onnekaaksi! Santorini iski minulle viettelevästi silmää juuri kun olin kääntämässä katseeni pois. Ajattelen heti runoja kirjoittavaa ja Espoossa paljon kirjoittajakursseja käyntyttä ystävääni Ritva Lainetta. Ei tule olemaan konsti eikä mikään houkutella Ritvaa mukaan aforismikurssille paratiisisaarelle.

Olin hurautunut kirjoittamisen iloon ja kokenut sen flown vietäessäni vuorotteluvapaata kolme kuukautta Kiinassa vuotta aiemmin 2006. Löysin silloin blogikirjoittamisen, kun tallensin kokemuksiani ja elämyksiäni Kiinalainen juttu blogiini. Samalla luin paljon kiinalaisia aforismeja ja palasin uudelleen niukkasanaiseen tanka- ja haikurunouteen.

Tavoitteellinen kirjoittamiseni alkoi A: sta ja aforismikurssista Santorinilla. Taija Tuomisesta tuli uupumaton kannustajani. Sain oppia tuntemaan Hilja Mörsärin, viisaan ajattelijan, keskustelijan ja neuvon antajan. Nousin Santorinin koneeseen vuosi toisensa jälkeen. Välillä osallistuin Hämeen kesäyliopiston kurssille, välillä vaeltelin Kamarin rantabulevardilla, Firassa, Imeroviglin kylässä ja Iassa omatoimisesti vihko ja kynä repussa. Laitoin kynän liikkeelle kalderan lumossa. Nappasin katukahvilan satunnaisesta juttutuokiosta paikallisen miehen elämänfilosofisen aforismin: ”Pahinta on syöpä sydämessä!”

Kun perustimme ensimmäisellä Santorinin kurssilla kirjoittajaryhmän Sinisestä ovesta, sen kivijalkana oli Taijalta kuulemamme Sylvi Kekkonen mietelmä: ”Vain ne, jotka kiihtyvät samoista syistä, pystyvät ymmärtämään toisiaan”.

Viiden naisen kirjoittajaryhmä on nyt kokoontunut viitisen vuotta säännöllisesti. Tapaamme kirjoitustehtävämme tehneinä ja valmiina antamaan palautetta toisillemme parin kolmen kuukauden välein. Kun tapaamme ja alamme käsitellä tekstejä tunnit kuluvat, aurinko laskee ja vuorokausi vaihtuu.

Aforismin niukkasanaisestä lajista kuljin Taija Tuomisen ja kirjoit-

tajaystävien vanavedessä moninaisten genrejen maailmaan. Sen tii-
moilta innostuin osallistumaan Hämeen kesäyliopiston kirjoittamisen
perusopintoihin. Onni ja innostus, jotka löysin kirjoittamisen ja sen
rinnalla uudenlaisten lukukokemusten maailmoista, saivat aikaan no-
vellikokoelmani Solmukohtia, joka ilmestyi keväällä 2011 Prometheus
kustantamon kautta.

Kirjoittamisharrastus ei tapahdu vain kynä kädessä tai sormet näp-
päimistöllä. Huomaan, että hahmotan jokahetkistä elämäni kirjoitta-
misen kautta. Tarkkailen luontoa, vastaani ja ohitseni vaeltavia ihmisiä,
varastan heidän minulle kuulumattomia mutta kuulemiani repliikke-
jä. Kaikki tuntuu äkkiä olevan osa kirjoittamistani. Haistan, maistan,
kuulen, näen ja tunnen uudella tavalla. Vastapaistetun mehevän bli-
ninkin rapean kuoren rikkoutumisen nautinto ja maun sekoittuminen
kylmään smetanaan suussani saavat uuden ulottuvuuden. Olen tietoi-
sesti ja aistit valppaina läsnä maailman jokapäiväisessä melskeessä. Yk-
sinolo ja hiljaisuus täyttyvät ajattelusta, pohdinnoista ja oivalluksista,
joiden uskon vievän tekstejäni eteenpäin. Ajatteluni on usein tietoista
pohdiskelua, jota leikkaavat välähdyksenomaiset ulkoiset impulssit. Ne
saavat rutiinit muuttumaan tuoreiksi kokemuksiksi.

Filosofia on pohdiskelua ja ajattelua. Nyt olen lähdössä Hämeen
kesäyliopiston filosofian kurssille Ateenaan Torsti Lehtisen johdolla.
Olen etukäteen kiihtynyt ja positiivisesti jännittynyt, kun ajattelen
tulevaa kurssia, keskusteluja, vuorovaikutusta ja mielipiteitä. Tapaan
uusia ihmisiä, jotka saattavat paljastua filosofoinnin äärellä hengen-
heimolaisiksi.

Aloitin kirjoittajatarinani A: sta, alfaa. Päädynkö joskus oomegaan,
sen aika näyttää. Se voisi olla O niin kuin oodi! Suuri unelma on, että
kirjoittamisen lopputulos parhaimmillaan toimisi niin kuin Kafka on
sanonut: ”Kirjan täytyy olla kirves, joka rikkoo jäätynneen meren meissä”.

Riittää, jos tekstini liikauttaa jotain toisessa ihmisessä, lukijassa.

TUTKIMUSMATKOJA ATLANTIKSELLE
Ilona Tanskanen

Olen osallistunut Hämeen kesäyliopiston elämäkerrallisen kirjoittamisen kurssille (2010), jatkokurssille (2011) ja kirjoittamisen työpajaan (2012) Santorinilla. Olen suomen kielen ja viestinnän lehtori Turun ammattikorkeakoulussa. Opetan Taideakatemiassa.

Aamulla kirjoitin muutaman sivun lähtökohtanani paluulennot Umeåsta, jonka Bildmuseetissa olin viikonloppuna pitämässä omaelämäkerrallisen kirjoittamisen työpajaa taideopiskelijoille. Ehkä saat lukea lämpimistä kanelipullista, mustasta huopahatusta, enkelimiehestä ja calvadoksen tuoksusta joskus myöhemmin. Tänään palaan Umeåsta sinne, mikä Umeåan johti: Hämeen kesäyliopiston elämäkerrallisen kirjoittamisen kurssille Santorinille.

Santorinin elämäkerrallisen kirjoittamisen kurssit ovat olleet vastaus pitkälle ikävälleni päästä opiskelemaan luovaa kirjoittamista ja kirjoittamaan luovia tekstejä. Olen tehnyt leipätyötä tekstien, varsin-

kin asiatekstien, parissa koko tähänastisen työikäni. Ammatinvalintani hankalina hetkinä luova kirjoittaminen kiinnosti, mutta 1980-luvulla sitä ei voinut opiskella yliopistossa. Niinpä hakeuduin opiskelemaan suomen kieltä ja kotimaista kirjallisuutta, äidinkielenopettajaksi – siitäkin huolimatta, että olin hapuillut valokuvaamista mahdollisena ammattialana. Valmistumisen jälkeen opetin reilut kymmenen vuotta sosiaalialan opiskelijoita. Ympyröillä on tapana sulkeutua; minun kehäni kulki kuvataiteen, valokuvauksen ja muidenkin taiteen alojen opiskelijoiden suomen kielen opettajaksi Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemiaan. Luovalla kirjoittamisella tuntui olevan tilausta ja tarjottavaa myös visuaalisen kielen käyttäjille; olin alkanut kehittää omia metodejani tukemaan opiskelijoitteni luovaa prosessointia ja luovien tekstien kirjoittamista kuvan kaveriksi ja pohjustukseksi. Halusin oppia lisää sekä mahdollisuuden kirjoittaa itsekin – sitähan olin toivonut ”aina”. Olin osallistunut Cristina Nunezin omakuvatyöpajaan ja tehnyt omakuvia valokuvaten valmistautuessani 2000 & II OMAKUVAA -kulttuuripääkaupunkihankkeeseen. Sellaisesta lähtöruudusta suuntasin kohti ensimmäistä elämäkerrallista kirjoittajakurssiani Santorinilla lokakuussa 2010.

TAKAISIN LÄHTÖKOHTIIN, ELETTYYN JA KOETTUUN

Kirjoitin ensimmäisen kurssini aikana:

Yritän etsiä hotellia, jossa asuin häämatkallani kuusitoista vuotta sitten. Muistan pitkän mustan laavakivisen rannan ja rantakadun, jolta lähti useita samansuuntaisia katuja saaren keskustaan

päin. Yhdellä niistä oli hotellimme, aika lähellä rantaa. Kuljeskelen mustaa rantaa ja katuja.

Tämä ei ole se Kamari, jossa olen käynyt. En tunnista katuja, en taloja.

Tässä kylässä asuivat he, jotka joutuivat lähtemään kauan ennen minua.

Joudun haeskelemaan työlästä, kierteistä ja kivuliasta reittiä muistoihin ja muistomerkkeihin teksteistä, tuoksuista, kuvista, väreistä, lämmöstä, liikkeistä, äänistä, itsestäni.

Yritän kurottautua sinne, mihin en halunnut enää palata ja mihin ajattelin olevan mahdotonta päästä, koska sitä ei kai koskaan ollutkaan.

Kirjoitan elämäni paikoista ja siitä, että minulla on pienestä pitäen ollut tapana piiloutua – olin unohtanut senkin. Muistelen repliikkejä. Opettelen kieltä: kalimera, epharisto.

Mutta minne piiloutua luonnonvoimilta, ihmistä suuremmilta katastrofeilta?

Löydän itseni tiineenä olevasta pit bull -terrieristä kettinkinsä päässä, menneisyyden jyrkän teeltä katselemassa kylää ja merimaisemaa, tulevaisuudesta muistelemassa tätä matkaa valkoinen ja musta kivi kädessäni. Vuodenajat pyörivät vääjäämättömässä ja lohdullisessa syklissä.

Lukemani, näkemäni ja kokemani ujuttautuvat teksteihini ja kuviin tiedostamatta, huomaan.

Toisen kurssin aikaan kirjoitin:

Olen kirjoittanut omaelämäkerran, kaksikin, ja kuvannut oma-

kuvia, paljon. Tunnen melkein kaikki elämäkerrallisen kirjoittamisen jatkokurssilla Santorinilla; tutustun lentokentällä ja kurssin alettua uusiin kiinnostaviin ihmisiin, jotka ovat täällä kukin omista syistään, kukin omine pyrkimyksineen, omine tarinoineen. Tällä kertaa en ole yksin – paitsi sillä tavalla, jolla jokainen on.

Kirjoitan. Vaihdan näkökulmia ja rakenteita. Etäännyttäen: liioittelen, kärjistän, sekoitan siekailematta faktaa ja fiktiota.

Kävelen Santorinin tutuiksi tulleita katuja ja rantoja, kylästä toiseen. Tänäänny; avaudun koko olemuksellani sille ainoalle hetkelle, josta voin olla varma.

Hekin kävelivät, hikoilivat, nauttivat tuulen vilvoittavista puhalluksista, puhuivat, kuuntelivat, nauroivat, liikuttuivat kyyneleihin, söivät herkullisia viininlehtikäryleitä, hehkeitä tomaatteja, joivat paikallisia viinejä.

KIRJOITTAJAN TURVASATAMA

Kirjoittajakursseilla ja työpajassa yhteisöllä on ollut merkittävä vaikutus siihen, miten olen kirjoittanut ja miten olen kehittynyt kirjoittajana. Ohjaajien merkitys on tietenkin erityisen painava. Taija Tuomisella on ollut kyky kuunnella, lukea, tunnistaa ja ohjata suuntaan, josta löytyy lisää polunpäitä omaan kirjoittamiseen. Tämän mahdollistaa vankka kirjallisuuden ja kirjoittamisen tuntemus sekä kyky aistia toista, olla läsnä ja vuorovaikutuksessa. Keskustelut kävelyillä ja retkillä ovat olleet minulle henkilökohtaisesti erityisen merkityksellisiä. Hilja Mörsärin palautetuokio ensimmäisellä kurssilla avasi minulle ikkunoita sisään-

päin, omaan kirjoittamiseeni. On tärkeää saada kuulla asiantuntevan ja tarkkasilmäisen lukijan, monen kirjailijan alkutaipaleella vaikuttaneen humanin puutarhurin lukukokemuksesta. Santorinin viikot ovat olleet hyvin intensiivisiä ja täyteläisiä hyvin laaditun ja valmistellun ohjelman ansiosta. Jari Tiainen on etsinyt meille elämykselliset retki-kohteet ja ruokapaikat sekä valmistellut retket niin, että me osallistujat olemme voineet keskittyä olennaiseen: kirjoittamiseen, lukemiseen ja toistemme kohtaamiseen. Taija on puhunut viiteryhmän merkityksestä. Olen voinut Santorinilla kokea eläväni omieni joukossa, minkä tavoittaminen tuottaa harvinaislaatuista iloa. Yhdessä kulkiessa niin kynä kuin näppiskin on liikkunut aivan erityisen kerkeästi.

Toivon, että voin palata Santorinille kirjoittamaan ja lukemaan, keskustelemaan teksteistä, hengittämään tekstien kautta. Santorinin kirjoittajayhteisössä on aivan erityisen suopea ilmapiiri. Työpajoissa voisi varmastikin jatkossa lukea aiempaa enemmän toisten osallistujien tekeillä olevia tekstejä ja luetuttaa muilla osallistujilla omiaan sekä tietysti sitten keskustella luetusta. Tällä hetkellä kaipaen nimenomaan mahdollisuutta keskittyä omaan kirjoittamiseen rauhassa – edes viikoksi kerrallaan.

YKSITYISKOHDAT KANTAVAT ISOJA KOKONAISUUKSIA

Seuraavan Santorinilla kirjoitusharjoituksena kirjoittamani katkelman yhden yksityiskohdan moni muukin kurssilainen on saattanut sisällyttää tarinaansa kirjoittaessaan Panagia Episkopin pihalla:

Aurinko tuoksuu iholla, omallani ja tyttöjen pehmoisilla käsi-

varsilla. Alma askeltaa hakemaan samalla pihalla asuvaa Inkeriä leikkikaverikseen. Helka istuu lippalakki nurin niskoin hiekkalaatikossa. Yritän lukea Sylvia Plathia kitisevässä puutarhatuolissa.

Helka heiluttaa lapiota tarmokkaasti, varpaat kaivautuvat hiekkään ja sukeltavat esiin jälleen. Pian hiekka reunustaa myös suupieliä. Helka katselee minua silmät säihkyen, kauhoo lapiolla hiekkaa suuhunsa, pyörittelee sitä kielellään. Yritän estellä, mutta se vain yllyttää virnistelevää pellavapäätä. Tukeudun luonnon viisauteen, geneettisesti periytyneeseen elossa pysymisen vaitoon tynnyttäytyessäni ja häätäessäni huolta siitä, mitä hiekka pienokaisen elimistössä saattaisi aiheuttaa.

Alma keikkuu Inkerin kanssa samalle hiekkalaatikoille. Ensin sovitellaan sitä, kuka mitäkin ämpäriä, muottia ja lapiota käyttäisi. Sitten aletaan jakaa tontteja ruuhkautuneessa hiekkalaatikossa. Helka seuraa silmät suurina isompien tyttöjen touhua. Hiekkalapio on seisahtunut rahisevan posken viereen.

Rakennustyöt alkavat. Pian tarvitaan vettä, kukkia, kiviä ja muitakin sisustusmateriaaleja. Haen koneellisen lakanapyykkiä ripustettavaksi narulle heinäkuiseen aurinkoon. Paksu puuvilla kuivuu ja siliää hetkessä. Kastelen terrakottaruukkujen pelargoniat. Alma ja Inkeri tasoittelevat, muuraavat, kaivavat ja koristelevat. Helka tallentaa tapahtumia videokameraksi seisahtuneena.

Alma pyytää:

- Tuo äiti lusinoita, kun palaan pyykkikorin kanssa.
- Ei ne ole lusinoita vaan vusinoita, oikaisee Inkeri.

Tuon kuivattuja viinirypäleitä, ja asetun takaisin tuoliini lukemaan.

Rakennelmat valmistuvat vihdoinkin, ja alkaa arviointi. Katseet leikkaavat kahden rakennusmestarin keskustelun erillisiksi puheenvuoroiksi oman hiekkalinnan ylivoimaisuudesta. Sitten sanavaihto seisahtuu, kaikki kolme hiekkalaatikon valtiatarta pysähtyvät suolapatsaiksi. Ilmeistä on, että isommat tytöt eivät saata edetä tilanteessa.

Helkan lapio heilahtaa, huomaa sivusilmällä. Rääkäisy irrottaa katseeni tavoittelemasta Sylvian lasikellon ääntä. Korkein hiekkatorni on nurin. Pian rapisee toinenkin, vain muutamaa vuotta ennen World Trade Centeriä. Isot tytöt tavoittelevat silmillään rakennelmiensa laitoja, menettävät paahteisen iltapäivän tasapainon ja tarttuvat taas lapioihinsa. Pian hiekka, kukat, kävyt ja pienet kivet viuhuvat ilmassa prinsessojen aaltoilevien mielenliikkeiden pyyhkiessä kotipihan vallihautoja taivaan tuuliin.

Lokakuussa 2012 kirjoittamista tälläkin kertaa Santorinilla ohjannut Taija Tuominen painotti, että kannattaa lukea Karl Ove Knausgårdin kirjoja. Taija on osunut naulan kantaan ja ohjannut produktiiviseen suuntaan jokaisella vinkillään, joten tartuin tilaisuuden tultua Taisteluni-sarjan ensimmäiseen niteeseen. Se tapahtui heti joulusta päästyä lentokoneessa kohti Egyptiä. Olin toimittanut iäkkään äitini jouluaattoiltana sairaalaan, jossa hän joutui eristykseseen, sairasti keuhkokuumetta ja verenmyrkytystä. Luin Knausgårdia tuon tuosta kyyneleistä kuumentuvin silmin ja tajusin laittimmaista soluani myöten, että näinhän se menee muillakin. Kirjoittamisen ja muunkin taiteen tekemisen lähtökohtana on eletty ja koettu. Muistaminen on työtä, joka edellyttää kirjoittamista. Kirjoittamisen tarjoama samanaikainen

sivullisuus ja toimijuus on elämäntapa, jolle ei välttämättä ole kovin hyviä vaihtoehtoja tarjolla.

KIRJOITTAMINEN ELÄMÄNTAPANA JA TYÖN SISÄLTÖNÄ

Santorinin kirjoittajakurssit ja -yhteisö ovat antaneet minulle välineitä kirjoittaa itse ja ohjata elämäkerrallista kirjoittamista taideopiskelijoille mutta myös muille kuin ammattitaiteilijoille. Tämä oma ammatillinen juonteeni vahvistui kulttuuripääkaupunkiprojektissa 2000 & II OMAKUVAA, jossa ohjasin työpajoissa, kirjoitin ja toimitin julkaisuja, yhteensä kolme: *Omakuva on jokaisen kuva*, *Kuva kielen kannoilla* ja *Iltapäivällä juna saapui Turkuun – pahvinen matkalaukku ja muita kertomuksia*.

Omaelämäkerrallisen taiteen tekemisestä keskustelin myös viime viikonloppuna ruotsalaisen valokuvaajan Johannes Samuelssonin kanssa Umeässä. Totesimme, että taide tarjoaa paitsi intensiivisen elämään osallistumisen keinon myös etäännyttämisen mahdollisuuden silloin, kun tulivuoret alkavat puskea laavaa, saaret romahdella ja vedet hyökätä niin, että niihin on vaarassa hukkoa. Veneeni on pieni ja kevyt, helppo pitää aina mukana – mutta minut se kantaa ja vie toisten, samanlaisista asioista kiinnostuneiden ihmisten luo. Se on tehty Santorinilla.

YHTEISEN ALITAJUNNAN IHMEITÄ
Ria Tuomas-Kettunen

Aloitin kirjoittamisen aineopinnot mielessäni metka ajatus: valitsemalla moiset opinnot tulevan (aikuis)kasvatustieteen tutkintoni toiseksi sivuaineeksi löisin kaksi karpästä yhdellä iskulla. Läheinen harrastus toisi mukanaan tutkinnon sutjakkaammin ja vielä mielekkäämminkin. Tuossa vaiheessa en vielä ymmärtänyt, miten mielekkääksi ja tärkeäksi nuo opinnot minulle muodostuivat.

Jo kirjoittamisen perusopintojen ensimmäiset jaksot imaisivat minut mukaansa niin, etten oikein edes ehtinyt ymmärtää, mitä kaikkea niin opinnoissani kirjoittamisen parissa kuin omissa mieleni lokeroissa tapahtui. Opintoni aloitettuani moni kysyi minulta, miten ihmeessä kirjoittamista voi opiskella tai ylipäätään opettaa akateemisessa maailmassa. Onko siinä jokin teoria tai viitekehys? Kysymykset huvittivat minua, koska eihän kyseessä ollut millään muotoa mikään teoria tai viitekehys vaan ryhmässä oppimisen ja oivaltamisen upea kehitysprosessi.

Perusopintojen kurssi oli tullut täyteen ja minä olin onnellisesti mukana opintojaan aloittelevien joukossa. Hyvin pian koin todeksi sen, minkä olin muissa opinnoissani saanut lukea. Ryhmälle syntyy jo hyvin aikaisessa vaiheessa yhteinen alitajunta ja siksi ryhmän voima on niin vahva. Vahvoilla sitä oltiin! Sen verran vahvoilla että oli täysin selvää lähteä myös aineopintojenkin tielle. Samalla tutkintosuunnitelmani menisi uusiksi. Minusta tulisi kasvatustieteen kandidaatti (ai-kuiskasvatus) ja humanististen tieteiden maisteri suuntautumisenani kirjoittaminen. Tihkuin oivalluksen intoa ja iloa. En havitellut parempaa työtä tai suurempaa palkkapussia. Minä kalastelin elämyksiä, uuden oppimisen iloa ja maailmani avartumista.

Kirjoittamisen opintoni sysäsivät minussa liikkeelle aivan toisenlaisen näkökulman kirjoittamiseen. Vanha ja tylsä ryppyotsaisuus muuttui leikiksi, jossa piilossa väijyviä sanoja ja lauseita narrattiin esiin mitä moninaisin keinoin. Sain etuoikeuden elää luovuuden laveaa leikkiä ja yhteisen alitajunnan ihmeitä. Pudottelimme sanoja ja lauseita milloin mistäkin kontekstista toiseen kontekstiin ja hups, syntyi jotain aivan uutta, josta oli suorastaan liiankin helppo jatkaa. Tekstiä syntyi, muokkautui ja asettui paikalleen aivan uudesta näkökulmasta. Välineitäkin saimme luovuutemme herättämiseen ja yhä tänään nämä välineet ovat kovassa käytössä, niin omassa kirjoittamisessani kuin varsinaisessa työssäni yksilö- ja pienryhmäohjaajana ja valokuvaajana.

Merkittävintä kirjoittamisen opinnoissa oli vahva luottamuksen tunne sekä oppi siitä, että koskaan et voi kannustaa ketään liikaa. Ryhmän sisäinen elämä ja kannustus, ohjaajan vinkit ja kannustus sekä toki muutamat teoriatkin saivat minut ajattelemaan tosissani sitä, mistä olin vain joskus uskaltanut haaveilla. Pian minulla olisi käsissäni ensimmäinen julkaistu oma lyhytproosateos. Aineopintojeni taiteellisen lopputyön pohjalta lähdin rakentamaan laajempaa kokonaisuutta, josta syntyi teos ”Jäisen väsymyksen säikeitä”. Julkaisuni palaute oli

hämmentävän hyvää enkä ollut oikein uskoa, että se mikä joskus oli näyttäytynyt vain hyvin epätodennäköisenä uskaltautumisena, olikin nyt totta. Oleellisinta kokemuksessa oli ryhmän ja opintojen antama luottamus siihen, että kyllä omat tekstit kantavat, apua löytyy läheltä ja jos ei heti nappaa, ei kannata luovuttaa. Se kun ei ole merkki huonosta tekstistä. Kyse on enemmänkin oikeasta ajoituksesta ja toki siitä, että vaikka Suomessa luetaankin paljon, esimerkiksi lyhytproosa ja proosarunous ovat julkaisukynnykseltään hankalia ylittää. Tämä ei saanut kuitenkaan lannistaa, sillä hyvän palautteen ja kannustuksen saanut lopputyö ansaitsi tulla julkaistuksi.

Niinpä minä tein sen! Astuin ulos ja tulin esiin, näkyväksi. En enää piilotellut rivejäni pöytälaatikoihin. Annoin itselleni luvan niin onnistua kuin ”epäonnistua”. Olinhan oppinut, että vain luovuus ratkaisee eikä luovuuden maailmassa tunneta epäonnistumista. On vain joukko uusia tekoja, yrityksiä ja rivejä, oivalluksia, pohdintoja ja loppuunsaattamisen riemua.

Meidän kirjoittamisen opintojemme ryhmän alitajunta tarjosi minulle ihmeen. Sanoja ja lauseita syntyy, kun ne ovat syntyäkseen ja jos ne ujostelevat, on monia keinoja joilla niitä voi koittaa saada ja saakin tulemaan esiin. Sitä paitsi, kirjoittamisen mieli ja mielekkyys on juuri kirjoittamisessa itsessään. Ei ole oleellista aina saada tekstejään julki, sillä jos se riittää että tietää tekevänsä jotain todella mielekästä ja aivojaankin mukavasti jumppaavaa.

Kieli on ihmisen ajattelun väline. Sanat ja lauseet ovat tie toisen ihmisen maailmaan ja toisiin maailmoihin, tarinoihin. Kirjoittaminen vie siis myös lähemmäksi kirjallisuutta ja tempaisee tässäkin suhteessa lukijan ja kirjoittajan uusiin ulottuvuuksiin. Vaikka olin lukenut paljon ja kirjoittanutkin kaikenlaista jo varhaisista vuosista lähtien, kirjoittamisen opinnot olivat ehdoton taitekohta minun kirjoittamiseni ja lukemiseni terveemmälle tielle.

KIRJAIMIA PERÄKKÄIN

Kati Valjakka

Kirjoittaminen on vaikeaa. Luulisi, että kirjainten peräkkäin näpyttelminen olisi helppoa. Niistä muodostuu sanoja kuin itseksensä, joista muodostuu lauseita, jotka muodostavat tyylikkään ja puhuttelevan kokonaisuuden. Mutta ei. Ensin näpyttelen sanoja, jotka ovat täynnä näppäilyvirheitä, sitten huomaan lauseiden olevan käsittämätöntä puuroa, ilman päätä taikka häntää ja keskiosassakin on jotain outoa. Lopulta lopputulos ei ole tavannut tyylikkyyttä edes unissaan ja puhuttelevuus on kaukana kuin Jupiter. Ja siinä lauseen keskikohdalla kasvaa karvaa tai sitten se on pölyä.

Kirjoittamisen perus- ja aineopinnoissa kirjoittaminen vielä sujui jotenkin, kun oli pakko. Deadlineja ja aiheita sateli opettajilta. Nyt kun pitäisi itse saada aikaan joitain kirjaimia paperille, vastassa on vain suuri valkoinen ruutu. Pahimmillaan suuri valkoinen ruutu on edessä, vaikkei kone edes ole auki. Siinä se möllöttää edessä vaikka olisi silmät kiinni ja kasvat haudattuna tyynyyn. Joka aamu herään ja mietin

kuinka tänään aloitan kirjoittamisen ja joka ilta menen nukkumaan miettien, etten aloittanut tänäänkään. Yhtään kirjainta ei näytölle ilmaantunut. Päässä pyörii ideoita, ja mitä pidempään ne pyörivät, sitä varmemmin ne huomaa tekotaiteelliseksi roskaksi tai populistiseksi paskaksi. Miten paljon helpompaa onkaan tehdä kaikkea muuta kuin kirjoittaa. Voi siivota, voi lenkkeillä, voi surffata netissä ja roikkua facessa, voi laittaa ruokaa ja leipoa, voi lajitella mustia sukkiä, katsella ikkunasta ulos ihmetellä ruohon kasvua. Silti sisällä on kaipuu kirjoittaa, joka ei huku edes sen valtaisan pyykkivuoren alle, ja jota ei poista pitkäksi kasvaneelle ruoholle putoilevat syksyn lehdet.

Kaikkein pelottavinta kirjoittamisessa on se, jos joku muu lukee mitä olen kirjoittanut. Itse asiassa vielä pelottavampaa on se, ettei kukaan lue sitä. Tai ehkä se, että joku aloittaa lukemisen ja lopettaa kesken. Kirjoittajaopinnoissa oli turvallista. Tekstistään sai aina positiivista palautetta. En muista yhtään negatiivista palautetta, toki minulla saattaa olla valikoiva muisti. Onneksi en ainakaan muista, että kukaan olisi käskenyt vaihtaa kirjoittamista esimerkiksi perhokalastukseen tai postimerkkeilyyn, eli ehkä en aivan toivoton tapaus ollut. Tai ole vieläkään. Mahdollista on, ettei kukaan uskaltanut sellaista minulle ehdotellakaan. Toisaalta nuo molemmat harrasteet saattaisivat olla hieman turhan haasteellisia äkkipikaiselle ja kärsimättömälle luonteelleni, joten ehkä niitä ei ehdoteltu siksikään.

Kirjoittajalta vaaditaan mielikuvitusta, itsekuria ja pitkäjänteisyyttä sekä hyviä istumalihaksia. Omistan näistä kaksi: mielikuvituksen ja takapuolen. Itsekuri ja pitkäjänteisyys ovat karttaneet minua jo pitkään. Ehkä ne muuttivat Balille tai piileskelevät perunakellarissa. Meillä ei ole perunakellaria, joten ehkä ne ovat naapurin kellarissa. Jääneet puristuksiin vuoden 2007 mansikkahillon ja vuoden 2011 mustaherukkamehun väliin. Eteen on vielä kasattu kolme säkkiä perunoita ja ruohonleikkuri. Jos minulla olisi itsekuria ja pitkäjänteisyyttä lähti-

sin pelastamaan niitä, kartoittaisin kaikki lähiseudun perunakellarit. Sääntillisesti etsisin jokaisen purkin takaa ja kääntäisin lopuksi etiketit eteenpäin ja pyyhkisin lattialta hiekanmuruset. Ehkä huoltaisin naapurin ruohonleikkurinkin. Mutta koska olen kuriton ja holtiton sekä täysin kykenemätön suunnitelmallisuuteen, en edes etsi itsekuria ja pitkäjänteisyyttä. Ne voivat pitää toisilleen seuraa perunakellarissa, tai Balilla, jos siellä ovat. Oikeastaan olen hyvinkin suunnitelmallinen, teen paljon suunnitelmia. Ongelmia aiheuttaa vaan suunnitelmien toteuttaminen.

Nyt kun olen taas päässyt kirjoittamisen alkuun, taidan jatkaa tätä huomennakin. Kiitokset jälleen Hämeen kesäyliopistolle hyvästä viirikkeestä kirjoittaa.

SANTORININ HENGESSÄ
Antero Vartiainen

Osallistuin Sanataidetta Verkatehtaalla – aika kirjoittaa -tapahtumaan ja sen jälkeen Luovan kirjoittamisen työpajoihin. Täällä kuulin ihmeellisestä Santorinin hengestä. Se herätti mielenkiintoni ja ilmoit-tauduin heti vuoden 2011 kurssille. Se mitä olin kuullut, ei ollut ylisanoja, vaan totista totta. Santorinissa on jotakin luovaa, joka saa ainakin minut helposti kirjoittamisvireeseen. Olen ollut siellä kaksi kertaa, ja ensi syksyksi olen taas menossa. Taijan ja Jarin kurssi siellä on taitavasti järjestetty siten, että teoriaopinnot, kirjoittamisharjoitukset ja tutus-tuminen paikallisiin nähtävyyksiin ja kulttuuriin ”soljuvat” luontevasti toisiinsa.

Itselleni on näillä kahdella kerralla hyväksi ja luovaksi kirjoittamispaikaksi osoittautunut vanhan ortodoksikirkon puutarha, jossa olemme käyneet joka vuosi kirjoittamassa. Siellä on syntynyt tekstiä myös tekeillä olevaan romaaniin.

KILVOITTELUA JALKAPUUN VARJOSSA
Ulla Vehmasaho

Loppukesän päivä odottaa iltaansa hiekkaharjun kupeessa Eurenikadun varrella. Vanajavesi keinuu tuolla ja tuolla loistaa Lukkarin keltainen puustelli kuin liekehtivä perkeleen pesä. Pihalla seisoo poloinen tyttöparka. Hih! Tuostako koko helvetin herraus, tuostako se peloittava viisaus ja hirmuinen kunnia? Tytön kaikki jäsenet ovat puuduksissa ja jalat iskevät armottomasti vastakynttä. Uh! Mitä tehdä tällä pyövelin hetkellä, mitä teen minä, kurja polo? Edessäni on Lukkarin ovi, surman kita.

Vapisevin jaloin astuu tyttö sisään ja Lukkarin eteen. Sanoo lukkari mitä sanoo, kuulee tyttö omassa vilkkaasti viipoittavassa mielessään armottoman saarnan siitä, ettei hän, jumalaparatkoon, edes D: täkään tunne, dialogikirjoituksen ensimmäistä kirjainta, runonkirjoituksen R-kirjaimesta puhumattakaan. Vaikka kuitenkin on sanantaito kristillisen kansalaisen välttämätön velvollisuus. Ja tyttö tietää kyllä, mikä kruunun kone häntä vartoo ja mieli temmaista hampaisiinsa, ellei opi

kiltisti dialogia tekemään. Se on jalkapuu. Jalkapuuhan häntä vartoo, musta jalkapuu, joka amottaen jynkästi ympyriäisillä lävillensä maata röhöttää tuolla koulun porstuassa, virastomestarin oven vieressä, kuin musta karju. Juuri tällä helvetin pihdillä kuuluu lukkari oppilaitaan uhanneen, ja saattaapa hän uhkauksensa toteen, ellei hän näe oppilaitaan jokapäiväistä ahkeruutta ja harjoitusta ja Aristoteleen täydellistä tuntemusta, se on varma asia.

Näiden kuvien päässä pyöriessä kuin suipponokkainen päästäinen keväänkorvalla sammalmättäällä, hakee tyttö paikkansa penkiltä. Asettaa eväsnyytin varovaisesti kuin linnunpojan pöydänkulmalle, päänsä vetää kauluksen sisään niin että silmät vain ymmyrkäisinä katsastelevat pitkin muuta joukkoa. Ylen tietäviltä näyttivät kaikki. Ylen tietäviltä ja vakavilta. Olisiko kuitenkin parempi ollut jäädä kotimökkiin penikoille apetta vääntämään. Onko herraus kuitenkin kaikille suotavaa.

Vallan vitkaa edistyi tytön oppi. Sitä ei jouduttanut lukkarin peloitava viisaus, vaan päinvastoin kangisti aina enemmän hänen haluansa ja mieltänsä. Osaamattomaksi osoitti. Mutta häpeänurkan ja jalkapuun uhalla ahersi, kirjansa oppi, tiesi luonteet ja tyylilajit, odotuksen logiikan ja sivujuonet, kiihdytyskohdat ja suvannot, runon poljennon ja sanomatta jättämisen merkityksen. Piirtää raapusti rakennemallit konflikteineen ja kriiseineen, ekspositiosta ratkaisevaan loppuun. Mutta kun kirjoittamaan oli ryhtyminen, silloin hien pukkasi otsalle ja ei vain jalat, vaan jo pääkin iski vastakynttä. Mietiskeli vähäinen, että mitä pahaa on hän tehnyt, että lukkari häntä näin räökkää? Onko se rikos, että on hänellä niin kova pää ja kankea käsi? Eihän paljon puuttunut, ettei itkenyt. Pelkäsi polo, että jos ei tekstiään kuun loppuun mennessä tuota ja perille toimita, iskee lukkarin jäntevä koura tukkapörröönsä kiemartelemaan ja merenruokoinen keppi selkärankaansa polskaa tanssimaan!

Tyttö huokaisee ja viskaa itsensä luokasta pihalle, juoksee ohi hautuumaan, siltaa yli Turuntien ja siitä yli kaupungin keskustan avaran kävelykadun ja viimein poikki lakean kumisevan linja-auto-aseman. Sukkelassa kulkupelissä hahmotelmaa piirtää, kuvaelmaa viinasta ja rakkaudesta, elämästä ja kuolemasta. Ajatus on jo puolukan kokoisena takaraivossa pyörinyt, nyt lähtee se pulskistumaan ja punertumaan. Rakenne löytyy mutristamatta. Sankarimiehen elämän kulku rakastettunsa silmin, unohtamatta ympäröivää elon piiriä ja vallasväen kurinpitoa, alkaa tuntua kerronnan arvoiselta ja sutjakkaasti kulkevalta.

Kotiharjun kupeeseen päästyään istuu tyttö kirjoittamaan. Kaivaa esiin tietoa kirjahyllystään ja kirjoittaa taas. Mutta ei ole tyytyväinen. Hurjistuneena palavin silmin ja poskilihat pullistuneina hän repii paperit silpuksi ja ryntää syöttämään hikikämmeniensä muovaavat paperipalot naapurin alakuloisille kanoille. Palatessaan heittäyksee koko mittallaan pötkölleen pirtin rahille ja sanoo, että siihen leirinsä laittaa, ei nouse ei nutise! Ulvoo vielä, että ei ole hänestä kirjoittajaksi. Eikö riitä että elämä on nuhteeton ja siivo, eikö taida kristittyinä elää ilman dialogin taitoakin. Jääkööt hyvästi koko puuha!

Siinä tovin makaa hiljaksensa, kunnes kohta kavahtaa kuulostamaan kuinka niin täysirintaisesti laulavat naapurin kanat, niin kuin parasta tokaijin viiniä juoneet olisivat kupunsa pullolleen. Mahtoi hiertyneiden paperein tekstissä olla kuitenkin mahtava voima!

Ja oitis jaloilleen hyppää tyttö ja takaisin työnsä ääreen. Heti alkavat sankarin laulut ja loilut sekä nymfin muistelot lomittua toisiinsa. Kohta jo valuu kyynelkin poskelle kun satuttaa tuo kertomuksen aihe, vanhat muistot, jo hautautuneiksi luullut, kaivautuvat ylös kuin peikot ja iljaiset menninkäiset jostain mielen syvänteistä. Jatkaa kuitenkin. Puree huulta ja mutristaa vaivasta kalvennutta poskea, kysyy mikä on

oleellista, mikä kansaa kiehtoo, minkä ymmärtää ottaa, minkä pois jättää, kun niin paljon olisi sanottavaa, peräkkäisten puukstaavien kautta kerrottavaa. Kirjoittaa, lukee, korjaa ja kirjoittaa. Hakee lisää jo räntättyä tietoa. Jossain vaiheessa aamutuimiin pää höyrystä kumoittavana, välttämättömän velvollisuutensa tehneenä, mutta kuitenkin surkean tietämättömäksi itsensä edelleen tuntien toteaa, että nyt saa harjoitus olla valmis Lukkarin katsantoa varten.

Hymistystä ja tiukkaa katsantoa antaa lukkari. Käyhän tämä dialogista. Missä luuraa ristiriita, draaman kaari? Missä mättähässä tai puun lahossa koverossa piileksii tuo oppineisuuden näytön syvin todistus? Tuossa näyttää pilkistävän. Hmmm... No niin, no niin... No ainakin henkilökuvat nousevat esiin kuin voikukkaset auringon kultaamilla kesäniituilla ja kertomus laukkaa eteenpäin kotokuusen pörröhäntäisenä oravanpoikana. Kohtauksen vaihtumisen ymmärtää heikompikin päävärkki. Mutta loppu! Mitä tahdot sanoa lopulla, onko liiaksikin tiedetty ja odotettu kalman kouran iskentä viimeisessä värssyssä?

Tyttö puolustautuu. Selittää, osoittaa oppineisuuttaan vaikka kirjoitus ei sitä vielä liiaksi osoita. Saa lukkarilta pienen myönnytyksen. Oli siinä, kuulemma, vähäistä enemmän, pontevalla puserruksella.

Tyynesti ja keventynein sydämin astuu tyttö ulos Lukkarin talosta. Ei tarvinnut hirmutöihin ryhtyä, ei akkunoita rikki iskeä ja niistä karkuun mäelle juosta. Ihmiseltä tuo jo tuntui lukkarikin. Ei tullut tuohesta takkia eikä vanhasta pappia, mutta tuli jonkinlainen teksti. Tyttö askelsi lähimpään krouviin, jalat keveinä kuin vähäisellä västäräkillä, mutta pää täynnä tietoa ja ymmärrystä siitä, miten kirjoitetaan soljuva ja kainaloonsa tempaava teksti. Kumminkin hyvin tietäen, että sen paperille kirjoittaminen vaatii vielä ankaraa harjoitusta. Mutta olihan innostusta! Karhunväkevää voimaa kirjoituskädessä!

Ja niin levisi hymy tytön kasvoille samaa tahtia kuin krouvarin las-
keman oluen pehmeä vaahto haarikan kylkiin.

Kiitokset: Aleksis Kivi ja Seitsemän veljestä

KIRJOITTAJAMINÄNI VAPAUTUU KAHLEISTAAN
Lea Vuorilampi-Kalmari

Hämeenlinnan kirjoittajaopinnot ja pajatyöskentely, ohjaajat ja kirjoittajat, ovat olleet elämäni pitkäjänteisimpiä ja voimauttavimpia verkostoja työelämän jälkeen. Ryhmässämme olen kokenut todeksi aforismin:

”Vain ihmiset, jotka palavat samoille asioille,
voivat ymmärtää toisiaan.”

Sylvi Kekkonen

Taija neuvoi tietä, piti kännykkälinjaa auki kuin ovea kirjoittamisen maailmaan, ja minä ajoin Kaurialaan ensimmäiselle perusopintojen luennoille autollani Jyväskylästä. Silloin kaikki alkoi muuttua.

Olin syksyllä 2007 Santorinilla sinisessä valossa aforismikurssilla. Hilja Mörsäri ja Taija Tuominen saivat kuvantekijäminäni varjosta kirjoittajan heräämään ja uskomaan itseensä. En saanut rauhaa kurssin

jälkeen: jos en nyt lähde Hämeenlinnaan, kirjoittaminen jää minulta tässä elämässä. Syöksyin matkaan.

Santorinilla syntyi 2007 myös suuren innostuksen vallassa kirjoittajajoukko Sinisestä ovesta. Ryhmämme jäsenet ovat olleet mukana Santorinin kursseilla ja kietoutuneet monin sitein Hämeenlinnan kirjoittajiin ja kokoontumisiin.

Santorinilla olleista kirjoittajista moni alkoi perusopinnot kanssani. Tutut ihmiset ja koko muu ryhmä tuntui hyvältä. Olin innoissani: tältä elämän pitää tuntua. Kirjoittamisen edetessä aivoissani puhkeili flow-kokemuksia, energiaa ja oivalluksia, joita kirjoittaminen selvästi voimisti ja lisäsi.

Kirjoitin syksyllä 2007 ensimmäisessä opintotehtävässäni, Miisa Jääskeläisen Sana kerrallaan kirjan pohdiskelussa:

Kirjoittajaidentiteettini on vauvan pehmeä, innokas ja valmis etsimään liikkeitään ja harjoittelemaan askeleitaan. Tällä hetkellä se hymyilee vielä onnellisen lapsen iltaan ja jokeltelee runojaan. Onhan se ollut kohdussaan neljäkymmentä vuotta. Tyttäreni ja mieheni kylläkin väittävät hämmästykseni nähneensä kirjoittajaminäni vähän väliä. Olen ollut tähän asti kokeva minä. Nyt minusta pitäisi tulla myös esteettisiä elämyksiä tuottava ”kirjoittava minä”. Mikä on se vapaus, missä ”kirjoittava minäni” on sopusoinnussa ympäristönsä kanssa? Huolettomana, ajattomana lähden tielle, missä sanotaan menevän vuosikymmen aikakin löytää identiteettinsä.

Luovan kirjoittamisen prosessin opettaminen on uusi asia. Suomenkielen opiskelijoiden pakollinen ainekirjoituskurssikaan 1963-1964 ei vielä tuntenut sitä. Kirjoitin silloin aineet läpi tiukkaa asiaa. Koin itseni entistä varmemmin vain asiatekstin osajaksi. On upeaa lukea Sana kerrallaan -kirjaa. Kirjoittajami-

näni vapautuu kahleistaan.

Vatsan pohjassani on hilpeä, lähes ilotteleva olo, laulajan tuki, kuin puhuisin kaikesta sielustani ja mieleisestääni. Sanat solahtavat oikeina paikoilleen ja sanottava syntyy riemastuttavien miellekuvien sarjana. Tietoisuus ajasta katoaa. Olo tuntuu upealta. Kun havahdun, tulen kuin jostain kaukaisesta maasta, pitkältä matkalta: ai, olen kotona; paljonkohan kello on?

Olen aloittanut tekstien analysoinnin, mutta tunnen tarvitseväni siinä vielä lisää keinoja ja harjaantumista. Minulla, nau-tiskelevalla, kirjailijan kanssa seurustelevalla lukijalla, on vielä kirjoittajana ajatusmatkaa kokijasta tarkkailijaksi ja selittäjästä outouttajaksi, jonka tavattuaan maailma ei ole entisensä ja sipu-listakin on tullut jalokivi.

Tajusin 2007 jotakin olennaista kirjoittamisesta. Siltä vaikuttaa. Mitään ongelmia en tiedostanut. Tajuan puhe neitseellisen lukukokemisen taidon ihanuuden katoamisesta analyysitaitojen kasvaessa ei huoletta-nut minua. Neitseellinen lukukokemukseni on nyt hävinnyt. Sitä kai-paan.

En vieläkään tiedä, mikä minusta isona tulee enkä, pystynkö sipu-lista joskus tekemään jalokiven. Kirjoittaminen on kuitenkin vaikut-tava osa elämäni nykyisin. Kuvantekijä- ja kirjoittajaminäni tekevät vahvaa yhteistyötä. Lastenlapsenikin saavat kirjoittamisestani juuria ja tekevät omia tekstejään koneelleni. Me harrastamme yhdessä ja jaam-me kokemuksiamme.

Sain valmiiksi maalaus- ja runokirjan Ihmisennahkassa 2011. Seu-raavan kirjani lapsuudenmuistoistani kokoamispohdintani tueksi Taija piti kokonaisen luentokerran pajaryhmälle erilaisista kirjan kokoamis-mahdollisuuksista. Sellainen ohjaaja Taija on: antaa kullekin koko ryhmän kanssa täsmätukea tarvittaessa. Minusta Taija on edelleenkin

kuten Santorinin aforismikurssillakin eksyneille kirjoittajille ”kiihkeästi sykkivä lyhty” kirjoittamisen maailman portailla.

Valtakunnallisiin kirjoituskilpailuihin ja atologioihin osallistuminen on tuonut välitavoitteita kirjoittamiseeni. Tuttu, luotettava kirjoittajaryhmämme on ollut minulle tärkeä, pysyvä verkosto: olen osa joukossa, joka jakaa kanssani yksinäistä kirjoittamistani. Minäni kirjoittajamatka on ollut innoittavaa elämää. Mieleltäni olen nuortunut ja vapautunut, vaikka fyysisesti olen koko ajan rypistynyt ja hidastunut vanhetessani.

Uskon tulevani vielä monta kertaa Hämeenlinnan kirjoittajaryhmiin tapaamaan ystäviä ajatuskylpyyn, vaikka matka Jyväskylästä onkin pitkä ja talvi-iltoina pimeä. Hämeenlinna on kirjoittajaminäni syntymäpaikka ja ohjaajani siellä ovat olleet taitavia vauvan päästäjiä ja hoitajia. Kirjoittajaminäni kasvaa ja voi hyvin.

TEKSTIT PUHUVAT

—

LYRIIKKA

Tuula Andersson

MIEHEKÄS

Lipokkaat jalassa lomsit koiran jälkiä
Sille ei ole väliä minkä näköisenä kuljet
Minua ei haittaa vaikka verkkarisi roikkuvat ja paitasi käy lyhyeksi
Et kierrä työksesi maailmaa
vaan muttereita

Aamulla vesijohto vuotaa
korjaat sen

OPPIMISEN YLISTYS (EI SE VANHA VAAN MINULLE AIVAN UUSI)

Rakasta!
Rakastan tuttua tenhoa
    paperin
        Södergranin
        Tabermannin

Sanoista
    teen
tyynyn
    Ikiaikaisen
Kuumien pilvien sataa

Maailman rataa
    kulkea tahdon
sadattuhannet
uudestisyntyneet
    syliini sulkea

Sinun ja minun
    astua ruohoa
jaloilla paljailla
kuuletko kichunnan alla

Pyörteessä maailman
    maailmanpyörän
tuntea lennon
    hurjan

tai hennon
Askel ei yllä
maankamaralle

Annettu
tehtävä
suunnistajalle
kaivella juuria
kuljettaa mukana
eletyt luusi

Vanha ja uusi
ennalta koluttu
Hellitä

heitä

Etsi

sisintäsi

Sinulle ei ole sanoittajaa

Armi Hirsimäki

SANTORININ KAUNIS SAARI

Karun kaunis Santorin
laavarannoilla kuljeksiin.
Kivipaateen nojaten
yli meren tyrskyjen
kaukaisuuteen katselen
aikaan menneeseen
taakse vuosituhanten.

Raju purkaus tulivuoren
laavaa, tuhkaa syösten
rinteille vuoren sen
ja läheisten laaksojen.
Maa hedelmällinen

toi vaurauden.
Syntyi kulttuurin kehto
saari Atlantiksen.

Luonto hetkessä tuhosi
syvyyden lähteet aueten
upotti saaren tarujen.
vesimassat vyöryen
korkeina syöksyen
kaiken peittäen.
kotipaikaksi
jäi kukkulat korkeuden.

Kuivuessa vesien
sai syntynsä Santorin.
Vuorilla, laaksoissa
väri valkoinen talojen,
kirkkojen, sinisin ovin,
portein, ikkunoin,
tuoksu tuhanten kukkasten,
rauha, pyhyys kirkkojen.

HERRAN HUONEEN VARTIJA

Korkealla kukkulalla Mesa Goniassa
Herran huone Pana Episkopin bysanttilainen kirkko.
Mari, vanha nainen
portin avaa portin sulkee
kumarana kulkee.
Mustat vaatteet, musta huivi,
elon jäljet uurteet syvät
hymy herkkä huulilla.

Katse vanhan Marian Herran huoneen vartijan
viisaan, nöyrän ihmisen
meitä seuraa, tarkkailee.
Kirkon tunnelma puhuttelee
annan lahjan Marialle.
Hän kiittää, tekee ristinmerkin.
Siunaa elon matkani.
Paahtavalta auringolta puiden varjoon.
Boungainvilleain tuoksuun istuu.

Nyt on poissa Maria Herran huoneen vartija.
Hän on kutsun saanut taivaan taloon
Isän luokse ikivaloon.
Tyhjä tuoli seinustalla.
Istun siihen arkaillen.
Runon kirjoitan.

SANTORININ MADONNA

Rantakadulla
menen kenkäkauppaa.
Katselen, koettelen, valitsen
pehmoiset, vilpoiset,
aniliinin punaiset.

Mies,
hiuksissa hopeaa.
– Italia, Ranska, Espanja?
kysellee kotimaatani.
– Finladia, vastaan
selostan käsimerkein
kirjoitan kirjaa.

Nuori nainen,
lapsi sylissä,
tulee luokseni.
Tervehdimme.
Kiharapää poika hymyää,
ojentaa kättä.
Hän tahtoo syliini,
puhetta jokeltaa.

Mies katselee lempeästi,
kosketta vaimonsa olkaa.
Hän rakastaa poikaa
ja Santorinin nuorta madonnaa.

Pienen perheen hetki
syvältä sielua koskettaa,
avaa muistoja: kauniita,
kipeitä, jotka tahtoisin unohtaa.

Muistojen lipas,
avaan varoen herkimmät.
Silkkihansikkain koskettelen,
kyynelhelmillä kostuttelen.

Kaija Lehmuskallio

VIHDON

En ole leiponut
pitkään aikaan
vaikka taikina hengittää.
Tuore ilo!

Nyt vihdoin
se tuoksu taas.

Grahamleivälle
unikon siemeniä.
Niiden tyhjä kota kopisee -
kaikkeansa.
- Vehnä turpoaa.
Alun hedelmällinen kuu.

Nousee kulhon laidolle.

Tulee minua vastaan.

YÖN KIRJAA

Minun päiväni lasketut
ovat luetut.
Siksi kirjoitan
yön kirjaa.
Se aukenee
lehti lehdeltä.
Valkoisena.

Minä pudotan siihen
merkkejä.
Nokihiuksia.
Öitä.

Ne ovat siima pimeässä.
Katkeamatonta virkkausta
koukkua kiehkuraa.
Palmikoitua hiuskorua.

Yön kirja
ei anna pistettä
Tuskin pilkkuakaan.
Se ei kannaa
heijastavaa nauhaa
yön kehrujuhliissa.

Se on yksinjuhlija.
Uupumaton uneksija.
Uneton
laskemassa hiuksiaan.
Yö yöltä
yhä enemmän.
Hiuskorua
kilpikonnanluuneuloineen.

Yön kirjassa
kaikki on kirjottu.
Koristeltu
alkukirjaimesta loppukirjaimen.
Liekkinousut liekkilaskut
jalkakaaret pallonmuotoiset.
Mustat perusviivat
hennot apuviivat ruusunpunaiset.

Alhaalta ylös
ylhäältä alas
nojaa viiva kalteva.
    Maata kohti.
    Kohti taivasta.

Minun sormieni välit
ovat sanoja.
Yö puhaltaa ne sivuille
    leijumaan perhosina.
Painaa kirjan umpeen.

Perhoset kehräävät
    nimikirjaimeni
Yön kirjaan.

EN ENÄÄ

Minä en enää
asu tässä talossa.
En siirtyile huoneesta toiseen.
En ota
tuttua astiaa kaapista.
En sytytä valoja. En liettä.

Otan mukaani
äidin pellavaliinan, isän veitsen.
Astun ovesta.
Annan tuulen loksahuttaa
sen lukkoon.

En katsahda puutarhaan.
Se loistaa pimeään.
Käärin pellavaliinaan sen
juuret silmut viiltoiset lehdet
kukkien rypäleet nahkeat nuput.

Kuljen
kohti onttoa puuta.
Yöni peitoksi.
Unen kadoksiin.

En enää asu siinä talossa.
Ihmiset kuiskivat -
heilauttaa jokin autio puku.

HEINÄKUUN YÖ

Yötä ei kuluta uni.
Silmät auki
ei nukkuja nuku.

Yön kiitäjät
lentävät pitkin siivin
liikkumattomien lehmusten ohi.

Tarttuvat
yön paitaan
valkoiseen.
Viivähtävät värähtävät.
Se verran siirtyy kuu.

Yön kiittäjiin
risteytyvät
unen raidat.

Kokoelmista 'Yön vehryt vihreä', 2012 sekä 'Sen verran siirtyy kuu', 2011, Sanataiteen
yhdistys ry

Minna Lehtinen

KAIPUU

Kaipuu
naisessa oleva tyhjiys
joka täyttää mielen ja ruumiin.
Tyhjyyttä ammottava syli
joka ei saanut koskaan antaa
lämpöään sinulle Tähteni.

Silti
sinun kanssasi kuljen
kuljen elämäni tyveneen.
Tiedän – olet Herran huomassa
ei sinulla ole hätää
oma sylini huutaa kaipuuta.

Varjoni olet
ontto olo sisimmässäni
syvien ajatuksieni lähde.
En koskaan saanut hellää sinua
en koskaan saattaa koulutielle.

Tyhjyys raastaa minua
mutta tiedän että sinulla on hyvä olla.
Se lohduttaa.
Taasen on uusi vuosi edessäpäin.

Pekka Pastila

VETURI

Hänet työnnettiin sivuraiteille,
mitään kertomatta.

Siinä hän nyt puhisi ja katseli kun Pendolinot painelivat valtakeskuk-
siin.

Kukaan ei kysynyt mitään.
Ei tullut postia, eikä soittoja
Puhina loppui, kun tuli sammui.
Ympärillä oli vain ilmaa.

PIENI POIKA

Näen liikennevalossa pienen pojan
ja hänellä harmaat, vakavat aikuisen kasvot.
Kylmät väreet käyvät selkäpiissäni, kun ajattelen hänen tuskaansa.
Oma tuskani ei ole mitään.
Minulla tulee tarve pysähtyä ja ottaa pientä poikaa kädestä.
Hyväillä hänen vanhan miehen kasvojaan.
Antaa hänelle iloa ja aikaa nauttia elämästä,
ennen kuin se on myöhäistä, tai loppuu kokonaan.

ISÄ

Minä tunnen taivaallista iloa, kun tunnen eläväni sinussa.
Tai sanoisinko sen toisin.
Sinun ilosi ja menestymisesi suo minulle kaksinkertaisen ilon.
Silloin ajattelen. Tuo on lähtöisin minusta.
Kun sinulla on huonot aikasi ja itket, ajattelen –Juuri kun äitinsä.
Sellainen narsisti minä olen.

Helena Räsänen

•

en kuulu joukkoon
oli joukko mikä tahansa
luonnollinen, luonnoton
pelkkä osajoukko
olen sen joukon ulkopuolella

koulussa en koskaan kuulunut parhaimpien joukkoon
en myöskään huonoimpien
pesäpallojoukkuetta valittaessa tosin olin viimeisten joukossa
joukko-opissa täysi nolla

katselin vierestä, kun muut kasasivat joukkojaan
lähtivät joukolla pitämään hauskaa

vaikka joukossa tyhmyys tiivistyy
minäkin olisin halunnut olla tyhmä joskus

epätoivoisin yritys oli hakea Joukosta turvaa
hänen kanssaan
päädyin pelkäksi Joukon jatkeeksi

ehkä on parempi näin
kun kansanjoukot hurrasivat Hitlerille
en ollut heidän joukossaan
ja kun muuria rakennettiin
en kuulunut siihenkään joukkoon
ruumistani ei koskaan löydetty joukkohaudasta

ajan taksilla, en käytä joukkoliikennettä
joukkotiedotusvälineet eivät minua tavoita
enkä lue joukkokirjeitä
olen vapaa joukkoharhasta

lempielokuva?
hurja joukko

Teksti on kirjoittamisen perusopintojen lyriikan jaksolta.

Kaija Saarelma

TEEMASTA 'AIKA – AJATTOMUUS'

Päivä lohkeaa
viikosta. Viikko kuusta.
Kuin huomaamatta
murenevat minuutit
ja äkkiä on ilta.

* * *

Laavakivessä
elää sammunut magma.
Tulisieluinen!

Veden rajassa
meri mankeloi rantaa.
Poljemme laavaa.
Moni jo ennen meitä,
meidän mentyä toiset.

* * *

Huokoista laavaa
meren hiomat kivet
kuin me – elämän.

* * *

Portti kolahtaa –
ajattelen sinua
vieläkin kaipaen.
Viima vain kulkee ohi
liikuttelee mennessään.

Ulla Vehmasaho

LÄKSYJÄ LEMPÄÄLÄN KOHDALLA

Marraskuu on Jumalan luomistyön harha-askel, suuri virhe
sen kaikkinielevä pimeys nielee myös minut

Olen maanantaiaamu, viimeinen eräpäivä, viikon vanha Aamulehti

Olen pöydälle unohtunut juusto, leipä ilman voita, likilaskuinen ko-
hokas

Olen kädetön, jalaton saamaton
antamaton viini ilman viipyvää jälkimakua

Olen kulkukoira räntäsateessa
unohtunut rukkanen linja-autoaseman laiturilla numero 5
ketjuttoman polkupyörän rikkoutunut kumi

Olen 60 denierin yhdenkoon sukkahousut varpaista rikki
vailla iloa, vailla lumoa

Olen viemäri, juomari, itseni tuomari
verkkoonsa sotkeutunut spaidermän
siipeensä saanut bäätmän
varsinainen vituiksmän vieteri poikki
onneksi kuitenkin kaukana Savosta
ja Keravan asemalta

Kun talvipäivä seisoo
minä seison sen kanssa
ja rukoilen valoa

Ja valkeus tulee!

Olen nouseva päivä, kehräävä tiikeri,
kehäkukka, mansikka vaniljavaahdolla,
kastepisara poimunlehdellä,
kulta-aarre sateenkaaren päässä

Olen pilkkumekon iloisesti heiluva helma,
helisevä elegia, lapsen nauru

Olen tulipunainen Ferrari Portofinon teillä, aamiainen Tiffanylla,
Dom Pérignon 53
olen huvipuiston karuselli, sulava suklaajäätelö,
valkea purje Välimeren turkoosissa, rantapallo lämpimällä hiekalla

Olen suudelma korvan taakse, iltaruskon lämmin tuuli, hajuberneen
tuoksu

Olen usko, toivo ja tarmo

Olen Supermän!
Ja maailma on minun.

Lea Vuorilampi-Kalmari

LAPSUUDEN MUISTOT

Portti aukeaa.

Mennyt on läsnä:

äiti, isä, koira, pitkäkarvainen kissa,

iso vaahtera punaisen talon edessä,

iltatähden tuike,

laskevan päivän rusotus lumisilla pelloilla,

kuusikossa,

navetassa karjan iltaruuan rouske,

pääskysen sujahdus kevättaivaalla,

nauru aurinkoisella pihanurmella heinänteon aikaan.

Muistot nousevat vuosien sammalkerrosten läpi,
keräävät mukaansa ajan tonneja mielen nurmelle.
Pilkkoutuvat.
Tanssivat voikukkien kanssa.
Liittyvät yhteen talven kinoksiksi.
Kieppuvat toisiinsa nykyisyyden kosken partaalla.
Kääntävät esiin iäksi haihtuneen tuoksun,
valon värin,
unohtuneen mielen liikkeen heinikossa.
Antavat aikaa uida kimalaisten surinaan,
mesiangervon tuoksuun,
kadonneeseen lapsen kesän valoon,
kotiin löytyneeseen,
haikeuteen,
itkuun asti.

Julkaisemattomasta kokoelmasta 'Unisusia ja heinämansikoita'

TEKSTIT PUHUVAT

—

DRAAMA

PKH
Lasse Akselin

Henkilöt:
Arto Nyberg
Syyttäjä Eija Velitski
Virolainen prostituoitu Elena
Elias 6 v

Paikka:
Tv-studio

Kohtaus:
ARTO NYBERG

Hyvää iltaa! Tervetuloa suoraan lähetykseen! Mukanani täällä studi-
ossa ovat tänään syyttäjä Eija Velitski, virolainen prostituoitu Elena ja
eskarilainen Elias Siren. Keskustelemme tänään siitä, miten suomen
kielen lyhenteitä tulisi oikeaoppisesti käyttää sekä siitä, mitä seura-

uksia yhteiskunnassamme tulisi kohdistaa sellaisille henkilöille, jotka tietoisesti käyttävät lyhenteitä väärin tai väärissä yhteyksissä. Syyttäjä Eija Velitski, olette esittänyt mediassa, että parituksesta syytetyt henkilöt ovat ansainneet ”n.” 150 000 euroa. Saamiemme tietojen mukaan kyseinen summa on ollut täsmälleen 150 000 euroa. Mitä tarkkaan ottaen olette tarkoittaneet lyhenteellä ”n.” tässä yhteydessä?

SYYTTÄJÄ

En missään nimessä ole koskaan väittänyt, että kyseessä olisi ”n.” 150 000 euroa. Olen sanonut, että epäillyt ovat ansainneet ”mm.” 150 000 euroa, muiden etuisuuksien lisäksi. Kyseessä on siis median karkea vääristely. Todellisia syyllisiä tulisikin etsiä isoista lehtitaloista, joissa ”n.”-lyhennettä on käytetty epäasianmukaisesti ja nähdäkseni selvästi lain vastaisesti.

ELENA

Vittu, mä en oo kyl nähny yhtään euroo tosta summasta, en ”n.”:llä enkä ”mm.”llä!

ARTO NYBERG

Niin, poliisin kuulusteluasiakirjojen mukaan Elena on asunut Suomessa yhtämittäisesti jopa 25 ”vrk”:ta eli lähes kuukauden. Pitääkö tämä paikkansa?

SYYTTÄJÄ

Siinä poliisilla on tullut virhe. Tosiasiassa ”VRK”:n eli Väestörekisterikeskuksen tietojärjestelmässä on 25 Elena-nimistä henkilöä, joita on kuulusteltu tämän tapauksen yhteydessä. Tässä tapauksessa poliisi on syyllistynyt törkeään lyhenteiden sekoittamiseen ja jopa tarkoitushakuisesti käyttänyt lyhenteitä kuulusteltavaa vastaan. Uskon, että po-

liisin ylin johto ottaa tämän asian selvitettäväkseen aivan lähiaikoina.

ARTO NYBERG

Entäpä Elias, mitä mieltä sinä olet tästä kaikesta?

ELIAS

Mun mielestä ketään ei saisi uhkailla, jos ei osaa käyttää lyhenteitä oikein. Kaikkien pitäisi saada käyttää lyhenteitä niinkun haluaa, eikä saa uhkailla sillä, että ei saa enää käyttää lyhenteitä ollenkaan. Mun mielestä sokraattiseen kasvatustapaan kuuluu, että kaikkien pitää saada itse opetella lyhenteiden käyttämistä eikä kukaan saisi uhkailla, että jos käyttää väärää lyhennettä, niin sitten lyhenteet viedään kokonaan pois.

ARTO NYBERG

Painavaa puhetta! Mitä mieltä te olette näistä ajatuksista, syyttäjä Eija Velitski?

SYYTÄJÄ

Yhteiskunnassamme vallitsee tällä hetkellä selvästi sellainen henkinen ilmapiiri, joka kannustaa lyhenteiden sekakäyttöön. Voidaan puhua liioittelematta yhteiskunnallisesta vitsauksesta. Lainsäätäjän, tuomio-laitoksen ja syyttäjäkunnan pitää luonnollisesti ja välttämättä puuttua tällaiseen epäkohtaan järein toimenpitein. Itse kannatan aivan rangaistusasteikon ylärajalle asettuvia sanktioita pahimmissa väärinkäytöksissä. Vieläkin näkee, että joku käyttää esim. pääkaupungistamme lyhennettä ”Hesa”. Tämä on tietysti ääriesimerkki, mutta on kuitenkin osoitus siitä, että nyt on viimeinen hetki ryhtyä toimeen.

ARTO NYBERG

Elena, olet viettänyt paljon aikaa Suomessa. Millaisiin tilanteisiin sinä

olet törmännyt?

ELENA

Mun asiakkaat on välillä ihan dorkia. Ykskin tyyppi oli keikan jälkeen lähdössä pois, oli maksanut ja kaikki. Mä sanoin sille vaan, että "HV VK". Se jätkä meinas tappaa mut. Onneks Igor oli toisessa huoneessa ja ehti väliin. Mitä pahaa siinä on, jos toivottaa "hyvää viikonloppua vaan kiitos". En ymmärrä!

ARTO NYBERG

Ohjelma-aikamme alkaa nyt päättyä, mutta olen vakuuttunut, että keskustelu jatkuu tämän jälkeenkin. Minun nimeni on Arto Nyberg. "HIJ" "MNJES", eli hyvää illan jatkoa, me näemme jälleen ensi sunnuntaina!

Teksti on kirjoittamisen opintojen päällekirjoittamisen harjoitus.

LUVATON KULKIJA
Jari Papinoja

Kolminäytöksinen esitys

SYNOPSIS

Ajelen töihin tavanomaisen tarkalla minuuttiaikataululla. Uutiset tulivat Rapojärven mutkassa, olen siis tarkasti aikataulussa. Varuskuntaan johtava tie näyttää olevan suljettu puomilla sotilaspoliisien harjoituksen vuoksi. Olen siviili ja töissä siviilikohteessa sotilasalueella, mutta en varsinaisesti varuskunnassa. Minulla ei ole kulkulupaa.

Sotilaspoliisi, tyttö, käskee sammuttamaan auton moottorin ja ottamaan avaimen pois virtalukosta. Ojennan avaimen alikersantille yhdessä ajokortin kanssa. Tyttö karjuu paikalle vartiomiehen. Vartiomies

istuu viereeni etupenkille ja määrää siirtämään auton kouluni kohdalla olevalle linja-autopysäkille.

Odotamme sotilaspoliisin saattoautoa. Samalla vartiomies kyselee: Minne minä olen menossa? Miksi minä menen sinne? Kuinka kauan aion olla siellä? Tunnistaako minua kukaan siellä?

Kymmenen minuutin kuluttua saattoauto kurvaa eteemme ja ajan viimeiset viisikymmentä metriä kouluni parkkipaikalle.

Koska olen sanonut, että en tiedä tunnistaako minua kukaan, vartiomies saattaa minut sisälle kouluun ja kysyy oppilailta tai henkilökunnalta tuntevatko he minua.

Siltä varalta, että henkilökunta tai oppilaat päättävät joskus olla tunnistamatta minua, kysyn aina vartiomieheltä saanko palkallisen vapaapäivän, jos en saa mennä tekemään työtäni koulurakennukseen.

I. NÄYTÖS: TARKASTUSPISTEESSÄ

OPETTAJA

Jaha. Töihin ehtiminen venyy taas monta minuuttia.

SOTILASPOLIISITYTTÖ

(Näyttää pysähtymismerkkiä.)

Sammuttakaa auto ja ottakaa avaimet pois virtalukosta!

Kulkulupa!

OPETTAJA

Minulla ei ole. Olen töissä siviilikohteessa.

SOTILASPOLIISITYTTÖ

Näyttäkää ajokortti.

(Tyttö kääntyy pois päin autoilijasta ja karjuu.)

Täällä on yksi luvaton kulkija. Tarvitaan vartiomies ja saattoauto.

(SP kääntyy autoilijaan päin.)

Siirtäkää ajoneuvo tuohon viereiselle pysäkillä ja odottakaa lupaa edetä.

OPETTAJA

(Soittaa koulun keittäjälle, koska muut opettajat eivät ole töissä vielä siihen aikaan.)

Minulla menee muutama minuutti ylitse. Leikin tässä puomilla sotilaspoliisien kanssa saattoharjoitusta.

Käy sanomassa lapsille, että ope tulee kohta. Voivat alkaa tekemään vanhoja tehtäviä matematiikasta.

VARTIOMIES

(Istuu auton etupenkille ja ryhtyy kirjaamaan tietoja.)

Minne te olette menossa?

OPETTAJA

Tuohon viereiseen kouluun.

VARTIOMIES

Mitä te teette siellä?

OPETTAJA

Olen töissä siellä opettajana.

VARTIOMIES

Kuinka kauan te aiotte olla siellä?

OPETTAJA

Oppitunnit päättyvät kello 12.15.

Ehkä joskus sen jälkeen pääsen kotiin, kun olen katsonut, mitä muita töitä pitää tehdä.

VARTIOMIES

Tunnistaako teitä kukaan siellä?

OPETTAJA

(Saattoauto kurvaa eteemme.)

En tiedä. Mennään ottamaan selvää.

Saanko varmasti palkallisen vapaapäivän, jos kukaan ei tunnista minua?

(Vartiomies ja opettaja menevät sisälle kouluun opettajan avatessa henkilökunnan oven avaimillaan. Koska opettaja on sanonut sotilaspoliisille, että ei ole varma tunnistaako kukaan, sotilaspoliisi on velvollinen saattamaan opettajan sisälle kouluun ja kysymään paikalla olevilta tunnistamista.)

2. NÄYTÖS: SISÄLLÄ KOULURAKENNUKSESSA

KEITTÄJÄ

Teidän opettajanne tulee kohta, kunhan hän pääsee sotilaspoliisin tarkastuspisteeltä.

Opettaja sanoi, että te voitte tehdä matematiikasta vanhoja tehtäviä.

(Oppilaat keskustelevat luokassa keittäjän poistuttua omiin tehtäviinsä.)

JANNE

Ope tulee taas sotilaspoliisin kanssa ja se kysyy tunnistaako kukaan sitä.

Tällä kertaa me ei tunnisteta.

MILLA

Mutta mitä ne sitten tekee meidän opettajalle? Jos ne vaikka vie sen pois. Kuka meitä sitten opettaa?

MATTI

No sitten me saadaan vapaapäivä. Ei ne sille mitään tee.

Kukaan ei saa tunnistaa opea, kun äspee kysyy.

VILLE

Onkohan äspeellä mukana rynkky tai pamppu? Ois kiva nähdä, kun ope vastustaa pidätystä.

ANNI

Ei meidän opea saa pamputtaa. Ei sitä saa kiusata. *(Kyyneleet alkavat*

valua.)

(Vartiomies koputtaa luokan oveen.)

KOKO LUOKKA

Sisään!

VARTIOMIES

Tunnistaako teistä kukaan tätä miestä?

ANNI

Sillä on pamppu! *(Järkyttyy ja alkaa itkeä.)*

MATTI

Ei me tunnisteta. Kukaan meistä ei tiedä, mikä mies tuo on.

OPETTAJA

Oho. Tämähän alkaa olla mielenkiintoista.

KAISA

Ei se ainakaan oo meidän ope. Saadaanko me varmasti vapaapäivä, jos me ei tunnisteta sitä?

VILLE

Missä sun rynkky on? Onko teillä kovat piipussa?

JANNE

Ei niillä oo harjoituksissa. Niillä on patinraiskaajat päässä.

VARTIOMIES

(Häkeltyy oppilaiden vuoropuhelusta. Kääntyy opettajaan päin.)

Koska kukaan ei tunnista teitä, minun täytyy pidättää teidät ja viedä päävartioon.

OPETTAJA

(Oppilaille.)

Jatkakaa noita tehtäviä. Älkää menkö uuteen aukeamaan. Jos minulla menee kauemmin kuin tunti, niin tehkää vaikka vapaatyötä kuvataiteessa.

Muut opettajat tulevat kohta kouluun. Kysykää vararehtorilta, mitä teette siitä eteenpäin, jos minua ei kuulu.

VARTIOMIES

Meidän pitää mennä. Saattoauto odottaa koulun edessä.

(Vartiomies ja opettaja poistuvat häkeltyneenä aamun uudesta käänteestä kuulematta tyttöjen viimeisiä kommentteja.)

ANNI

Ettehan te tee pahaa meidän opettajalle?

MILLA

Älkää pamputtako meidän opettajaa.

3. NÄYTÖS: VARUSKUNNASSA

PÄIVYSTÄVÄ UPSEERI

Tulkaa pois sieltä putkasta. Kunnan sivistystoimenjohtaja soitti ja kertoi, että me pidämme putkassa varuskunnan koulun rehtoria.

Sotilaspoliisi, joka teidät tänne toimitti, saa selvittää päivän tekonsa ja katsotaan sitten, mitä hänen kanssaan tehdään.

OPETTAJA

Älkää varusmiestä kovistelko. Minä olin osallinen tässä leikissä. En ole koskaan aikaisemmin törmännyt siihen, että oppilaat osaavat olla tunnistamatta. Tähän asti aina joku on möläyttänyt jotakin paljastavaa.

PÄIVYSTÄVÄ UPSEERI

No nyt te olette vapaa lähtemään. Pahoittelen vielä kerran teille aiheutunutta vaivaa.

OPETTAJA

Herra majuri. Haluaisin kuitenkin tavata varuskunnan komendantin.

PÄIVYSTÄVÄ UPSEERI

Minä satun olemaan myös komendantti.

Mitä asiaa teillä on?

OPETTAJA

Koska kello on jo yli kaksitoista, haluaisin jatkaa varuskunnan kirjoilla kello kahdeksantoista saakka.

PÄIVYSTÄVÄ UPSEERI

Mitä helvettiä te oikein tarkoitatte?

OPETTAJA

Herra majuri. Laskeskelin tuolla putkassa, että minulta puuttuu yksi kertausharjoituspäivä seuraavaan ylennykseen.

Pyydän lupaa suorittaa tämän päivän kertausharjoituksena.

PÄIVYSTÄVÄ UPSEERI

No tehän varsinainen sissi olette. Käykää kuittaamassa palvelusasu varusvarastolta. Ilmoittautukaa sotilaspoliisin purkupalaveriin kello 14.00.

Käykää myös syömässä. Armeija marssii parhaiten vatsallaan.

OPETTAJA

Kiitän herra majuri.

PÄIVYSTÄVÄ UPSEERI

Poistukaa.

TEKSTIT PUHUVAT

—

PROOSA

HISSI
Tuula Andersson

Vaikeinta oli hengittäminen. Viivytin uloshengitystä mahdollisimman pitkään, viimeisin sisään hengittämäni ilma antoi taas hiukan aikaa, aikaa ajatella. Tunsin jännityksen kasvavan vartaloni joka sopessa, miten voisin olla näin pienessä tilassa ihailemani ihmisen kanssa, jolle en ollut saanut sitä kerrotuksi, miten hän voisi olla huomaamatta tarkertumistani hissien kaiteeseen ja yrityksiäni olla luhistumatta lattiaan. Pakokauhu kiertyi ympärilleni puristavana.

Sydämeni kamppaili minun, ja itsensä puolesta, mutta pikkuhiljaa se alkoi uskoa jäävänsä tässä lajissa häviölle. Vahva juoksutettu sydämeni, ei kestänyt nähdä nuoren miehen olemusta edessään, vaan alkoi antaa hätäntymisen merkkejä, pakahduttava jumputus tiheni ja pian tunsin, että keuhkoilla ei ollut tilaa avautua, rintaa pisti ilkeästi. Jatkuva jyskytys ilmoitti, ettei kaikki ollut kuten piti. Hengitykseni kiihtyi enkä voinut estää aivojani saamasta pelon signaalia.

Koitin rauhoittaa itseni, siinä onnistumatta. Mitä voi sanoa mie-

helle, jota on kolme vuotta palvonut kuin pyhää lehmää, anteeksi ilmaus, mutta en olisi antanut pienimmänkään inisevän otuksen laskeutua häntä häiritsemään, saati kenenkään työpaikalla.

Kuinka monta kertaa olinkaan kuullut hänestä juttuja, niin yhden illan kertomuksia, yhden illan tuttavuuksilta. Miten kukaan voi kertoa kenestäkään, hänet illalla baarissa tavattuaan, ja yövyttyään hänen kanssaan, ettei hän ollut luotettava, ihan viisas, ihan tekojensa tasalla? Mitä kukaan tiesi, yhden vaivaisen illan hänen kanssaan istuttuaan? Ei mitään, mikä antaisi oikeuden heitellä kivillä.

Vailla uskoa pelastuksesta seisoin lähempänä häntä kuin koskaan aiemmin, enkä pystynyt ilmaisemaan mitään. Peilistä näin kuinka hän kurtisti otsaansa ja kuulin hänen puhuvan minulle . Sanat tulvivat raikastaen oloani, mutten saanut sanotuksi mitään järkevää.

-Näemmä ollaan jääty kiipeliin! Kai lauantait on samanlaisia päiviä kuin muutkin, kyllä joku kohta tulee. Häilytyksestä menee korkeintaan vartti, ja ne on täällä.

Jos olisin voinut kertoa, kuinka olin toivonut saavani olla kaksin hänen kanssaan, olin kuunnellut häntä ruokalassa ; hänen naurunsa pulpahteli pöytäseurueen keskellä kuin raikas puro, sanat solahtivat ja asiaseikat, ne olivat aina paikoillaan. Kuinka voi noin nuori mies , melkein poikanen, omata tuollaisen sanavaraston, tuollaisen tiedonhalun, tuollaisen elämänilon. Jospa hän opiskeli.

Iltaisin näin valon hänen ikkunassaan, näin hänen lukevan hyvin intensiivisesti, jotain.

-Hmmh, , kai me saadaan apua kohta. Sain vaivoin jotain suustani. Mikä ihme minuun meni, enkö voinut käyttää tilaisuutta hyväksi, ja ottaa hänestä selvää! Olisi tuhannen taalan paikka, kuten isällä oli työasioissa tapana sanoa.

-Minusta teidän kannattaisi istua, vaikutatte jotenkin huonovointiselta.

Kuulin huolta hänen äänessään. Oikeastaan oli ihme, etten ollut tehnyt sitä jo, minua huimasi, happi tuntui täysin riittämättömältä keuhkoilleni, olin aivan paniikissa.

-Olen hieman heikossa kunnossa, minulla on taipumusta saada paniikkikohtauksia.

-Kauheeta, voinko auttaa jotenkin? Älkää nyt vaan pyörtykö!

-Ei, en minä... Olen melko tottunut, tätä sattuu aina vain useammin. Pitäisi käydä lääkärillä, on niitä lääkkeitäkin, eivät auta.

-Soitan kyllä ambulanssin! Ette näytä oikein hyvältä.

Hän nappasi puhelimen taskustaan, ja oli hetkessä tilannut sairaauton. Mietin, kuinka kauan menisi korjaajan tuloon. Olin levoton voinnistani, ja vielä harmistuneempi, etten saanut sanotuksi miehelle mitään järkevää. Koskahan tulisi vastaava tilaisuus, ehkä ei koskaan. Aina oli muita työpaikalta lähietäisyydellä, enkä voisi vieraana ihmisenä mennä noin vain hänen pöytänsä tai lähestyä ylipäätään. Havahduin ääniin ulkoa.

-Ei sinne piru vie päse! Tarvitaan hissihuolto paikalle, joku vika kuljetussysemissä.

Huoltomieheltä kuulosti. Voi luoja, että olin joutunut hankalaan tilanteeseen! Nuoren miehen koko olemus muuttui, hän oli hetken hiljaa, ja kaivoi takkinsa taskusta Vichyn.

-Ottakaa tämä, en tarvitse sitä.

Tartuin pulloon ahnaasti, melkein hävetti, kun tajusin juoneeni kaiken.

-Minä kyllä pärjään, söin hyvin aamupalaa. Ruokalaan olin menossa, mutta tämä nyt meni tälleen... Kai ne saa huoltomiehet pian paikalle. Pärjättekö?

-Tämä menee ohi. Ja sano Mirkku vaan, ei tarvitse teititellä!

-Lari, terve! En olis ikinä uskonut juuttuvani täällä hissiin, niin uusi talo.

-Niin , no kai tämä voisi sattua missä vaan. Täällä käy kyllä hissihuolto vuosittain, kun on tällainen toimistorakennus. Outoa minunkin mielestä. -Täällä vaan jumissa ollaan!

-Hyvä, jos kestät vielä hetken. Ei kai tää voi ikuisuuksia kestää, ollaan oltu jo puolisen tuntia.

Muistan, hänen katsoneen suoraan silmiini. Olisin valinnut hississäolemisen vaikka tarjolla olisi ollut juhlaillallinen presidentin seurueessa, tai ylennys työpaikalla. Mitään näin ihanaa en ollut kokenut sitten rakastumiseni entiseen mieheeni, ja lastemme syntymän. Ja tietenkin rakkaan golf-harrastukseni, siitä en olisi valmis tinkimään kenenkään pyynnöstä.

Istuin lattialla, mieleni teki nousta ylös, noloa tällainen . Voisin yrittää seistä , mutta tiesin ennestään, että etukumara istuma-asento oli paras mahdollinen, kun kohtausta iski.

Olisi pitänyt käydä vaihtamassa ne lääkkeet, ja kuunteluttamassa keuhkot, oliko siellä tulehdus. Tai alkava astma, olo tuntui muutoinkin hankalalta, ei vain kohtausten aikana. Piti vain kestää. Ja etsiä rauhallinen olotila itsestään, ajatella itsensä selkeäksi. Piti hengittää reilusti ulospäin, pitkä puhallus kaikki ilma ulos, ja sitten rauhallista hengittelyä, ei mitään hätää. Olisipa se nyt ollut yhtä helppoa, kuin ohjeissa. Kaikkihan sen tiesivät, ei saanut antaa tunteille valtaa, piti vain olla. Olla itsensä kanssa rauhassa, pelkäämättä.

Havahduin alakerrasta kuuluvaan huutoon. -Montako teitä siellä on,? -Apua on tulossa ihan kohta

Talon huoltomies ilmeisesti, mutta poltin päreeni. -Mikä ihme nyt kestää, meitä on kaksi töihin menijää täällä, pitäisi olla jo! - Koittakaa nyt saada nämä ovet auki!

Ambulanssi kuului tulevan, olin pakotettu sanomaan vielä jotain alakertaan.

-Ei tässä nyt mitään sairaalareissua tarvitse tehdä, minulla tuo hengitys joskus reistailee, mutta se menee pikkuhiljaa ohi. On jo paljon parempi olo!

-Kyllä hänen on hyvä käydä lääkärillä. Sanokaa autoon, että odottavat. -On vielä aika heikkona, istuu tässä lattialla. -Varmasti Mirkku tarvitsee lääkärintarkastuksen!

Lari oli siis ottanut minut huolehtiakseen, mukavaa tai ei, en oikein tiennyt miten suhtautua.

Menetin tajuntani. Sairaalassa kuulin, etten ollut enää vastailut Larin puheeseen, hän oli kertonut ensihoitajalle oireeni, ja minut oli toimitettu keskussairaalaan suorinta tietä.

Ihmettelin ympäristöäni: vuodeosastolla, ei siis ensiavussa. Mitä tämä tarkoitti, eihän minua mikään vaivannut. Olin letkuissa, jokin lääkitys siis menossa. Kaksi sänkyä oli molemmin puolin omaani, niissä nukkui keski-ikäinen nainen ja ikäiseni. En varmasti kuulunut joukkoon, oli tapahtunut erehdys tai ylilyönti. Hoitaja näkyi istuvan pöydän ääressä.

-No niin, neiti on herännyt, tervetuloa osasto viitoselle. Teillä oli onnea, että sattui niin rivakka nuorimies olemaan vieressä, kun kohtaus tuli.

-Ai Lari... niin hän on todella...

-Ette olisi noin hyvin selvinnyt ilman häntä. Ja tietenkin ensihoitajaa, joka ymmärsi heti syyn huonoon tilaanne. Olette saanut sydäninfarktin, pienen sellaisen, mutta jäätte tänne osastolle kunnes lääkäri toisin sanoo. Olette nyt liotushoidossa, tarkoitan, että sulatellaan nyt sitä tulppaa, ja annetaan sydämen voimistua.

En ymmärtänyt hänen sanojaan kunnolla, tuntui, ettei tämä tapahtunut minulle, olin järkytykseltä mykkä.

-Olkaa nyt huoleti, lääkäri kävi luonanne ja tulee iltapäivällä uudelleen. Hoitelemme kollegojen kanssa teitä sillä välin. Olette tarkkailu-

huoneessa. Liisan pitäisi tulla juuri takaisin, hän on teidän hoitajanne tämän illan

Halusin vajota lakanoiden sekaan, en käsittänyt vieläkään. Eihän minua mikään vaivannut! Illasta ja yöstä en muista paljoakaan. Nukuin, ja hereillä ollessa en varmaankaan puhunut kenellekään, naapurini oli selkä minuun päin, ja toinen silmät kiinni. Meitä oli kolme yhtä hiljaista naista. Kävikö lääkäri luonani, eikö hoitaja niin luvannut? En pysty muistamaan.

Aamu toi kivun.

-Tarvitsen jotain lääkettä, sattuu rintaan, jalat ovat muusina, tämä peti on kamala nukkua! Varmasti sanoin muutakin, en tahdo muistaa. Se on varmaa, etten viihtynyt olotilassani. Halusin pois sieltä..

Letkut molemmissa käsivarsissani ja epämukavasti nukuttu yö, hiljaiset huonekaverit, ahdistava pelko omasta terveydentilasta, valtava huoli, mitä olin aiheuttanut Larille, kaikki alkoi pyöriä mielessäni, kuin myrskynsilmä, en saanut ajatuksiani mihinkään järjestykseen. Keljutti, että Larin oli tarvinnut kohdata sairastumiseni, en mitenkään halunnut olla lisäämässä hänen taakkaansa. Tiesin, että hänellä oli huolia omasta takaa. Kuinka se mies oli oikein selvinnyt kaikki vuodet pienen poikansa hoidosta, olisin halunnut monta kertaa kysyä, miten hän sai rahansa riittämään. Oliko hänellä kaikkea tarvittavaa, voisinko auttaa rahallisesti, tai muulla tavoin.

-Saatte ravinnon nyt suoneen, mutta uskoisin ettei enää kauan.
-Lääkäri antaa pian luvan poistaa nesteytyksen, kun olette noin virkeän oloinen. -Istuttekkin siinä sängyn laidalla. -Älkää tulko vain alas, teillä on ne piuhat. - Ei! Niitä ei voi irrottaa! -Liisa, heti auttamaan, tälle neidille tarvitaan nyt kaksi hoitajaa, hyvä jos riittää!

Kaiken muun olisin kestänyt kärvistellen, mutta huoli Larista pyöri mielessä koko ajan. Toivottavasti hän ei ollut järkyttynyt tai jäänyt pois töistä. Minun oli päästävä soittamaan työpaikalle. Pyytäisin sih-

teeriäni viemään viestin Larin työpisteeseen voinnistani. Olinko liian tungetteleva, että jos hän ei uhrannut ajatustakaan minulle aamun tapahtumien jälkeen. Olin hänelle uusi tuttavuus, jos niin voi sanoa. Itseasiassa , aivan vieras nainen.

-En minä minnekään karkaa. Saisinko soittaa? -Missä tavarani ovat?

-Teillä ei ollut paljon mukana, kaikki on siellä pöytänne hyllyllä.

-Mitä tämä merkitsee, puhelimeni ei ole täällä?!

-Niin, meillä on tapana poistaa puhelimet, ne häiritsevät sydänlaitteita. Saatte sen kyllä poislähtiessänne. - Mitä te hyppellette siellä? Ei, ei saa lähteä huoneesta minnekään

-Minulla on tärkeä asia hoidettavana, haluan heti puhelimeen. Mistä voin soittaa?

-Yleisöpuhelin on alakerrassa, ja te saatte kyllä puhelimen viereenne, kun kuntonne sen sallii. Te olette tarkkailuhuoneessa, hyvä neiti, ette voi nyt lähteä täältä minnekään. Liisa tule HETI tänne!

He sitoivat minut kiinni sänkyyni, sairaalan sänkyyn. Olin täynnä piuhoja ja letkuja. Mitä ne oikein vahtasivat, en voinut olla oikeasti niin sairas, kuin väitettiin. Larille täytyi saada sana, että selviän. En aikonut jäädä osastolle yhtään kauemmaksi aikaa, kuin oli pakko.

-Liisa, kutsutaanko lääkäri paikalle? Neiti on varmaan katsottava, vai?

-Tulossa on, tein hälytyksen heti. Aina kun potilas käyttäytyy itseään tai muita kohtaan vahingollisesti lääkäri kutsutaan. Tiedäthän sinä sen! -Kas kun ei ole vielä ehtinyt paikalle. Ne pitkät lounaat... . Liisa tirskahteli toiselle hoitajalle.

Kuullessani sanat mieleni teki kavahtaa pystyyn ja vaatia enemmän huomiota itselleni. Potilaan etuahan tässä ajateltiin, vai kuinka?

Kuulin käytävältä askelia . Odotin oven takaa tulevaksi lääkäriä.

Tuli hän. Nuori punatukkainen verevä nainen, olisiko kolmekymmentä täyttänyt. Halusin kysyä voimistani, mutta jäin toiseksi, huonetoverini, minua vanhempi nainen, sai kuulla sairastavansa sydämen vajaatoimintaa. Sille ei nyt voisi tehdä mitään, piti kerätä voimia ennen leikkausta.

Miten ihmeessä olin joutunut tähän tilanteeseen, minullahan oli piirimestaruuksia juoksusta ja kylämestaruuksia kymmenittäin. Entäs golf, siinä saa kulkea kilometrikaupalla pallojen perässä, ja aina kuljetin bagini itse. En mitenkään voinut olla heikkokuntoinen, saati että sydämestäni sairas.

-Päivää tohtori hyvä! Kertokaa nyt minulle, mikä minua vaivaa. Nämä piuhat ja letkut, onko näitä pakko olla näin paljon, kai voisin sentään syödä itse? Olen tähän ikään asti selvinnyt kaikesta ilman letkuruokintaa, ahdistaa tällainen!

-Hyvää päivää! Teille onkin kertynyt jo päivän aikana melkoinen kertomus, kiskoitte kaikki hoitajien laittamat piuhatkin irti. Aikamoinen tempu, en voi suositella uusimaan!

-Niin, niin, olen niin ymmälläni tästä kaikesta! Mitä minulle oikein tapahtui?

-Saitte sydäninfarktin. Siellä hississä, muistattehan? Olemme antaneet nyt vuorokauden teille ravintoa suonensisäisesti. Ja kaikki piuhat ovat kyllä teidän vointinne seuraamisen kannalta välttämättömiä. – Onko teillä omaisia, joille voimme ilmoittaa täällä olostanne? – Annan teille nyt hiukan rauhoittavaa, pieni määrä antaa aikaa lepoon. Vielä ei sovi nousta sängystä. –Joudutte olemaan vielä muutaman päivän osastolla, katsotaan huomenna tilannettanne uudelleen, ehkä voimme siirtää teidät pois tarkkailusta. –Teille tulee sitten myöhemmin lääkitys sydämen vajaatoimintaan, hoitajat antavat ohjauksen kunhan niin pitkällä ollaan. –Koitetään nyt ottaa rauhallisesti täällä, mukavampaa kaikkien kannalta, eikö vaan?

-Minä olen rauhallinen , aina olen ottanut vaikeatkin asiat vastaan viileän rauhallisesti, silloinkin ,kun mieheni lähti ulkomaanmatkalla naisen matkaan, Kanadaan, enkä nähnyt sen koommin. Soitteli ja hoiti asiaamme sieltä käsin. Eroa.- Ja lapset, ne olen hoitanut, oli lastenhoitaja kotona kunnes koulu hoiti oman osuutensa, iltapäiviksi palkkasin vielä lastenhoitajan. Mitä sanotte, enkö osaa ottaa asioita kyllin rauhallisesti, mitä!

-Teille ei ole hyväksi kiivastua, en pidä sitä suotavanakaan. Halusitte soittaa, joku lapsista? Voimme järjestää teille puhelimen , kun siirrytte viereiseen huoneeseen. Sitä odotellessa puhelut hoidetaan kansliasta. Hoitajat ilmoittavat omaisille, kun annatte nimet tai numerot. Voisimmeko soittaa jollekulle lapsistanne, ihan jo tiedottamisen vuoksi?

-Ilmoittakaa toki, nimet annan, mutta puhelinnumerot joudutte etsimään. Minulla ei ole heille asiaa, kun ei ole ollut heilläkään, kohta kymmeneen vuoteen. Asuvat muuten perheineen kaikki maalla, kaupunkielämä on liian kiivasta ,sanovat. Minä se hoidin heille rahat joululahjoihin ja lähetin synttärirahaakin lapsenlapsille, täysi-ikäisiksi tuloonsa saakka. Yhteydenpito oli yhtä säännöllistä, kuin minun rahalahetykseni, siihen se sitten tyssäsi minun ja jälkikasvuni yhteiselo. Olisi mukava olla osana heidän arkeaan. Se ei vaan ole niin .

-Tämä on sitten tällä selvä, saatattehan saada vieraita, jos he tietävät teidän olevan täällä. Katsotaan sitten huomenna sitä huoneen vaihtoa. -Ja mites täällä sitten jaksellaan?

Huoneessa oli kolme sydämen vajaatoiminnasta kärsivää potilasta, minä yksi heistä. Olisin antanut mitä vain saadakseni olla terveen kirjoissa, toivoin, ettei arkeni muuttuisi paljon infarktin johdosta. Miten työkuviot, hyvänen aika, joutuisinko pois työstäni?! Larin halusin nähdä ainakin, jos saisin hänelle nyt sanan, olisi oloni paljon parempi. -En pyytänyt hoitajia soittamaan sihteerilleni, liian monimutkaista selittää.

-Hei ! Voinko tulla sisään?

-Lari, tämäpä yllätys, miten ihmeessä...

-Kyselin ambulanssinkuljettajalta, minne ne sinua vie. Muu olikin ihan helppoa. Tiedätkö, että olet aivan erityisen hyvässä hoidossa? Täällä on Suomen parhaat sydänspecialistit ja hoitajat samaa luokkaa.

-Niin varmaan on... Onpa ilo nähdä sinut täällä, ihan tykyttelee sydänelästä. Siis nyt tuntuu mukavasti, ei ahdistaa tai pakota mihinkään suuntaan...ymmärrät kai.

-Ymmärrän! -Hienoa, että selvisit! -Pelästyin, ihan todella... Ei ole kokemusta tällaisesta.

-Ei minullakaan, mutta lupaan, ettei tule tavaksi. Hissistä en sanoisi samaa, kai se jo kulkee?

-Kulkee, mutta hassuinta on, että olen ravannut rappusia eilisen jälkeen. Jäi kai joku pieni pelko..

-Voisit kuule kulkea niitä rappusia minunkin puolestani! Kun pääsen täältä, otan tavaksi kivuta päivittäin portaita, yksi askel kerrallaan; aamulla koko kerroksen ylös, tauolle ruokalaan alas, ylös töihin, ja alas kotiin. Se tekee neljä kertaa. Varaan vain hiukan aikaa uudelle harrastukselleni, ehkä golf saa hetkeksi jäädä.

-Minusta saat lenkkikaverin. Tavataan portaissa!

KÖYHÄNÄ, NÖYRÄNÄ JA NAIMATTOMANA
Armi Hirsimäki

VASTAANOTTOTILAN TUOMA HELPOTUS

Uudessa asuntolassa oli helpompi vastaanottaa asiakkaita myös ulkopuolella aamupäivystyksen. Vastaanotolle pääsi pääoven kautta. Silloin oma väki voi käyttää keittiön rappua. Annoin sille arvoa, että työn ja perhe-elämän voi erottaa toisistaan. Asiakkaat vapautuivat kiusaantumisen tunteesta, jota kokivat asioidessaan keskellä hoitajansa kotielämää.

Ihmiset halusivat seisoa pistosta annettaessa kuten ennekin, vaikka olin hankkinut rahin makuuasentoa varten. Niin sekin mies, jolle annoin reseptin ohjeen mukaisesti minulle outoa lääkettä. Hupsis! Potilas kaatui yhtäkkiä ja minä päälle ruiskuineni, jonka olin ehtinyt juuri irrottaa miehen istumalihaksesta. Pyörtyminen meni nopeasti ohi ja mies vähätteli tapahtunutta, mutta minä en. Soitin kunnanlääkärille,

vaikka hän ei ollut lääkettä määrännytkään.

– Se aine on pistettävä erittäin hitaasti. Katsele vointia jonkin aikaa ja ota yhteyttä, jos oireita ilmaantuu, hän neuvoi.

Reseptissä olisi pitänyt olla tarkat ohjeet. Seuraavilla kerroilla lääkkeensaaja pani pitkäkseen rahille ja sai kärsiä kirvelevän aineen hitaasta pistämisestä.

Reseptin ohjeen vaillinaisuudesta johtui myös vanhan naisen sairauden vääränlainen hoito.

– Kuinka Te jaksatte? kysyin, kun istuin hänen viereensä linja-autossa.

– Kävin lääkärissä. Kumman lujassa se on paranemisen alku. Luulisi kivun vähän helpottavan, kun pullo on kohta tyhjä.

Aioin pyytää naista poikkeamaan vastaanotolleni. Mutta samassa huomasin kuinka hänen oikea kätensä oli porkkanankeltainen.

– Iskiasta lääkäri sanoi sen olevan ja antoi sellaista mönjää, joka värjää kädet. Olen kyllä koettanut pestä kaikilla konsteilla, mutta lujasti se näkyy istuvan. Kaipa kulumalla lähtee.

– Minä tulen teille saman tien ja katsotaan mitä voimme tehdä, sanoin, kun olin lähes varma, mitä oli tapahtunut.

Autolta oli vain lyhyt matka, mutta tuskan takana oli siitäkin selviytyminen. Vanhus riisui takkinsa ja kehotti minuakin asettumaan taloksi.

– Korkki oli niin lujassa, että siinä oli konsti saada se auki, nainen puheli ja jatkoi: – Katso, reseptissä lukee selvästi kerran päivässä kaksi millilitraa lihakseen.

– Kuinka Te sitä laitoitte ja kuinka paljon?

– Lorautin kämmenelle sen verran, että aina riittäisi määrätyiksi päiviksi ja hieroin takapuoleen.

– Katsotanpa sitä takapuolta.

Vanhus paljasti kankkunsa. Se oli sanavärinen kuin käsi. Lupasin soittaa kotoa lääkärille ja hankkia uuden lääkkeen. Kävisin pistämässä annoksen joka päivä. Tulon tietämään, ettei vanhus ollut koskaan nähnyt ampullia, jonka kumikannen läpi lääke vedettiin ruiskuun.

Minä, ammattilainen, hän iäkäs potilas, olimme samassa tilanteessa. Hänen reseptiinsä olisi tarvittu lisää vain sana 'pistoksena'. Minun vastaanotollani käyneen miehen reseptiin olisi tarvittu kaksi sanaa: 'erittäin hitaasti'.

KUNNANLÄÄKÄRI SAIRASTUNEEN APU

Pyrimme pieneen mökkiin. Koira haukkuu, ei laske meitä rapulle asti. Valot syttyvät. Vanha nainen avaa ulko-oven.

– Luoja, tohtoriko se siinä? Tulkaa sisälle. Ehdimme jo panna nukkumaan, kun teitä ei kuulunut ihmisten ajoissa.

Potilas makaa huoneen perällä. Lääkäri menee hänen luokseen tervehtimään.

– Katsotaanpas mistä on kysymys.

Lääkäri kyselee, taudin kulku tulee selville.

– Minä annan teille lähetteen vanhainkodin sairasosastolle. Voin siellä käydä seuraamassa vointianne ja antaa hoito-ohjeita.

Sairas on toivorikas, kun lääkäri paneutui hänen vaivoihinsa.

Vanha nainen, potilaan äiti, keittää kahvia, kattaa pöytää.

– Tulkaas kahvipöytään. Tein teitä varten kakunkin.

– Hyvää on, kehumme.

– Ottakaa, ottakaa lisää.

Me otamme. Minä saan helppotekoisien murokakun reseptin, johon rasva laitetaan kuumana.

Kakun tarjoaja kertoo elämästään leskenä ollessaan. Hän hankki talvisin elatusta puita ajamalla, kuskasi jopa tukkeja isäntien hakkuilta lanskapaikoille.

– Arvatkaas tohtori, kuinka sitä oltiin puettu? No ette varmaan tiedä. Silloin naiset käyttivät pitkiä hameita, paitoja ja alushameita, mutta ei minkäänlaisia housuja.

Samassa harmaahapsinen vanhus nostaa hamettaan yli polven, lätkäisee muutaman kerran reiteensä ja kertoo tullessa toimeen ilman niitä vekotuksia. Nauramme kaikki hyvälle esitykselle. Pikkutunneilla lähdemme kotiin. Oli siinä taas tohtorille tapaus, tutustuminen kansan syvien rivien entisajan ankaraan elämään.

Tekstit ovat katkelmia omaelämäkerrallisesta teoksesta 'Köyhänä, nöyränä ja naimattomana'.

RIKSUSTA POIS
Marketta Hölttä

Mustat pilvet roikkuivat painavina, ne olivat kuin suuri kansi maiseman yllä, meidän ja taivaan välissä. Kansi tiivistyi ja laajeni, se laskeutui pikkuhiljaa alemmas ja alemmas ja laukesi lopulta rankaksi ukkossa-teeksi. Volvo Duetin tuulilasinyyhkijät taistelivat taivaalta tulevaa vettä ja autojen roiskuttamaa rapaa vastaan. Niiden tasainen nakutus etulasin kovettuneisiin tiivisteisiin toi mieleen liian nopeasti käyvän kellon. Ilta pimeni äkkiä, oli elokuu. Nenä kiinni tuulilasissa yritin erottaa ojan ja tien reunaa. Käteni puristivat rattia, ajoin ensimmäistä kertaa pimeässä.

Vieressäni istui lähempänä neljääkymppiä oleva mies, sitä sanottiin Jussiksi. Isokokoinen, musta rasvaletti, finniä arpeuttama iho, päällä kauhtunut musta puku. Jalkojen välissä auton lattialla sillä oli ruskea nahkasalkku. Samanlainen, mihin mutsi pakkasi aamuisin fajalle kahvilla täytetyn Airamien termospullon ja eväsleivät.

Jussi kaivoi salkustaan esiin yhden tähden jallupullon, otti välillä

huikat ja poltti ketjussa. Se hölötti yli-iloisena tauotta jotain typerää, kunnes siitä tuli tuppisuu. Kait se huomasi, ettei sen rasvaiset vitsit meitä kiinnostaneet. Me ei oltu sanottu Dianan kanssa sanaakaan Rik-susta lähdön jälkeen.

Diana, paras kaverini, oli kertonut aikaisemmin, että Jussi välitti monenlaista tavaraa ja palvelua, avusti omien sanojensa mukaan myös pulaan joutuneita naisia. Eikä kukaan tuntunut tietävän sen sukunimeä eikä osoitetta, ei edes se itse.

Diana istui takapenkillä. Sekin poltti ketjussa. Auto oli harmaana savusta, ikkunoita ei voinut sateen takia pitää auki. Dianalla oli päällä Marimekon kankaasta tehty värikäs telttamallinen hame ja musta villatakki, jalassa kusiluistimet. Vaaleat, pitkät hiukset olivat sekaisen näköiset ja se näytti väsyneeltä. Meikkiä sillä ei ollut. Se oli ihan erinäköinen Diana kuin vielä pari kuukautta sitten.

Kello näytti vähän yli yhdeksää tankatessani bensaa Oriveden Essolla. Siitä eteenpäin Jussi neuvoi suunnan. Ajoimme metsiä halkovia pikkuteitä kirkonkylältä johonkin pohjoisen ja idän välille. Sade oli syövyttänyt sorateihin ämpärin kokoisia reikiä. Niitä oli mahdoton havaita etukäteen. Kun pyörät osuivat kuoppaan, tuntui kuin mikään ei olisi vaimentanut penkin iskua auton runkoon. Vanhan volvon räminä jatkui vielä kauan hyppyjen vaimennuttua.

– Näillä teillä vielä vähän aikaa, niin puoskaria ei tarvita, Vai onks tää joku samaan hintaan sisältyvä esikäsittely? Diana kysyi ilmeettömällä, matalalla äänellä.

– Ei kai neiti valita? Jussi kysyi epäuskoisella, uhkaavalla äänellä.

– Turpa kiinni tai kerro sentään mihin helvettiin me ollaan menossa? Diana huusi äänellä, joka ylitti auton räminän ja ukkosen pauhun.

– Perkele, tuki itte turpas! Et kait sä niin dorka saatana oo että luulet näitä juttuja hoidettavan jossain kaupunkien sairaaloissa. Nyt

kuunnelkaa tarkkaan! Jos joku jostakin syystä sattuis joskus kysymään, niin te kumpikaan ette sit muista tätä tietä koskaan ajaneennekaan. Onks selvä?

– Selvää on, myönsin.

– Ota jallua ja ymmärrä olla kiitollinen. Sun takia tällä reissulla ollaan, Jussi sanoi täysin itseensä tyytyväisen miehen äänellä ja ojensi pullon Dianalle.

Kuulin Dianan juovan pullosta ja kuvittelin ymmärtäväni sen siinä raivon kun se tiesi olevansa vielä muutaman tunnin Jussin armoilla.

Metsää riitti, jossain mutkassa saattoi auton valoihin osua kaistele peltotilkusta. Olimme kääntyneet useita kertoja oikealle ja vasemmalle, teille joilla ei ollut nimiä eikä viittoja ja ohittaneet lukuisia samannäköisiä, puoliksi lahonneita maitolaitureita metsäisten teiden risteyksissä. En olisi löytänyt omin nokkinieni takaisin Orivedelle.

Vihdoin Jussi kertoi että perillä ollaan. Olimme kääntyneet kuusten välissä kulkevalle hiekattomalle metsätielle. Sen päässä auton valoissa häämötti valtavien kuusten ympäröimä matala mökki.

– Kaiva rahat, mä meen hoitamaan nää alkutoimet. Sä jäät vielä atoon, Jussi sanoi pomon äänellä Dianalle.

Sytytin röökin ja astuin ulos, oli pakko jaloitella. Maan peitti paksu neulasmatto, melkein talossa kiinni olevan kuusen alla kyhjötti hylätyn näköisenä vihreä Datsun. Sade sammutti röökin. Siirsin auton ison kuusen alle, niin että kuljettajan paikalta oli suora näkymä mökin ovelle. Avasin ikkunan ja sytytin uuden tupakan. Se maistui hyvälle ja teki musta kokonaisen. Kun vedin kunnolla henkoset, tuntui kuin olisin kiinnittänyt itseni tukevasti tähän tilanteeseen, tajunta kirkastui, hermostuneisuus ja ajonaikainen jännitys laukesivat.

Kaksi naista tuli ulos mökistä. Ei ollut vaikeaa arvata kumpi niistä oli puoskaroitu, kumpi asiamies. Datsunin moottori hurautti käyntiin, pakoputki alkoi tupruttaa savua. Nuorempi naisista näytti epäonnen tiivistymältä; sillä oli lyhyet, hapanneulat askeleet, se veti päätään hartiotien väliin ihan kuin olisi halunnut piiloutua tältä maailmalta. Vanhempi käveli vakaasti pää pystyssä, varmana ja hymyisin. Sade ehti liimata niitten hiukset poskiin ennen kuin ne ehti Datsuniin. Nuorehko mieskuski päästi onnettomalta näyttävän takapenkille, hyväntekijän näköinen hymysyö meni kartanlukijan paikalle.

Teksti on romaanikäsikirjoituksen ensimmäisen luvun alku.

ARPISIA HYMYJÄ
Maria Ilonen

Olen nukkunut päivien läpi. Olen uneksinut halki viikkojen. Valkoiset pillerit ovat tehneet vartaloni kypsäksi spagetiksi, liimanneet sen kiinni sänkyyn, valuttaneet huolet ulos vaginastani. Enää humala ei ole jumala. Ovat valkoiset pillerit, jotka vapauttavat minut tuskasta.

Sairaalassa ei saa tarpeeksi lääkkeitä. Kähvellän niitä nukkuvan naapurin kupista. Hullut eivät huomaa varkautta. Hoitajien mukaan minä olen rauhoittunut. Olen turruttanut itseni. Naurattaa vähän. Yön pimeinä tunteina naurattaa ihan saatanasti. Yön pimeinä tunteina katselen varjoja seinillä ja kuuntelen naapurin rahisevaa hengitystä, kuuntelen tulevatko painajaiset jälleen. Sairaalassa saan maata kuollessa lahnana, ei tarvitse salakkana pinkoa paikasta toiseen, särjen silmät mollottaen. On helppoa olla, kuin olisi olematta. On hulluja niin, että päitä kolistellaan yhteen. Kukaan ei katso ja jos katsoo, katsoo vain siksi, että on itse hullumpi. Mutta kuka hullun määrittelee? Toinen hullu vai lääkäri? Niin kutsuttu normaali ihminen vai hoitaja? Hen-

kilökuntakin on melko sairasta. Ne varastelevat itse nappeja lääkekaapista. Hups vaan, sinne menevät valkotakkisen taskuun, eikä kukaan tiennyt minne ne mystisesti katosivat. Eikä kukaan oikeastaan jaksa edes selvittää. Muuten ei ehtisi potilaita hoitaakaan.

Minä olen huono yksilö. Minä olen selkärangaton ameeba. Limassa lilluva säälittävä olento, muidenkin mielet myrkyttävä meduusa. En selvinnyt elämän koettelemuksista, en osannut ottaa niskasta kiinni. Vaivuin masennukseen, tainnutin pääni tokkuraan rauhoittavilla. ”Tsemppaa nyt vähän, mene vaikka lenkille!” sanoivat muut. En tsempannut, enkä mennyt.

Siitä se karuselli lähti pyörimään, kun mies jätti avaimet pöydälle ja lähti. Huusin ja raivosin, olin kuulemma sama hullu kuin aina ennenkin, ei minun kanssani kukaan voinut olla. Niin, ja koko ajan se oli teeskennellyt, kuulemma rakastanut koko ajan kymmenen vuoden taikaista tyttöystävää. Sitä, jolla oli kalastajanlakki eikä meikkiä.

Minä menin töihin. ”Eihän ero ole syy olla sairas. Sinähän olet nuori, löydät uuden ja unohdat. Hymyä nyt naamaan vain!” sanoi työterveyshoitaja ja kirjoitti kaksi päivää sairaslomaa. Mennä porskuttaisin kuin höyryveturi. Unohtaisin. Kuulemma. Niin luuli työterveyshoitaja. Se oli väärässä. Niin helvetin väärässä. Minä putosin ja putosin. Pohjalle ja pohjasta läpi ja vielä maan alle. Työterveyshoitaja oli lapion varressa kuoppaa kaivamassa.

Olen taas se tyttö, joka yritti venyä kahteen suuntaan ja oli yksin mykässä talossa. Muistan taas yksinäiset illat, kun katselin erivärisiä seiniä, joihin puheet olivat loppuneet hiljaisessa talossa. Talossa, jossa odotin kauan sitten kadonnutta isoveljeä, joka tulisi ja rikkoisi jäisen hiljaisuuden. Jään, joka ritisi liitoksistaan ja railot saattaisivat revetä koska vain. Kun minä olin kahden tulen välissä ja yritin pitää jäälautan koossa. Sitä veljeä ei koskaan tullut, sitä ei ollut. Oli vain puhumatto-

mat isä ja äiti ja minä. Viimeinen ja heikoin lenkki, joka aukesi kuitenkin vasta, kun se vieras nainen vei kaiken. Mies tanssitti vierasta naista ja oppi, mitä on rakkaus. Minä olin ollut harjoittelukappale, jolla ei tehty enää mitään. Edessä oli taas kerran tyhjä seinä, joka ei puhunut, joka paukahti eteeni ja nosti tieni pystyyn. Minun elämäni oli tyhjiä seiniä, ruskeita seiniä, mykkiä päätöksiä. Kuljin kasvottomana kaupungin kaduilla ja käänsin pääni pois, jos näin tuttuja kasvoja. En halunnut kertoa, mitä kuuluu.

Teatteri loppui aikanaan. En mennyt enää töihin. En vastannut puhelimeen. En jaksanut. Join itseni humalaan, nielin puoli purkkia rauhoittavia, viiltelin leipäveitsellä ranteita ja hymyilin verinoroille. Puolitin kivun. Ystävä toi minut sairaalaan ja sinne jäin. Se oli parasta, mitä minulle oli hetkeen tapahtunut. Ei tarvinnut enää näytellä, sai rauhassa hiippailla hulluna. Ei tarvinnut puristaa kurkustaan tuskaisia huomenia. Sinne olin aina halunnut. Sai riisua hupun päästään.

Avaan oven ja rappukäytävässä hyräilen. Ettepäs minusta päässet, paskiaiset! Itsekkäät hyväksikäyttäjät! Selän takana naurajat! Tässä minä mennä porskutan, vaikka ranteet verillä, hah. Olin raukka, en viillellyt valtimoita auki, vähän vain pintaraapaisuja. Uskalsinpas, mutta en tarpeeksi. Teidän kiusallannekin jatkan, isken kynteni lihaanne, sivallan ruoskallani selkääni. Olen lihanne sitkein piikki.

Olen päässyt sairaalasta ja minulla on vielä kaksi kuukautta sairaalomaata ja olen enemmän elossa, kuin koskaan muistan olleeni. Olen vapaa, olen joutsen, olen iloinen sadepisara joka liukuu ikkunoissa. Minun ei tarvitse enää takertua, enkä vihaa enää itseäni. Voin jäädä tai olla jäämättä.

Pikkuhiljaa alan nauttia arvista, ne ovat persoonalliset, elämän jälkiä. En aio selittää, että kissa raapaisi. Kissani on enkeli, silittää pehmeällä tassullaan, kynnet visusti piilossa. En aio selittää, että kaadu-

kännipäissäni katajaan. Kyllä tässä katajaan on kapsahdettu silti, vaikk-
en edes kuusia koskaan kurkottanut. Pieniä onnen rippusia metsästin,
ihan pikkiriikkisiä kullanmuruja. Mutta sain vain arvet. Turvonneet,
märkivät haavat. Nyt jo arpeutuneet. Sitä leikkuuveistä en unohda kos-
kaan, enkä sitä keittiön lattiaa. Veren valuessa ranteissani, minä vih-
doinkin tunsin eläväni. Tunsin! Minä tunsin jotain, vaikka edes vain
kipua.

Silitän arpiani ja hymyilen. Ne tekevät minusta vahvemman. Niitä
katsoessani minä muistan, kuinka pohjalla voi olla, kuinka syvässä mu-
dassa rämpiä. Hymyilen niille, jotka halveksivat. Olen niiden yläpuo-
lelle, ne eivät ole eläneet. Eivät ole eläneet, kuin viimeistä päivää, eivät
käyneet lähellä kuolemaa. Ne ovat vain lilluneet siinä kädenlämpöises-
sä, keveässä vedessä. Kellutelleet turvallisissa keltaisissa kellukkeissa,
joihin ovat liimaantuneet sadan ihmisen hiet ja eritteet. Keskiwertokan-
salaisia, helppo elämä, siisti huumori, ei mainittavaa eikä moitittavaa.
Minä kierrän ne kaukaa uimahallin pukukopissa.

Portaissa minä hyräilen ja hymyilen. Aurinko paistaa arpiini. Au-
rinko kuivattaa kyöneeni. Kaupan kassajonossa minä ladon juustot ja
leivät liukuhihnalle. Sanon kiitos, kun kassa ojentaa minulle ryppyisen,
likaisen viiden euron setelin. Hymyilen. Ihan vähän. Kaupan pihalla
vastaan puliukon hampaattomaan nauruun. Laukussa on vielä rauhoit-
tavat mutta aamut hymyilevät. Ujosti, mutta hymyilevät kuitenkin.

MIKON DYNASTIA
Saara Mäkipihlaja

CD-levyt täyttivät lattian television edessä. Kävelin harkitusti niiden ylitse nojatuoliin varoen kaatamasta kädessäni olevaa snapsilasia, täynnä Vana Tallinnaa. Tarvitsin virkistystä tylsässä työssä. Olin käyttänyt jo kaksi päivää levyjen järjestämiseen. Aikaisempien lukuisten muutosten yhteydessä työnsin kaiken kaappeihin. Nyt oli aika tehdä perusteellinen puhdistus.

Misse oli jostain syystä halunnut merkata omat levynsä. Pari vuotta ne olivat olleet pakkauslaatikoissa, avoimissa. Kissan pissan voimakas haju ei ollut haihtunut levyiltä. Se oli tarttunut erityisesti levyjen paperikansiin kellastaen ne. Avasin jokaisen kotelon ja työnsin nenäni melkein niihin kiinni. Tunnistin helposti puhtaat ja likaiset levyt. Ei auttanut muu kuin hukuttaa haisevat levyt fairiveteen ja repiä paperit ja pestä levyt koteloineen. Samalla saatoin järjestää ne aihealueittain: joululevyt, iskelmät, klassinen musiikki. Vaikka toisaalta tuntui siltä, etten enää haluaisi nähdä yhtään niistä. En minä niitä tarvitse. Luulin

niin. Tuntui, etten tarvitse mitään tavaroistani, mitä olen tähän mennessä kerännyt ja kuljettanut suurella kuorma-autolla uusiin koteihin.

Muuttolaatikoiden purkaminen ja uuden kodin järjestäminen oli harvinaisen vaikeaa tällä kertaa. Muutosta oli jo kaksi vuotta. Paljon heitin pois heti tultuani tänne. Kuusi kottikärryllistä papereita, jälkiä menneestä, kärräsin parin sadan metrin päässä olevaan keräyslaatikoon. Oli helppo heittää ne pois - työpaperit. Kauan kuljetin niitä mukamani. Minusta ei enää olisi opetustyöhön. Jätin kuitenkin vielä muutamia vihkoja, jotka olivat laboratoriohoitajakoulutuksesta vuosilta 1969 - 1971. Kauniisti ja siististi piirrettyjä ja väritettyjä kuvia veritaudeista. Erityisesti megaloblastisen anemian mikroskooppinen verenkuvakuva oli jäänyt hyvin mieleen niiden piirrosten avulla. Säilytin myös kirjoja, joilla ajattelin olevan historiallista arvoa.

Viisi kirjahyllyllistä jäi vielä jäljelle, kaikenlaisia kirjoja. Osa tavaroista oli pakkauslaatikoissa. En jaksanut niitä purkaa. Entä jos ne täytyy taas pakata ja lähteä jonnekin. Tarvitsenko niitä enää? Parasta olisi viedä ne suoraan kaatopaikalle tai kirpputorille. Olisiko helpompaa, jos aloittaisin kaiken tyhjältä pöydältä? Ei mitään muistoja menneestä.

Olin ottanut tavoitteeksi purkaa ainakin yhden laatikon päivässä. Joskus se ylittyi ja joinakin päivinä en saanut yhtään tyhjennettyä. Nämä lautaset ostin Oulussa, kun muutin sinne ensimmäiseen työpaikkaani Diakonissalaitoksen laboratorioon. Tässä on puolitusinaa kahvikuppeja. Saimme ne lahjaksi kun ostimme kihlat Oulussa. Muistaakseni Pekurilta. Minä sain ne itselleni, kun muutama vuosi sen jälkeen jaoimme tavaramme kahteen osaan. Miksi noitakin pitää kuljettaa mukana? Oikeastaan ne ovat kauniita, pieniä kukkia täynnä, punaista ja oranssia. Työnsin ne keittiön kaapin ylähyllylle perimmäiseksi. Tuskin käyttäisin niitä enää.

Arabian astiasto, Artrica Tiara. Ihastuin sen pelkistettyyn yksinkertaisuuteen. Keräsin astiaston vähitellen, yhdestä tilistä pari kahvikuppia

tai lautasta. Ne olivat parempia tilaisuuksia varten. Käytin niitä harvoin. Yleensä laitoin pöytään kirpputorilta ostamiani eriparin astioita. Ne olivat persoonallisempia. Tuona aikana heti työhön mentyä oli tapana kerätä kaikki kodin tarve-esineet, kuin kapiot tulevaa perhettä varten. Laboratoriohoitajakoulussa ollessani virkkasin kurssikavereiden kanssa pitsejä lakanoihin. Ostin pakan valkeaa lakanakangasta ja ompelin ainakin kymmenet lakanat. Osa on ollut aivan käyttämättömänä äidiltä perityn piirongin laatikossa. Värilliset pussilakanat valtasivat niiden paikan. Voisinhan joskus ommella yhteen yhden pitsisen päällyslakanan ja aluslakanan. Siitä tulisi ihan hyvä pussilakana. Ehkä joskus.

Verhojen alla pahvilaatikossa oli ompelurasia. Sain sen itselleni äidin kuoltua. Se oli tehty ohuesta vanerista. Saranat olivat lähteneet jo aikoja sitten. Minun muistiaikani siinä on ollut isän tekemät ehkä hevosen suitsinahkasta tehdyt saranat, naputeltu pienillä nauloilla kiinni. Pohja on myös joskus irronnut. Se on laitettu ohuella metallilangalla tukevasti paikoilleen. Vihreä maali on osin kulunut, mihin käsi on tarttunut. Kannessa on punaisia ja kellertäviä päivänkakkaran näköisiä kukkia. Tulivat kirkkaiksi kun hankasin kantta pesuaineliuksella moneen kertaan. Isä on ostanut rasian ehkä Kajaanin markkinoilta tai kiertävältä kulkukauppiaalta. Kulkukauppias tuli meille kesäisin kärryä työntäen. Kärryssä oli päällekkäin kapeita laatikoita napeille, langoille ja muille nippeille. Vieressä oli vähän suurempia tavaroita. Aina jotain ostettiin. Kauppiaan nimi oli Nyysönen. Täisi olla ensimmäisen erän Karjalan siirtolaisia.

Jokainen esine sisälsi muiston menneisyydestä. Punnitsin elämäni kulkua. Tunnelmat vaihtelivat. Väsytti. Siihenastisen elämän inventaario.

Teksti on katkelma kirjoittajan omasta elämäntarinasta.

JOULULAHJA
Leena Pursiainen

Salomon kopisteli lumet jaloistaan havuihin. Hän oli edellisenä päivänä käynyt hakemassa niitä rapunpieleen, ja katsellut samalla salavihkaa sopivan näreen, jos vaikka...

Muija tuli navetasta vähän toinen kylki edellä, kantaen maitoämpäriä ja siivilää. Pikkuisen vihlaasi, kun Salomon muisti luvanneensa viime kesänä korjata karjakeittiön muurin, että siellä saisi kuumaa vettä. Korjaamatta jäi, mutta näkyipä se maitoastioitten pesu hoituvan tuvassakin.

Se romisteli astioita hellan kupeella, pusersi siivilävanusta viimeiset maitotipat kissankuppiin ja holautti ämpäriin kattilasta kiehuva vettä. Näppärästi siltä kaikki kävi, ja ainoat hetket valveilla ollessa, kun se oli paikallaan, olivat ne kun se tikkusi sukkaneuletta keinutuolissa. Silloinkin sen kädet kävivät kuin vispilät.

– Pyryä tekee illaksi, Salomon sanoi jotain sanoakseen. Hiljaisuus

kävi korviin. Olihan se toki itsekin illalla nähnyt kehän kuun ympärillä. Salomon tiesi, mistä se olisi tahtonut puhua. Kortti oli vielä ikkunanpielessä, kärpäset olivat tehneet tipluja Eduskuntatalon päälle.

Se vilkaisi häneen, työnteli vuokia uuniin ja asetteli maitoastiat tavallista huolellisemmin ylösalaisin jakkaralle. Salomonin oli lähdettävä ulos.

- Mihinkä se nyt, muijan äänessä oli pientä hätää.
- Saunaan puita.

Nainen vilkaisi ohikulkiessaan ikkunaan, kunnes näki harmaan savujuovan nousevan vähän kyttyrässä seisovan saunan piipusta ja sekoittuvan lampaanvillanvärisiin pilviin. Hän lisäsi puita lieteen ja alkoi kantaa jouluruokia eteisen komerosta tuvan pöytään.

Saunassakaan ei puhuttu. Mies ripsi vettä kiukaalle ja ähki paremminkin tottumuksesta kuin mielihyvystä. Nainen pesi pitkän tukkansa, puristeli siitä veden ja veti saunatakin ylleen. Ovella mennessään se kumminkin sanoi:

- Jätä pellit kiinni, jos se kumminkin vaikka tulee.

Ei se tule, kun ei tullut viime jouluksi eikä juhannukseksi. Mutta olkoon pellit kiinni, ehtii ne avata aamullakin.

Sisälle tullessaan mies nosti nurkan taakse piilottamansa kuusen tupaan. Naisen kasvat värähtivät, viime jouluksi ei kuusta tuotu. Hän muisti ne joulut, kun tyttö oli sirkuttanut juttujaan sitoessaan kuusen oksiin koristeita, omenoita ja välkkyvää nauhaa. Nyt oli vain ikkunanpielessä kortti, jossa luki: "Älkää huolehtiko, pärjään kyllä. terveisin Pirjo."

- Seh, syömään, vaimo kehotti.

He söivät hiljaisuuden vallitessa. Astiat pestyään nainen istui keinu-
tuoliin ja hyrähteli puoliksi häpeissään enkeli taivaan sanoja. Mies löi taas karvareuhkan päähänsä ja sanoi menevänsä ruokkimaan hevosen.

Pihassa hän jäi pitkäksi aikaa katselemaan kujan päähän. Oli alkanut sataa lunta. Tie olisi kohta tukossa. Viimeinen linja-auto menisi ohi tunnin päästä.

Se oli jättänyt kinkun ja laatikot pöytään, niin kuin ennen. Salomon veisti sianlihasta siivun leipäpalasen päälle ja jäysti sitä jäljellä olevilla poskihampaillaan. Muija ei näyttänyt osaavan rauhoittua, se teki asiaa eteisen puolelle, katsomaan ikkunasta ulos, kun ei tuvan ikkunasta kehdannut. Lopulta se riisui leningin päältä ja pujottaui flanelliiseen yöpaitaansa. Nyt taas Salomon kuljeskeli edes takaisin, asiaa tehden kävi vilkaisemassa paljonko ulkona pyrytti. Lopulta hänkin riisui sarkahousunsa ja heitti selälleen nurkkasänkyyn.

Silloin ulko-ovi kävi. Pyryn keskeltä tuli luminen ihmishahmo, joka pudotti nyssäkät kädestään lattialle ja raivasi pöydän reunalle tilaa laskien sylistään suuren kääron lanttulaatikon ja rosollikulhon keskeen. Nainen nousi vikkellästään sängystä ja ääni oli itkunvireinen, kun hän alkoi päivitellä tyttären kotiintuloa.

Samaan hengenvetoon hän toimitti vielä lämpimänä olevan saunan ja jouluruuat, senkin, että isä oli tuonut kuusen kuin tyttären kotiutumisen arvaten. Tuntui kuin koko päivän puhumattomuus olisi nyt purkautunut.

Tytär riisui lumisen takkinsa ja alkoi purkaa nyyttiä pöydällä.

– Joululahjanko toit, isä kysyi leikillistä sävyä tavoitellen.

Tytär vilkaisi vanhempiinsa, vastasi sitten:

–Toin, tässä joululahja.

Nyytin sisältä paljastuivat mustat pienet kasvot. Aurinkoisen hymyn keskeltä loisti kaksi vitivalkoista riisiryynihammasta.

MONSIEUR BIGOT
Ria Tuomas-Kettunen

Kesä muualla, poissa ahtaasta. Edessä kuukausien vapaus elämästä, joka tukki ilman ajoittain niin, että yöllä oli herättävä varmistamaan, että elää. B, I, G, O, T. Kirjaimet suussa kuin vastairtoavien maitohampaiden hento heilunta. Irtoaisiko joku kirjaimista? Niistä edessä olevien kuumien öiden hotellien nimien kirjaimista? Räikeiden ravintoloiden ruokalistojen koreista sanoista?

Mies oli vaarallisen komea. Juuri sellainen, joita tulisi välttää viimeiseen asti. Vaan mitä tekee nuori nainen naiseutensa kynnyksellä, kun ei edes merkkejä tunne. Tienviittoja. Ohjaavien valojen merkityksiä.

–Veuillez venir voir la vue exceptionnelle, mademoiselle. Tellement exceptionnelle.

Ja olihan näkymä kaunis. Valtava avara ikkuna auki Pariisiin. Esteetön näkymä uuteen maailmaan. Seikkailuun, josta nainen ei tiennyt vielä mitään mutta hänen ihonsa tiesi jo nyt, vaikka mitään ei vielä

ollut. Mies seiso vierellä hiljaa. Ei luonut katsettakaan naiseen mutta riisui hänet mielessään joka ainoalla rauhallisella henkäyksellä. Hiljaa. Lempeästi mutta varmasti. Tasaisen epätasaisesti. Juuri niin kuin pitää.

– Jotain jäänyt? Ei kai...?

– Si, si, mies sanoi puhelimeen äänessä rauhallisuutta, joka tuntui naisesta niin tuoreelta, jotenkin uudelta, kutkuttavan arvaamattomalta. Kyllä, hän oli unohtanut rannerenkaansa toimitusjohtajan toimistoon. Olihan asiallista poistaa äänekäs koru työhaastattelun ajaksi. Mutta mikä oli saanut hänet unohtamaan tuon korun juuri tämän miehen neuvottelupöydälle odottamaan löytäjänsä? Kirkumaan merkkinä tyhjälle pöydälle: hae minut, etsi minut, ota minut? Koru odottaisi. Odottaisi herkeämättä, kunnes nainen sen noutaisi. Sen nainen sentään tunnisti miehen äänestä, joka oli jo uinut hänen uniinsa ilman, että nainen sitä ymmärsi. Puhumattakaan, että hän olisi osannut löytää miestä uniensa paljastavistakin piiloista.

Ne olivat ne liinat, taskusilkkit. Keltaiset, punaiset, joskus vihreätkin, jotka istuivat ryhdikkään epäryhdikkäästi miehen rintataskussa. Nainen kuvitteli mielessään, että mies asettelisi liinat paikalleen heittämällä nuo silkkiset värit ilmaan ja siitä suoraan ripeällä käden liikkeellä mies nappaisi milloin minkäkin värisen liinan paikalleen juuri niin kuin sen kuuluisi olla. Hiukan huolimaton mutta tarkkaan ajateltu. Juuri sopivasti viettelevä, kipeästi luokseen imevä.

Rannerenkaat eivät odottaneet naista toimitusjohtajan sihteerin vastaanottotiskillä. Oli mentävä sisään siitä samasta ovesta, josta oli menty katsomaan esteetöntä näkymää yli Pariisin ja unohdettu rannerengas neuvottelupöydälle. Mies käännähti tirs kuvalla tuolillaan tahallisen huolimattomasti jättäen ilmaan harkitun katseen, jotta nainen ymmärtäisi ettei tästä paeta. Juosta kotiin takaisin koulunpenkille, äidin syliin, isän viereen. Mies pyysi istumaan hetkeksi, hänellä olisi

asiaa sihteerilleen. Ei menisi kuin hetki, un instant, s'il vous plait, mademoiselle. Nainen jäi kiihkeästi kuiskivaan huoneeseen yksin. Hän ei erottanut itseään huoneesta, sen seinistä, huonekaluista tai miehestä, josta hän tiesi vain nimen. Bigot. Monsieur. Ja tietysti, vous, Te. Myöhemmin kuitenkin, toi, tu. Sinä ja minä. Mies palasi pian ilman rannerenkaita. Oli väistämättömän selvää, että he kaksi siirtyisivät korttelin sympaattiseen lähikahvilaan. Mais bien sur, mademoiselle! Olihan Monsieur Bigot sentään sen velkaa vaivatessaan mademoisellea saapumaan jälleen näinkin kauas sieltä, missä nainen tapasi opiskella ja viettää aikaansa.

Hissi oli yhä pieni. Vielä pienempi kahdelle. Erityisesti yhdelle itsensä särkyväksi tuntevalle naiselle mutta ei miehelle, joka tiesi mistä piti, missä silmä lepäsi ja kuinka sen saisi itselleen, vaikka vain lainaksi. Mutta silti, saisi. Vankalla kokemuksella, keinoja kaihtamatta. Hissi oli hidas. He eivät sanoneet mitään. Nainen ei osannut ja mies tiesi, mikä puhui, soi, kauniimmin. Ajoitettu silmäys, hiljaisuus ja sitten... rannerenkaat! Mies tapaili naisen rannerenkaita taskussaan. Rohkeasti mutta vain kahdesti. Nainen punastui, yritti sanoa jotain mutta mies keskeytti ja antoi hiljaisuuden laskeutua heidän väliinsä kuin untuva, jonka läpi ei näe mutta jonka lomasta olisi helppo koskettaa.

– C'était en expres, Mademoiselle, n'est-ce pas? Une belle paire de bracelet laissez sur ma table comme ca... Ei, ei nainen ollut jättänyt koruaan tarkoituksella! Mutta nyt oli jo liian myöhäistä, sillä Pariisi, nuo värikkäät taskusilkki ja miehen kaihtamattomuuttaan haukkova katse oli jo vienyt naisen pois entisestä. Viattomuus jätti vaatteensa siihen, haihtui pois jättääkseen naiselle uutta tilaa pujottaa kätensä rannerenkaaseen ilman, että hänen olisi enää koskaan katsottava taakseen. Nyt olisi ilmaa, jota hengittää. Niin uutta, että siitä päihtyisi, humaltuisi täysin ja vihdoinkin alkaisi elää omaakin elämää. Monsieur Bigot.

Hän oli tie siihen ihmeelliseen, josta nainen ei vielä tiennyt mitään mutta joka tulisi kasvattamaan naisen sisälle vahvan kaipuun. Ja intohimon, intohimon josta nainen oli ehkä joskus kuullut mutta, jota hän ei vielä koskaan ollut kokenut. Nyt tämä kaikki oli hänen helisevässä rannerenkaassaan lähes ventovieraan miehen taskussa, miehen, josta pian tulisi hänen ihonsa intohimon kompassi.

“KEVÄÄN LAPSI”
Antero Vartiainen

Meillä eletään nuukasti, mitään ei laiteta haaskuuseen. Kun äiti keittää perunoita, perunan hidut laitetaan talteen, ja kun ei meillä täällä ole elukoita, niin kuin oli siellä mistä muutettiin, ei kanoja, possuja eikä lehmiä, hidut viedään naapurin vanhalle mummolle, Huupposkalle.

Hänellä on pieni navetta, harmaasta tiilestä muurattu, rappaamaton, kuin keskentekoinen. Siellä mummolla on yksi lehmä ja liuta kanoja. Navetassa on talvella lämmin kostea ilma, joka lehähtää naamalle, kun astuu sisälle. Lannan hajua ei tuntunut nenässä paljoa, jos ollenkaan. Mummo pitää navetan siistinä ja heittää lannat ulos sontalukusta riittävän usein. Kanamunat me ostamme mummolta. Niiden kanojen munia, joille viemme perunankuoret ruuaksi. Huupposka on vanha, ainakin 70-vuotias. Kanamunien haku alkaa siitä, kun menään navettaan ja kerättään munat lattioilla olevista pesistä. Kanojen kotkotus tervehtii navettaan tulijoita. Kesäisin kanat ovat ulkosalla, navetan viereen rakennetussa aitauksessa, jota olin itsekin viime kesä

tekemässä veljeni kanssa. Mummo on hyvä työnantaja, maksoi 5 markkaa päivän työstä. Kerätyt munat mummo pesee tuvassa pesuvadissa likaisen näköisellä superloninpalalla. Ryppyiset kädet ovat kankeat ja liikkeet hitaat. Mutta yhtään munaa ei niistä koskaan ole pudonnut puhdistuksen aikana. Puhdistus tapahtuu aina samassa kohdin heti tupaan tultaessa, vasemmalla puolella, vanhalla jakkaralla istuen. Me munan hakijat seuraamme tapahtumaa oven suussa seisten, tai vastapäisellä puusohvalla istuen.

Onko mummolla muita vaatteita kuin kauhtunut vaalea mekko, jossa on joskus ollut keltaisia ja punaisia kukkia, nyt tuskin enää erotuvia. Tukka on ohut ja vaalea, kasvot uurteiset, kovan työn uuvuttamat ja ryhti kumarainen, mutta ajatus on kirkas. Mummo on kommunisti. Neuvostoliiton suuri ihailija. Naapurin Oskari on sosiaalidemokraatti, ja he ovat vihamiehiä.

Mummo asui yksin, yhden huoneen mökissään, kunnes kyläläisten ja etenkin vanhempieni kauhuksi ja suureksi pahennukseksi löysi itselleen poikaystävän, kirjeenvaihtoilmoituksen kautta. Heikki on komea mies, ainakin mummon mielestä. Pituutta on reilut 185 cm ja ikääkin 20 – 30 vuotta mummoa vähemmän. Tumma tukka lainehtii päässä kuin niillä kotimaisen elokuvan tähdillä, missä kameran kuvakulmaa siirtyy seuraamaan pilvien liikkeitä ja koivun lehtien huminaa tuulessa, kun elokuvan tähdet oikaisevat ruotonsa heinäpellolle, ei kuitenkaan heinäntekoon.

Heikki on liikemies, hän kauppa hautakiviä. Asiakkaansa hän löytää lukemalla kuolinilmoituksia. Heikillä on auto, sininen Moskovits-pakettiauto. Sivuikkunat ovat peltiä ja siinä on vain etupenkki. Sillä nuoripari, mummo ja Heikki, ajelevat. Tosin ajaminen on Heikillä vähän vaikeaa, hänellä on puujalka. Vasen jalka, jolla pitää painaa kytkintä on jäykkä ja hänen pitää istua keskellä penkkiä. Naapureissa se herättää

hilpeyttä ja epäilyksiä siitä, kuka auton ja bensat oikein maksaa. Närää ja pahoja puheita aiheuttaa se, kun sillä lailla yhdessä asuvat, susiparina mökissäkin vain yksi huone.

Heikillä vähän vippaa, kertoi mummo, kun Heikin mosse oli milloin missäkin tienposkessa. Viimeisin vippaus oli sen, kun mosse lankeksi naapurin Oskarin, sosiaalidemokraatin portin pieleen eikä noussut sieltä pois. Heikin ei auttanut muu kuin sahata portin tolppa poikki.

Teksti on syntynyt Santorinilla ja on osa tekeillä olevaa romaania.

“... JA TORSTI NOUTAA”

Ulla Vehmasaho

– Kaarin, tuu syömään, hain voileivät tanskalaisilta, Tiina huutaa taukoparvelta.

Siunattu Tiina! Unohdin eväät, eikä minua yleensä huvita lähteä päivällä mihinkään kuppiloihin syömään.

– Kuulitko jo, että Jampen työsuhdetta ei jatketa enää kun Tripla loppuu? Tiina kysyy.

Jaaha. Pudotuspelin ensimmäinen konkreettinen siirto on tehty. Hankemaailmassa irtisanominen on niin helppoa. Kun hankkeen rahoitus loppuu, loppuu työ. Ihmisen elo huolineen ja murheineen on määräaikaista. Tietävätköhän ne jo fuusiostakin?

– En. Mutta en ihmettele. Hannun ja Riitta-Liisan hankkeiden rahoitus loppuu myös vuoden loppuun. Ja kun uudesta ohjelmasta ei ole tehty mitään päätöksiä, on varminta pistää kaikki pihalle. Voihan ne sitten palkata uudestaan.

– Mitä sää itte meinaat tehdä? Ei ole ollut mitään puhetta, Tiina

kysyy. – Tai kai sulle aina paikka järjestyy.

– En ole vielä ajatellut, vähän tekisi mieli tehdä ihan jotain muuta. Eikä se minunkaan jatkoni mitenkään varmaa ole.

Tiina heittäytyy rennosti taaksepäin taukotilan oranssilla sohvalla ja naurahtaa: – Mee ylipääjohtajan kanssa sänkyyn niin paikka on varma. Sehän on testattu juttu!

Tiina ei ollut tätä konstia kokeillut, mutta tiesin keistä hän puhui. Ja koska juttu oli totta, se nauratti varsin vähän. Varhelahden kiinnostus naisia kohtaan tiedettiin yleisesti ja aina oli niitä, jotka käyttivät tilaisuutta hyväkseen myös toisin päin.

– Just joo.

Sitten kerron Tiinalle Torstin viimeaikaisesta käytöksestä.

– Jösses! Siinon toine! Mikset sää sano sille suoraan! Tiina pärskähtää. – Se varmaan ajattelee, että ny kun sää oot eronnu, sää oot täysin vapaata ja aulista riistaa! Yäk. Näyttää tuo korkein päättävä elin Futurecomissa olevan kulli!

Tiina on niin tohkeissaan, että en voi muuta kuin nauraa. Lupaan pörhähköityä.

– Otatko teetä, kysyn, kun olemme kaapineet viimeisetkin majoneesit lautasiltamme.

– Emmää ehdi enää, mää meen yliopistolle kuunteleen sen Tuiskun Sepon verkkopalvelututkimuksen. Meen sieltä suoraan kotiin, Olli on loppuviikon täällä.

– Näyttääkö Seppo sinun mielestäsi yliopistolta? kysyn.

Tiina katsoo kummastuneena. – Yliopistolta? No joo, onhan sillä ne samettihousut.

– Näytänkö minä?

– No et tosiaankaan, sun tukkaskin on ihan väärän punanen. Mutta jos kauppakorkee otetaan laskuihin, niin sitten ehkä. Kaikkee sää kyseletkin!

Tiina nousee, laittaa lautasensa koneeseen ja pörähtää sukkahousut leiskuen, tänään mustapunaruudulliset, alakertaan.

Minä jään vielä istumaan teekuppini kanssa. Toni sanoi kerran känripäissään, että "Mitä sääkin siellä yliopistossa luuhaat, kun et tutkin-toakaan suorita. Näytätkin jo ihan yliopistolta." En tiedä miltä yliopisto näyttää, mutta jos se näyttää Sepolta, en halua näyttää siltä.

Saan seuraa toimiston herraklaanista, Hannu, Jampe ja Kimmo, jotka käyvät taskunauriin täsmällisyydellä syömässä lounasta vuoronperään alueen kaikissa ravintoloissa, tulevat kahville. Torstikin tulee perässä.

– Hei, teidän seminaari onnistui hyvin. Aamulehtikin kirjoitti ison jutun ennen ja jälkeen. Kerrankin jotain kansantajuista, Kimmo kehaisee.

– Joo, Aamulehti oli myönteinen yllätys, vastaan.

Hienoa, että muutkin ovat huomanneet hyvän palautteen.

– Kyllä siitä oli maininta Talouselämässä ja verkkolehdistäkin. Muustakin kuin kansalaispäivästä, varsinkin RFD:stä, Torsti selventää.

– Niin oli, hyvin siitä kirjoitettiin kaiken kaikkiaan, myönnän. – Kanikin pääsi lehteen.

Herrojen keskustelu alkaa pyöriä ilmastonmuutoksessa ja päästöissä. Kuuntelen sivukorvalla heidän säästövinkkejään. Hannu on vaihtanut autonsa uuteen vähäpäästöiseen Mersuun. Uutta bluetec-teknologiaa ja optimoitu polttoaineen säästö. Tuota autoa ei kyllä ole projektipäällikön palkalla hankittu, vaimo on taas myynyt metsää. Ei Hannulla mitään hätää ole taloudellisesti vaikka työ ei jatkuisikaan. Ego kyllä saattaa kärsiä. Se, että vaimolla on rahaa, on Hannulle kova paikka. Varsinkin, kun kaikki tietävät, että rahat ovat vaimon.

Jampe, herraklaanin hissukka, kertoo opetelleensa taloudellisempaa ajoa. Testaavat kulutusta ja kilpailevat naapurin miehen kanssa. Häviäjä maksaa publi-illan. Torsti sanoo, että he suunnittelevat toisen auton

vaihtamista pienempään. Citymaasturi tarvitaan ehdottomasti poikien treenireissuja varten, mutta vaimo kyllä pääsee kauppaan pienemmäläkin autolla.

Torsti katsoo minua ja hymyilee tavalla, joka nostaa niskakarvani pystyyn.

– Mitenkäs sinä Kaarin säästät luontoa? Eihän sinulla kai ole autoa ollenkaan?

Herraklaanin katseet siirtyvät minuun.

– No bussilla kulkeminehan on todellista säästöä. Jos vain pystyy elämään ilman omaa autoa, Kimmo nyökkäilee hyväksyvästi. – Kyllä minäkin käyttäisin enemmän nysseä, mutta kun ei Kämmenniemen perämetsistä oikein vuorot osu kohdalleen.

Jätän kertomatta, että minulla on auto, texasinkeltainen kuplavolkkari leveillä renkailla, jalopuuratilla ja tummennetuilla lasilla, vuosimallia 1974. Ostin sen, kun Toni lähti. Toni ei tullut toimeen ilman autoa. Jatke tai ei, mutta ehdottoman tärkeä. Yksi suurimmista ahdistuksen aiheista. En niinkään surrut sitä, että auto ei koskaan ollut kotona silloin, kun piti käydä kaupassa hakemassa viikonlopun ruuat. Pärjäsin kyllä kävellen ja rattaiden, pyörän ja pulkan kanssa. Eikä sekään, että työnsin Sofiaa rattaissa puolentoista kilometrin matkan päivähoidon pimeässä, sateessa tai läpi metrysten kinosten, ollut pahinta, vaikka itkua väänsinkin. Jatkuva kännissä ajo oli painajainen! Pelkäsin sitä päivää, kun jotain tapahtuisi hänelle tai jollekin muulle. Mutta hullulla on hullun tuuri. Vain kerran hän sai poliisit peräänsä, mutta pääsi karkuun ajettuaan sellaista vauhtia, että poliisi ei ottanut riskiä seuratakseen. Koska kiinni ei saatu, hän sai sakot vain liikenteen vaarantamisesta ja pakenemisesta tai jostain. Ja sekin oli Tonin mielestä vain poliisin vainoa. Häntä sakotettiin, koska hänellä oli hieno auto ja hän oli tekninen johtaja isossa firmassa! Tämä oli hänen versionsa tapahtumasta kavereilleen ja varsinkin itselleen. Ja taas hän oli sankari.

– Onhan noita muitakin ympäristönsäästökeinoja, sanon. – Minä en käytä pikkuhousuja.

Torsti vetää kahvin henkeensä ja pärskäyttää niin, että Hannu saa roiskeet helmenharmaalle pikkutakilleen.

Katson klaanin epäuskoisia ilmeitä ja jatkan:

– Ajatelkaa nyt. Jos edes kaikki meidän kaupungin likat kulkisivat ilman pikkuhousuja, mikä säästö siitä tulee koko ketjussa: materiaalit, tuotantoenergia ja päästöt, kuljetukset ja niiden päästöt, pesu, energia, pesuaineet ja vesi, hävittäminen...

Herrat vilkaisevat toisiinsa vaivaantuneesti, pitäisikö nauraa vai ei. Minä nousen ja lähden. Vetäisen kiusallani vielä hameen helmaa alemmaksi. Tunnen kuinka neljä silmäparia seuraa tiiviisti. Siinähan miettitte!

Oikeasti minä kuljen usein kotona ilman pikkuhousuja. Joskus pysäkillä tarkistan, että muistinko lähtiessäni pukea ne päälleni. Kerran vappuna teimme “Pennejä taivaasta”-retken Tonin kanssa. Lähdimme harjuun kuohuviinin kanssa. Minulla vain mekko päällä. Urheasti sinnittelimme kilometrin verran. Olin mahlassa varmaan polvia myöden kun viimein heittäydymme sammalille tavoitteenamme seitsemäntoista orgasmia lämpimässä keväisessä auringonpaisteessa. Kuohuviinin kera.

Mahanpohjaa vihlaisee. Varpunen on syönyt kesäeineensä jo ajat sitten. Nälissään raukka työntää nokkansa siiven alle.

– Kaarin, sipsutatko tänne minun huoneeseeni, tehdään huomisen ohjausryhmän agenda, Torsti huudahtaa. Ääni on kuin paistettu vaahtokarkki, tahmainen ja venyvä.

Nyt tuli tuo vonkaisu pahaan paikkaan. Minulla on huutava ikävä miestä, mutta hei kamaan, minun ehdoillani! Minulla ei ole pienintäkään halua olla työkavereiden kosteiden päiväunien kohteena.

Katson kaapin taakse. – Sammakko, nyt autat minua!

Sammakko venyttelee reisiään, sanoo sitten: – Nyt sinä taidat Kaarin vähän sekoittaa asioita. Minä olen prinssi, joka etsii sinun pallosi, en mikään vattumatohaltija, joka toteuttaa toiveitasi.

– Raukkis, kuiska. Nielaisen ja menen Torstin huoneeseen.

Torsti istuu rennosti työtuolillaan ja vaahtokarkki näkyy myös hymyssä. – Kiva juttu tuo sinun energiansäästösi.

Hitto, tämä olisi pitänyt arvata. Pitikin mennä taas nälvimään herrojen viisaita keskusteluja.

Torsti nousee ja tulee istumaan viereeni pienen neuvottelupöydän ääreen. Ohi mennessään sivelee olkapäätä.

– No niin hani, katsotaas mitä me olemme saaneet aikaan.

Kimpaannun.

– Miksi hitossa sinä kuolaat kuin pahainen piski minun perääni!

Torsti katsoo hetken hämmästyneenä ja naurahtaa sitten: – No älä nyt Kaarin suutu. Leikkiähän tämä vain on, Vaikka mikä sen mukavampaa olisi kuin olla sinun pikku hauvelisi. Rapsuttaisit aina välillä ja ottaisit peiton alle nukkumaan.

Silmissäni leimahtaa. Suljen ne. Tunnen outoa kihelmöintiä. Vadelmanpunainen pilvi pyyhkäise läpi tajuntani, ikään kuin siirtyisin jonnekin muualle, vaikka edelleen istun Torstin huoneessa.

– Tule, sanon Torstille. – Mennään.

Torsti seuraa minua ihmeissään, mutta ei kysy mitään. Menemme alas sisäpihalle, matkalla tilaan taksin. Ajamme minun kotiini.

– Odota tässä, sanon, kun pääsemme pihaan.

Kolme vuotta sitten kuolleen englanninspringerspanielimme Akustin kaulapanta ja hihna pitäisi olla vielä tuulikaapissa. Tuossa. Ja tuossa on vielä narulelukin, repaleiseksi järsitty, mutta kelpaa.

– No niin Torsti. Paikka. Mami vie sinut nyt lenkille.

Torsti on edelleen hiljaa. Pujotan pannan hänen kaulaansa ja nap-

sautan talutushihnan kiinni.

– Tulehan sitten, mennään puistoon. Jos olet kiltisti saat mamilta namipaloja.

Torsti osaa kulkea yllättävän hyvin vierellä. Ei reuhdo eikä vedä. Taitaa vähän jännittää.

Puistossa heitän narulelua. Torsti ei ensin halua hakea, tai sitten ei ymmärrä. Muistutan häntä makupaloista ja nyt hän kirmaa hakemaan lelun. Heiluuko häntä innostuksesta, sitä en näe, puvun housut ovat sen verran väljät.

Muutaman heiton jälkeen laitan Torstin takaisin hihnaan, joku nainen tulee koiransa kanssa puistoon. Naapuritiellä asuva Hertta ja Panu. Panu on nimensä mukainen, puolivillainen noutajanrohjo, joka yrittää astua kaiken eteensä tulevan kauppakassista korttelipoliisiin.

– Päästä vain Panu irti, huudan. – Ei Torsti pelkää.

– Onpa sinulla omituisen näköinen koira, Hertta tuumaa totisena.

– Torsti on minulla vain koulutuksessa. Annetaan poikien vähän leikkiä.

Panu ei aikaile irti päästyään. Se hyppää välittömästi Torstin selkään ja alkaa hurja pyöritys. Päitä ja häntiä, jalkoja, koipia, käsiä. Kyltymätöntä nylkytystä. Ulinaa. Hertta jo alkaa vähän toppuutella, mutta kiellän.

– Anna olla, Torsti vain tykkää että sitä rapsutellaan.

Kun Panu lopulta rojahtaa läähättäen maahan, Torsti nousee vapisevin jaloin ylös. Turo Taylorin puku on entinen, helmenharmaasta paidastakaan tuskin enää saa kelvollista. Kravatti näkyy roikkuvan Panun kaulassa.

– Tule Torsti, eiköhän tämä riitä tällä kertaa, mennään suihkuun. Kiitos Hertta ja Panu seurasta!

Torsti seuraa selkä häpeästä notkolla, ei saa vielääkään sanaa suustaan, vähän yrittää pyyhkiä pahimpia kuolaroiskeita vaatteistaan.

Riisun Torstilta hihnan ja kaulapannan.
– Kylpyhuone on tuossa.

Soitan taksin ja ajan resuisen, mutta jo kohtuullisen puhtaan Torstin kanssa takaisin töihin. Hänen työhuoneensa ovella vedän narulelun taskustani.

– Laitan tämän tähän työpöydällesi. Mennään leikkimään taas heti kun haluat olla pikku hauvelini. Vai mitä Torsti?

Vadelmanpunainen pilvi tulee taas. Ravistelen päätäni. Aivan kuin heräisin. Torsti tuijottaa minua kummastuneen, melkein säikähtäneen näköisenä.

– Ihan totta Kaarin, älä nyt noin suutu. Minä pyydän anteeksi. Leikkiähän se vain oli. Mutta lopetan tietysti jos sinä et leikistä pidä.

– Juu, en pidä tästä leikistä. Pysytään asiassa. Jos ei, niin mennään taas puistoon, pärskähdän ja ryntään naurua nieleskellen ulos Torstin huoneesta omaan huoneeseeni. Sammakko iskee silmää hyllyn reunalta.

Teksti on katkelma romaanikäsitteisestä ”Puolikkaan tornin kokonainen prinsessa”.

TEKSTIT PUHUVAT

—

MUUT TEKSTIT

SADUN TULKKI
Päivi Ahdeoja

Satukuvituksissa Martta Wendelinin kuvat muodostavat paitsi lapsuuden onnenmaan myös ihmeellisen satumaailman keijukaisineen ja tonttuineen. Kuvittajan osuus sadun tulkinnassa on itsenäinen suhteessa tarinaan. Kuva on tulkinta sadusta ja kertoo tulkitsijastaan. Wendelinin kuvituksille on katsottu tyypilliseksi idyllin ja kotoisten asioiden kuvaaminen; pelottavuus on enemmänkin tullut siitä, mitä kuvissa ei näytetä. Bruno Bettelheimin mukaan myytit ja sadut puhuttavat sekä tietoista mieltä että piilotajuntaa unohtamatta minäihannettamme. Sadun sisällössä sisäiset psykologiset ilmiöt saavat symbolisen muodon. Myyttien sankarit tarjoavat runsaasti vaativia toimintatapoja, mutta sadut puhuttelevat lasta enemmän suomalla onnellisen lopun. Nämä tulkinnat sopivat parhaiten klassisiin kansansatuihin kuten esimerkiksi Grimmin veljesten satuihin kuuluvaan Punahilkkaan. Wendelinkin on kuvittanut punahilkkasadun lukukirjassa *Sadun ja toden mailta* (1942). Hukka perii-piirroksessa kuvataan isoäidin mökki ja sitä

lähestyvä susi, mutta pelottavimmat asiat jäävät näyttämättä.

Ihanteissaan Wendelin jatkoi topelianista traditiota uskoon ihmisen ja tavallisen kansan pohjimmaisesta hyvyydestä. Zachris Topeliuksen Lukemisia lapsille -sarjassa on satu Pilvilinna (1921), jossa kaksi lasta, maanviljelijän poika Elias ja nikkarin Petter, unelmoivat keijukaisista ja ilmanhengistä. Aikuisina heistä tuli taiteilijoita; maalari ja runoilija, jotka palasivat haaveksimaan lapsuuden satumaailmasta. Eli Topeliuksen sanoin: ”Kaikki kaunis, mitä on maailmassa, on nähtävä viattomilla silmillä, muuten se haihtuu ja häviää tyhjäksi.”

”Sadut ja legendat Martta Wendelinin taiteessa”, Satuja ja myyttejä, Kertomusten kultakausi Akseli Gallen-Kallelasta Martta Wendeliniin, toim. Johanna Vuolasto, näyttelykatalogi, Keuruu 2007, Otava.

AFORISMEJA
Armi Hirsimäki

Suurin yllättäjä ihmiselossa on huominen.

Paha ei tarvitse puolustajaa – hyvä jatkuvasti

Elinpiiri pienenee – pieni käy suuremmaksi.

Muistojen vankilassa elämätön elämä.

Ota tuhlarin vapaus, jaettava kasvaa jaettaessa.

Rajansa on käyttäytymiselläkin.

Astele rytmikkäästi, svengaavasti, viheltele, lauleskele!

Kadun kansalle elämys näillä pohjan perukoilla.

Joillekin liikaa, viekää hoitoon!

Seuraava kiire jo odottaa edellisen loppumista.

Tulin itseäni vastaan vanhana, huomasin ajan kulun.

Elämänmatka – yksisuuntainen.

Toivo paremmasta, valo karikkojen yllä.

Kirjanoppineet elävät tietoyhteiskunnassa.

Hiljaisuudessa tunnen itseni,
melun keskellä sekoitun toisiin.

Aforismit ovat kokoelmasta Kuun kuvajainen, 2012

KIUSATUN SATU

Ilkka Iivari

Kouluvaaran rinteessä lounaisessa Hämeessä, komeat kymmenvuotiaat kuuset (*Picea abies*) kurkottivat kohden valoa. Opettelivat kestä-
mään tuulen tuiverrusta ja tykkylumen painoa oksillaan. Ylväästi ne
kasvoivat kohden tukkipuun mittoja. Toinen toistensa kanssa kilpail-
len vahvistuivat vähitellen. Olivat mielessään parempia, komeampia ja
kauniimpia kuin mitkään muut puut.

Vuoronperään kuuset kehua retostelivat keskenään, mitä heistä tu-
lee isona.

– Minusta tulee suurin ja komein joulukuusi kaupungin torille”,
sanoi omasta mielestään kaunein kuusi.

– Sehän on vain yhden joulun tarve, sanoi rungoltaan vahvin ja jat-
koi: – Minustapa tuleekin urheiluhallin kurkihirsi, eikä se katto sorru.
Kolmas jatkoi ylpeänä: – Minun runkokuuni on parasta ja tasalaatui-
sinta, joten minusta tulee kauneimmat paneelit edustussaunaan.

Ylpeiden ja itseään täynnä olevien kuusten välissä kasvoi pieni, pyöreä ja hiukan kitukasvuinen kuusi, joka oli aivan hiljaa. Se oli tottunut olemaan hiljaa ja yritti olla mahdollisimman huomaamaton. Muut kuuset olivat aina pilkanneet sitä, tiputtaneet lumet sen päälle ja pommitaneet kävyillään sitä. Pieni poloinen oli jo tyytynyt osaansa. Nytkin suurin ja kaunein sanoi: – Sinusta ei tule muuta kuin ahventuro järven pohjaan. Tämän kuusen ainoa kaveri oli linnun tuomasta siemenestä paikalle eksynyt surukuusi (*Picea abies* f. *pendula*). Se tunsu kaveruutta, koska sen omat oksat roikkuivat surullisesti pitkin runkoa. Kaksin nämä kaverukset kuiskailivat toisilleen ja yrittivät auttaa kestämaan kiusaukset.

Koitti aika, jolloin monitoimikone tuli paikalle ja parturoi rinteen sileäksi. Vain pieni pyöreä kuusi ja surukuusi säästyivät. Metsänleimaaja oli ymmärtävä ja totesi, että nämä kaksi ylivertaista ja erikoista kuusta suojellaan. Myöhemmin ihmiset kävivät ihailemassa näitä erikoisia ja erinomaisia yksilöitä. Muiden tulevaisuus ei mennyt ihan tavoitteiden mukaan, sillä he joutuivatkin sellutehtaalle ja lopulta vessapaperiksi. Rehvastelijoille oli käynyt huonosti, sillä tyvilaho oli noussut niiden runkoon ja haaveet loistavasta tulevaisuudesta huuhtoutuivat WC-pytyn vetäisyllä viemäriin.

Koulumaailmassa edellä mainitun kaltaisia kuusia kutsutaan oppilaisiksi. Sielläkin kiusaamisen uhreiksi joutuvat ainakin hiukan erilaiset koulutien kulkijat. Syitä voi olla monia, ulkonäkö, tavat, menestyminen tai menestymättömyys. Joskus ei tarvita oikeastaan mitään syytäkään, tilanne vain ajautuu siihen. Tätä hyvinkin raadollista kiusaamista ja kiusatuksi tulemistä esiintyy aivan liian paljon. Joten tarvitaan surukuusen kaltaisia vertaistukijoita. Metsänleimaajien rooli on taas opettajilla, vanhemmilla ja kaikilla asioita oikein ajattelevilla. Heidän tulisikin kaikin tavoin huolehtia, että jokainen voi kasvaa elämässään

halutulle tielle. Kiusaajiakaan ei pidä ajaa ahdinkoon, vaan tukea ja ohjata parhaimpaan päämäärään. Se päämäärä ei ole vahvemman oikeudella heikompien kiusaaminen, vaan yhteispeli.

Vähän yli kaksi sataa vuotta sitten syntynyt J.V. Snellman pyrki vahvistamaan kansalaisyhteiskuntaa ja totesi, ettei näin pienellä kansalla ole varaa väkivaltaan, vaan asiat pitää hoitaa sivistyksen avulla.

MATKAPÄIVÄKIRJASTA 15.6.2009
Kati Kanto

En ollut koskaan ollut oikein innostunut matkustamisesta, nyt olen. Olen tullut maahan salaa, ilman viisumia, ilman passia. Ajattelin, että olisi parasta lähteä matkaan ilman esitteitä, koska vain silloin voisi muodostaa mielipiteen maasta itse.

Ensimmäisenä päivänä suuntaan vaateliikkeeseen. Alan sovittaa vaatteita, kultaisia, sinisiä, keltaisia, punaisia vöitä, mekkoja, kenkiä. Hypistelen niiden verkkomaista, silkkistä, hunajaista pintaa ja avaan yhä uusia kangaspakkojen päitä. Henkarit vilisevät silmissäni. Tumma, vanha mies, jolla on uurteiset kasvot, mustat silmät, tulee nojaamaan seinään viereeni ja katselee innovatiivista pomppimistani tangoilta toiselle. Olen trapetsitaiteilija, sirkustirehtööri, jonglööri, olen taikuri, ikionnellinen ratsastaja. Tartun vaatteeseen toisensa jälkeen, niistä pelmahtaa kankaan haju, ikkunasta siivilöityy kuuma aurinko, pölyhiukaset tanssivat valokuovissa.

Nojaan päätä käsiini, sovituskoppi alkaa tuntua jo pieneltä. Olen

valtavan vaateröykkiön keskellä, minulla on kuuma, nälkä ja jano, silti sieluni himoitsee jotain, jotain ennenkuulumatonta, kaunista, maailman kauneinta jotain ihanaa aivan hurmaavaa. Mikä se olisi? Punainen mekko, jossa on kukkia? Äh, ei liian värikästä. Olisiko se auringonkelmainen huivi ja turkoosinsininen hame, jossa on kaarnalaiivojen kuvia? Olisiko se tummanpunainen mekko, jossa on turkoosia avaimenperiä? Olisiko se tummansininen pusero, jossa on kultaisia korvarenkaita? Olisiko se tummanvihreä mekko, jossa on tuhansia leppäkerttuja, ja punaisia pieniä palloja ja tuhansia ja taas tuhansia avaruussukkuloita ja kaikkea sellaista, josta olen aina ja ikuisesti unelmoinut, enkä ole koskaan oikein voinut sitä saavuttaa, kuten nyt Marsissa käynti ja kuu-hullun unelmamatka läpi avaruuden ja aurinkoa kohti, aina aurinkoa kohti.

Mies sovituskopin ulkopuolella alkaa yskiä hermostuneena. Ehkä hän on nähnyt tummansinisen mekon helman liikkuvan verhon takaa ja haluaisi sanoa sanottavansa. Nojaudun takaseinään ja hengitän hermostuneena. Yhtäkkiä hirvittävä väsymys tuntuu joka jäsenessäni. Olen aivan uupunut, totaalaisesti väsynyt tähän kaikkeen. Raotan verhoa varovasti ja kysyn mieheltä, mitä kello mahtaa olla. Mies katsoo paljonpuhuvasti minua ja vilkaisee sen jälkeen suurta Rolexiaan, jonka timantit välkkyvät auringon valokuovassa. Hänen pukunsa ympärillä tanssii miljoonia perhosia ja hän avaa partansa takaa olevan valkosinisen lippaan, josta nousee värikkäitä kalanpoikasia. Jostain alkaa kuulon noitarumpujen ja hirvasvasojen ääntä, nousen häntä vastaan ja ajaudun saarelle, jolla asuu alkuasukkaita. He lyövät tamburiinin tahdissa itselleen vauhtia ja tanssivat mutavellissä, valtavan nuotion ympärillä.

Herään horroksestani, olen puoliksi tajuttomana sovituskopissa. Myyjä kurkistaa huolestuneena verhon raosta ja kysyy, onko kaikki hyvin.

– Ehkä, mutisen vaivalloisesti ja tartun päättäväisesti siniseen mek-

koon. Nyt tai ei koskaan. Minun on osattava valita, alan laskea Entten tenttien teelikamentten, hissun kissun vaapula vissun, eelinkeelin lot, viipula vaapula vot.

– Anteeksi, rouva, mitä te teette? myyjän kohteliaanhämmennyntä kysymys herättää minut tähän päivään.

– Tämä, sanon nopeasti ja näytän tummansinistä mekkoa.

– Oi, se onkin todella kaunis ja sopii Teille erinomaisesti, myyjä sanoo silminnähdessä ilahtuneena, että vihdoinkin osoitin jotain päättämisen merkkejä.

Astuessani kopista valtavan vaateröykkiön kanssa huomaan tajuttoman miehen makaavan maassa. Tartun häntä nilkoista ja nostan myyjän kanssa hänet odotustilaan odottamaan ambulanssin saapumista. Miten paljon joku voi painaa niin paljon!

Menen ulos raikkaaseen ulkoilmaan ja istahdan puiston penkille. Alan kaivaa varpaillani kuumaa hiekkaa. Se polttaa. Olen täällä ensimmäistä kertaa ja tunnen, miten tämä maa vetää minua puoleensa. Päätän suunnata metroasemalle, siellä näkee aina jotain uutta ja ihmeellistä. Istun metroon johtavan laiturin vieressä ja katselen ohi kiitäviä ihmisiä. Pientä poikaa, joka imee punaista tikkaria, äitiä joka tähyilee huolestuneena opastaulua ja ilmiselvästi hukassa, mihin hänen pitäisi mennä. Poika nojautuu äitiinsä ja tahrii hänen mekkonsa tahmeaan tikkariin, se jää kiinni mekkoon. Lapsi alkaa itkeä, äiti suuttuu. Hän kiskoo poikaa kädestä WC:tä kohti.

Nousen ja lähden jäätelökojua kohti. Tiskin takaa nousee tummasilmäinen, sirokasvoinen poika. Asemahalli on täynnä huutoa ja melua.

– Kauhea meteli, sanon hänelle, kun hän ei tahdo kuulla toivettani.

Poikaa huvittaa. Hän laittaa kiharaiset tummat hiuksensa korvan taakse ja paljastaa korvakuulokkeet. Hän kuuntelee musiikkia tässä metelissä vielä – ja ehkä juuri sen vuoksi.

- Mitä saisi olla? Huuto pysähtyy minuun.
- Suklaajäätelöä ja nonparelleja, sanon nopeasti.

Poika alkaa lappaa jäätelöä tötteröön. Hän tekee siitä kaksi valtavaa palloa. Sitten hän ottaa suuren lusikan ja kauhoo huojuvan jäätelövuoren päälle kasan erivärisiä nonparelleja.

Jäätelöä nuoleskellen lähdän jatkamaan matkaani. Huomaan samassa vastaantulevassa miehessä jotain tuttua; ei voi olla totta – sama mies vaatekaupasta!

Mies alkaa huutaa jotain, en saa sanoista selvää. Hän tarttuu olkapäihini ja ravistaa niitä voimakkaasti.

- Lopettakaa, heti!

Tumma, matala ääni kuuluu jostain yläpuoleltani. Miliisi. Hän lähtee taluttamaan minua asemahallin poliisiasemalle. Olen hetken aikaa kuulusteltavana, minua väännellään ja käännellään, sitten minut vieään majapaikkaani. Se on pieni hotelli laitakaupungilla. Sen omistaja, pieni, valkotukkainen, linnunluinen nainen tulee minua ovelle vastaan. Hän on aivan sekaisin huolesta ja raahaa minut väkipakolla suoraa syömään, vaikka minulla ei ole nälkä. Nojaan tuolin selkänojaan ja hengitän syvään.

- Voi pieni rouva, olette aivan väsyneen näköinen ja valkoinen!

Rouva hissuttelee ympäriinsä harmaassa mekossaan ja pienissä avokkaissaan. Pienet kädet ojentelevat jatkuvasti tuoden uutta lajia eteeni.

– Olen seikkaillut hieman liian kauan tuossa paahteessa, sanon hänelle hiljaa ja juon pitkän kulauksen kylmää omenamehua, jota ystävällinen rouva on tuonut eteeni.

– Niin, täällä voi nähdä ja kuulla mitä tahansa, rouva sanoo. – Ei taida olla maan kolkkaa, mistä ei olisi täällä edustajaa.

Nyökkään – tässä voi olla selitys tämänpäiväiseen. Haukkaan oliivi-

piirasta ja tunnen, miten voimani alkavat palautua. Nostan hiertyneet ja kuumat jalkani ylös ja alan miettiä, mikä olisi seuraava kohteeni.

LUOVASTA KIRJOITTAMISESTA
Erkki Juhani Melartin

MIKÄ KIRJALLISUUS SYNTYY ILMAN KIRJAILIJAA?

Kirjailija kirjoo kirjansa kirjaimin.

Kirjojen on elettävä kirjailijan elämää.

Kirjan kanteen kirjoitettu. Se on kirjailija.

Suusta suuhun menetelmällä kirjailija elvyttää lukijan.

Henki kulkee kielen päällä.

Aito kieli on yksityinen.

Lukija pääsee kurkistamaan kirjoittajan privaattiin.

Lukija tulkitsee näkemäänsä, ihmettelee ja alkaa ajatella.

Tuttu on saanut uuden muodon, ulkonäkö pettää.

Teksti herättää lukijan aisti- ja tunnemuistot, koskettaa.

Fiktiivinen sisältö, taiteellinen muoto. Artefakti.

Kuin on tanssi, musiikki ja maalaus.

Rytmi ja aikajänne, liikkeen ja levon leikkittely paikassa.

Paikoissa, oudoissa ja tuntemattomissa.

Menneen ja tulevan maastossa, taivaan ja avaruuden katseen alla.

Etäällä oleva lähelle tuotuna. Ja lähellä oleva etäännytetty.

Että katse olisi tarkempi, kuulo terävämpi, puhe tuoretta ja terävää.

Niska kumartaa auktoriteetille. Ei kieli, joka leikkaa kuin lanttu.

Jokainen lanttu on yksinkertainen ja hyvä itsessään.

KAIKKI KIRJOITTAMINEN EI OLE TAIDETTA.

Suurin osa on leipätekstiä. Elinkeinoon liittyvää.

Kaksoisvirtain maassa kirjoitus alkoi kauppakirjojen ja tullimaksujen kirjaamisesta.

Nuolenpääkirjoitus aloitti kirjallisuuden ja pitkään taivallettuaan se on taas tuonut nuolenpäät.

Niitä napauttamalla joko poistan sanoja tai vaihdan riviä, PC-kirjoittimellani.

Muutenkin ovat logot ja ikonit tulleet tehostamaan viestintää, jolle mainos antaa rahat.

Media pyörittää markkinoita ja viihdeteollisuutta sisällöntuottajina.

Viihdykkeellä täytetään mainosten väliin jäävät tyhjät tilat.

Ehkä sanataide poikkeaa jotenkin tästä.

Mitä on sanataide? Siis se mitä kaunokirjallisuus perinteisesti on vaalinut ja kehittänyt.

Suuri maailmankirjallisuus: kanonisoitu mammuttimainen Monoliitti. Niinkö?

Kaikki on jo kirjoitettu.

Miksi siis kirjoitan, miksi käyn luovan kirjoittamisen kursseilla?

Kirjoittaa vai eikö kirjoittaa. Kas, siinä pulma.

Elääkö kuin runonruhtinas tai niin kuin armonkerjäläinen?

No, jopa meni fiktiiviseksi. Ei minun tarvitse siirtyä lainahepeniin.

Tärkeintä on löytää oma äänensä, oma identiteetti. Kertoa se miten näen.

Oman identiteetin kehittäminen on kirjoittamiseni motiivi. Terapiaa jos niin tahdotte sanoa.

Itsetarkkailu kuin katsoisi itseään ulkopuolelta.

Tai kuin katsoisi itseään sisään.

Kirjoitan suhteistani maailmaan, muihin ihmisiin, elämään ja kuolemaan.

Paikkaani maailmankaikkeudessa koetan omin sanoin piirustaa paperille. Elämän piirustukset.

Onnellinen olen jos saan kuvani tanssimaan, lauseet rytmiin, musiikin soimaan sanoissani.

KIRJOITTAMINEN ON KUVIEN SANOIKSI PUKEMISTA.

Kuvien jotka tuo eteeni aistien kokemat, mielen muistamat ja fantasi-
an ja unen luomat.

Aistimukset ja kokemukset käyvät emotionaalisen seulan läpi.

Kirjoitetut sanat arvioin esteettisin ja eettisin kriteerein ennen kuin ne
hyväksyn lauseeseen.

Tämä kaikki on ajattelua. Kirjailija tuntee ja on aina tuntenut vetoa
ajatteluun.

Kirjoittaminen nousee ajattelusta, tietoisesta ja tiedostamattomasta.

Ja halusta viedä kirjalliseen muotoon, se minkä kokee tärkeäksi itsel-
leen. Ja ehkä muillekin.

Halu kertoa siitä, miten kokee ihmisenä olemisen omalta kohdaltaan.

Pohtia merkityksiä maailmassa. Filosofoida.

Kirjailijalla on filosofin silmälasit ja taiteilijan silmät.

Kieli on moraalin muotti.

Tämä on minun ihannekuvani itsestäni kirjoittajana.

Lyhyt, ytimekäs, sisältörikas, mielekäs ja hyvin muotoiltu. Pätee eri-

koisesti aforismiin.

Tuo määritelmä tuo aforismin selvästi sanataiteen käsitteen alle.

Aforismi on vaativa laji. Älyllisesti kiihottava.

Sen keinoin haluan osallistua ihmiskunnan kaikkina aikoina käymään keskusteluun.

Homo sapiens on aina halunnut ilmaista itseään ja jättää jälkensä luolamaalauksiin ja kirjoihin.

Tuossa kirjoittamiseni prosessissa olen aina vaiheessa.

Valmiiksi en saa itseäni enkä maailmaa ikinä.

Olen vajavainen: luovuus lukkojen takana.

Voi sitä luovuutta sentään vähän tihkua esiin, vaikka teksteihini.

Luova hetki, inspiraatio, pakonomainen vapaaehtoisuus, syke ja hengitys, syvyysperspektiivi.

Annan aivojeni tippaleipien ja putkien pusertaa mietteitä ja oivalluksia paperille.

Sanottakoon niitä vaikka itseilmaisuksi tai tarkkailijan havainnoiksi ja pohdinnaksi.

Syntyneet leivonnaiset paistan itsekritiikin uunissa ja parhaat tarjoilen

ihmisten luettaviksi.

Kirjailijalle on kieli työväline ja materiaalia, mutta kirjoittaminen lähtee todellisuudesta .

Eikä yksittäisistä sanoista ja niiden ”luovasta ” siroittelusta paperille

Toden ja todellisuuden kuvaamiseen kirjailija pyrkii, parhaassa tapauksessa hän pystyy raottamaan ovea myös takana olevaan näkymättömään todellisuuteen.

Parasta on jokin uusi, hämmästyttävä, liikuttava. Joka voi antaa lukijalle ajattelemisen aihetta..

Taide ja luovuus. Ne ovat olemassa, mutta kukaan ei ole pystynyt tarkkaan määrittelemään niitä. Ja olen lukenut aika monia alan tutkijoita.

Mutta hittoakos sillä väliä. Taiteilija minussa on irrationaali karnevalistinen olento, joka haluaa lisätä otsan ryppyihin myös hymykuopat.

Kaikessa kirjallisuudessa ja taiteessa on peruskysymys: syntykö se ihmisestä vai ihmisessä?

Mirkka Rekolan sanoin:

”Missä se on, kun yksikään joka sen kokee, ei voi olla kokematta sitä kaikille?”

BLONDI JA ARISTOTELES

Helena Räsänen

Mä oon ihastunu Aristoteleeseen. Joo, jo Hollywoodissa katsoin, että onpas tyypillä karismaa. Kun vihdoin päästiin juttusille, sen sanat loksahteli muhun kuin varaosat Vespaan. Epäilin kuitenkin mahtaako tyyppi pysyä Pegasoksen selässä. Kyllä pysyi.

Moni on arvostellut sitä siitä, että se vaan pilkkoo todellisuuden pieniksi osiksi, määrittelee ja antaa niille nimet eikä muuta. So what. Hyvähän se vaan on. On se nyt paljon helpompi puhua konkreettisista asioista konkreettisilla nimillä, kuin tarkastella usvaisia ideoita, joita ei koskaan muka ole mahdollista tavoittaa. Sama pätee runoihinkin. Ovelinta onkin, että ne konkreettiset jutut tekee siitä usvamaailmasta todellisen, tai aktuaalisen, niin kuin Aristoteles sanoo. Ja ”mitä täydellisemmin kohde pyrkii toteuttamaan oman muotonsa, sitä täydellisemmin se on olemassa.” Kannatti laittaa silikonit!

Ai mikä sitten on runon muoto? Muoto on se päämäärä tai mahdollisuuksien joukko joka runolla on. Ja kun se on täyttänyt muotonsa,

tullut siksi mikä se on, siitä ei voi poistaa mitään eikä siihen voi lisätä mitään, sen muoto on täydellinen. Kieltämättä Aristoteles jauhoi vain niistä kauneudesta ja hyvydestä ja muista tylsistä jutuista, jotka ei vois vähempää kiinnostaa postmodernia ihmistä, mutta se nyt näki kauneutta ja hyvyyttä jopa matematiikassakin, josta mä en kyllä tajua mitään, niin miksei sitä sitten olis modernissa runossakin. Ja voihan se päämäärä olla mahdollisimman ruma tai täysin rikkonainen ja kun se onnistuu olemaan sitä täydesti, niin sekin on kaunis ja hyvä. Kauneus ei ole sama kuin kohteen kauneus. Ja Arin mielestä (mä sanon sitä vaan Ariksi kun se koko nimi on niin pitkä ja vaikee, ja se on sen mielestä ok) esimerkiksi nuorukaisen kauneus on vain erilaista kuin vanhan ihmisen kauneus. Jos siis jonkun mielestä vanha voi olla kaunis, hei haloo, niin kai sitten ne repaleiset, omituiset runotekeleetkin käy runoudesta.

Se on musta just hyvä, että Arille ulkoiset muodot ei oo tärkeitä, siis runoudessa, eli vaikka sä laittasit mitä tahansa johonkin runomittaan, siitä ei tule runoa. Se on vähän kun mies panisi mekon päälleen, ei se siitä vielä naista tee. Tiedätsä sen tarinan Prokrusteen vuoteesta? Sehän venytti liian pienet vuoteen mittasiks ja liian pitkiltä se katkaisi jalat tai pään, että ne mahtu siihen vuoteeseen. Ei siis mitään järkee yrittää väkisin kirjoittaa johonkin mittaan. Toisaalta ne haikut ja tankat on aika kivoja, vaikka niissä on niin tiukka muoto. No, mä en niitä tavuja osaa laskea.

Tosta Prokrusteesta onkin helppo siirtyä todelliseen runoon. Siis runossa sä teet niinku kuvan, mutta vaan kielellä. Tajuutsä? En mäkään ihan, mutta tärkeintä on löytää oikea kielikuva, metafora, miksi Ari niitä kutsuu. Ja siinä vaaditaan taitoa nähdä samankaltaisuuksia. Se on kaiken a ja o! Että näkee kuun messinkinappina, illan silmille valahtavana lippalakkina ja tissit hunajameloneina. Älytöntä, mutta just siksi niin hauskaa. Oikeestaan voi yhdistellä melkein mitä vaan. Pää-

asia, ettei oo ihan tavanomaista. Olla-verbeillä ei kuulemma pitkälle pötki, pitää keksiä osuvampia. Toisaalta, jos yhdistää tavanomaista ja arkista epätavanomaiseen, siitä voi tulla koomista, mutta silti tarkkaa ja havainnollista. Majakovskilla (sekin oli muuten tosi mäheen näkönen) on esimerkiks se runo, jossa Jumala lukee Majakovskin runoja ja pillahtaa itkuun ja juoksee taivaassa esitellen niitä tutuille.

Keinoja on monia. Voi liioitella, verrata, vaihtaa nimityksiä, tehdä persoonattomasta persoonallisen ja sekoitella eri aistien havaintoja keskenään. Huh, emmä niitä muista, mut Ari tietää ne kaikki.

Siitäkin se Ari on niin ihana, kun se ymmärtää nautinnon päälle. Sen mielestä nautintoa tuottaa se, jos oppii jotain uutta, näkee asiat eri tavalla. Samoin sielulliset elämykset on nautinnollisia, asiat jotka saa vaikka itkemään tai nauramaan. No, ainakin ne, jotka saa nauramaan. Ja miten ihanaa on ihastella, jotain, missä kaikki on kohdallaan, ei mitään liikaa eikä liian vähän. Siks se varmaan viihtyy mun kans! Taiteen ja sen jäljittelyn tehtävä on tuottaa nautintoa. Runous tuottaa nautintoa. Sen mielestä on tosi tyhmää ajatella, että kaiken pitää olla järkevää ja hyödyllistä. ”Suurisieluiselle ja vapaalle ihmiselle ei ole sopivaa jatkuvasti kysellä mitä hyötyä mistäkin on”, Ari sanoo. Tota mäkin oon aina sanonu. Anna palaa vaan.

Ja lopuks, tää on tosi tärkeetä, taiteessa tai runoudessa, siitähän me on nyt puhuttu, tapahtuu vähän niinku taikatemppu. Vaikka sä teet runon ihan yksityisistä kokemuksista ihan omilla persoonallisilla äänneillä, sanoilla, kuvilla, rytmeillä ja havainnoilla, se ei jääkään pelkästään sun yksityiseksi runoksi, vaan kohoo yleiselle tasolle, jossa kaikki maailman ihmiset voi kokea sen runon kautta saman mitä sä koet. Eiks oo mahtavaa. Se sisältö ei enää koske vaan yhtä ihmistä vaan kaikkia. Simalabim, yksityinen muuttuu yleiseksi. No nyt mä ymmärrän miks historia on musta aina ollu niin tylsää, ku siellä vaan käsitellään yk-

sittäistapauksia peräjälkeen eikä mitään muuta. Bo-o-oring. Runous tavoittaa yleiset totuudet!

Tästä asiasta Ari ei oo kauheesti puhunu, ainakaan mulle, mut mus-ta se on aika tärkeä. Nimittäin yks Jyrki, Vainonen kai se oli, sano, että ”sanomisen taito on sanomatta jättämisen taitoa”. Mä luulin, et se käski mun olla hiljaa, ku mä höpötin just hirveesti, mutta ei se sitä tarkottanu. Se tarkotti, et pitää jättää asiat vähän auki ja kesken, että lukija saa itse täydentää sen tekstin omilla ajatuksillaan. Teksti pitää olla vähän niinku salaisuus. No joo, ei kai ostoslistassa oo mitään mielenkiintosta, kun sen ymmärtää alusta loppuun. Ja Torsti Lehtinen, mä oon tavannutkin sen kerran, sekin on filosofi, sanoo, että koskaan ei voi ymmärtää toista ihmistäkään ihan kokonaan. Että se on mysteeri. Sillä meni vähän aikaa ennen ku se allekirjoitti ton, mutta pakko sen oli siihen sitten myöntyä ja heti helpotti. Mä nyt tajuun ton ihan helposti, ku mä en ikinä koskaan ylipäänsä tajuu ketään. Mut ei se mua haittaa. Arin jutut menee ihan yli mun hilseen, mut niin menee munkin jutut yli sen hilseen. Just siisti!

Teksti on perusopintojen lyriikkajakson oppimispäiväkirja.